

Het kruis des Verlossers

<https://hdl.handle.net/1874/235773>

Het Kruis des Verlossers

J. H. Gunning

mm 12951

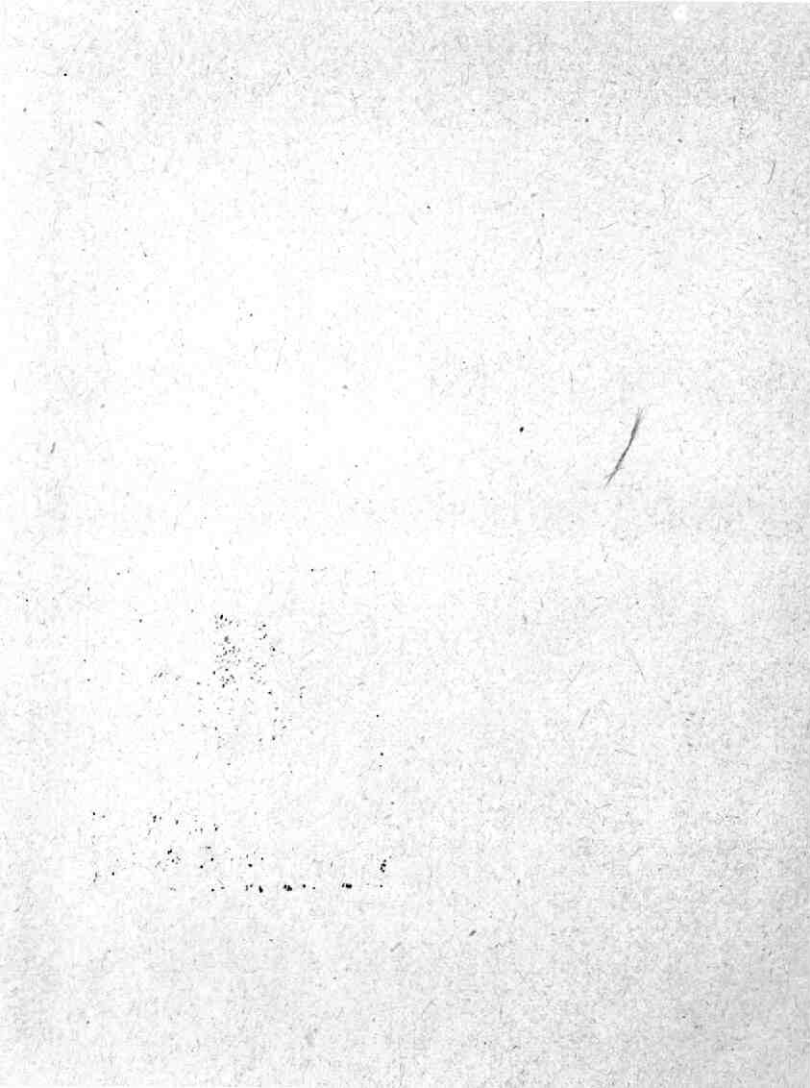
Quaint

A/60

BIBLIOTHEEK UNIVERSITEIT UTRECHT

2948 390 0

HET KRUIS DES VERLOSSERS.

5 a
109 C 25

HET KRUIS DES VERLOSSERS.

DOOR

J. H. GUNNING.

VIJFDE DRUK.

Wär Christus tausendmal in Bethlehem geboren
Und nicht in dir, so bist du doch verloren.

's GRAVENHAGE,
W. A. BESCHOOR.

Aan de nagedachtenis van ontslapen vrienden te 's Gravenhage.

Mijn herinnering noemt Uwe namen met inniger dankbaarheid dan ik kan uitdrukken in woorden, toch niet te verstaan door wie U niet hebben gekend. Met eenigen Uwer had ik een gemeenschap in Christus, die het mij tot een sterkende gedachte maakt, dat gij in der tijd dit boekje hebt gelezen en goed gekeurd. Blijde met de bescheiden taak die mij hier nog te vervullen overblijft, reikhals ik er toch naar, met U vóór den Troon onzen Heiland beter te loven en onzen God volkomen te »dienen«. (Openb. 22 : 1—5).

Voorrede voor den vierden druk.

Indien de begeerte van den geachten heer Uitgever om dit geschrift nog eens der Gemeente aan te bieden, mag gelden als gevolggeven aan een werkelijk verlangen der Gemeente zelve, zoo ontvang ik met het ter perse leggen van dit geschrift de hoogste eere die mij hier beneden kan te beurt vallen. Namelijk dat de Gemeente des Heeren ten vijfden male ¹⁾ begeert te lezen wat ik over het Kruis des Verlossers, nu twintig jaren geleden, geschreven heb. Het is mij een troostvol bewijs dat ik het waarlijk uit haar geloof, d. i. uit de eeuwige waarheid die de Heilige Geest leert, in hoe gebrekkigen vorm dan ook, heb mogen schrijven; want partijgunst draagt mij niet. Mijn geloof is in die twintig jaren het zelfde gebleven, alleen onvoorwaardelijker en vaster aan het heilig Schriftwoord aangesloten. Wat ik toegevoegd heb, draagt daarvan de blijken.

Als titel heb ik weder het oorspronkelijke »*Het Kruis des Verlossers*« geplaatst. Ook is weggelaten wat er in later uitgaven, niet tot bevordering der harmonie, (ik zie het nu) was bijgevoegd, zoodat de gemeente in hoofdzaak het oorspronkelijk boekje terug ontvangt waar tot mijn innige blijdschap een zegen op gerust

¹⁾ Op den titel staat „*viijfde druk*“. Maar met de oorspronkelijke, hier niet meêgerekende, uitgave genomen zou het de zesde druk zijn

heeft voor velen. Daarentegen is de inhoud van een voorlezing over »De heilige Schrift het boek van het Kruis«, omdat, waar ik haar hield, de uitgave met eenigen aandrang gevraagd werd, ter geschikter plaatse, naar ik hoop, hier ingevoegd; zoomede als aanhangsel een stukje over »Zelfverloochening« (in de Magdalena van dit jaar) hetwelk velen, naar mij gezegd is, nog eens wenschen te lezen. Als samenvatting van alles geef ik nog, gevolgd naar Theremin, de woorden met welke ik die voorlezing besloot:

Des Hoogstens Geest sterkt onzen geest de pennen
Om op te zweven als met aad'laarswieken:
Om 't eeuwig Licht, als bij een uchtendkrieken
Van waarheidsglans uit reiner sfeer, te kennen.

Ook mij kan zulk een opvaart wel gelukken,
Als ik tot Gods aanschouwing mij verheffen
En 't heilig Schoon van verre mag beseffen;
Toch blijft des vleesch's zwakheid mij nog drukken.

En zoo als de Ad'laar, moe van op te stijgen,
Straks weer omlaag zweeft naar des bergtops ceder,
En rust vindt op den hoogste van zijn twijgen —

Dus, als met inwaarts plooiën van heur veder,
Daalt mijn gedachte om zich ter rust te neigen,
En zet zich op den stam des *Kruises* neder.

's HAGE, Januari 1881.

Na vier en twintig jaren wordt van verschillende zijden op nieuw een uitgave van dit boekje begeerd. Het is mij tot groote blijdschap, door het voldoen aan dit verlangen aan het einde mijns levens te mogen betuigen dat, wat ik met den gloed der eerste liefde in mijne jeugd schreef, ook vóór de poort der eeuwigheid wordt beaamd. Als ik deze bladzijden herlees, vind ik wel meermalen een vooruit-nemen van wat eerst bij dieper ervaring mag gezegd worden. Dit is mij tot verootmoediging. Maar nu, verder gekomen, zeg ik toch dat die woorden wáár zijn, zeer veel meer dan ik heb kunnen uitdrukken. Ik spreek nu tot een jonger geslacht. Met vreugde roep ik hun toe: mijne vrienden, als het bloed trager vloeit, de gedachten minder levendig worden, de fantasie haar veerkracht verliest, het geheele leven zijn kracht voelt afnemen, dan blijken de idealen der jeugd niet — zooals velen zeggen — ijdel te zijn. Alleen, zij worden gezift, en, wat er waars en eeuwigs in was op elk gebied, dat blijft gewaarborgd in den Eéne die niet met de wereld verbleekt, Jezus Christus den eeuwigen Heiland.

ARNHEM, 1904.

Er is op aarde eene Gemeente van Jezus Christus, onder menigerlei naam en vorm de wereld doorgaande. Zij is er geweest van den beginne en zal blijven tot het einde, want haar eeuwige Koning kan niet zonder onderdanen zijn. Haar leven is die Koning zelf. Zijn uitgangen zijn van eeuwigheid, zijn liefde reikte zichtbaar naar beneden tot in den smaad van Golgotha. In zijn sterven aan het kruis voor een verloren wereld is het leven der Gemeente. Want had zij dat kruis, dat bloed der verzoening niet, de gemeente zou niets hebben om te belijden en om te leven. Neem Christus' zoenofferande weg, gij vernietigt dan niet slechts den eenigen troost in leven en sterven, maar ook den Christus zelven. Immers hij wordt dan een wetgever, een leeraar, een voorbeeld. Maar weldra gevoelt men dan, geen historischen persoon meer noodig te hebben: het »godsdienstig beginsel« is voldoende — en wat men overhoudt is een ledig begrip, ten onrechte »idee« genaamd. Dit alles behoort echter tot een dorre godgeleerde of wijsgeerige school: de gemeente weet van al dit afgetrokkene niets. Zij kent alleen Jezus Christus, die hare zonden gedragen heeft op het hout, en door wiens striemen wij genezen zijn. Wij zijn samen genezen en levend gemaakt. Geloofd zij God, ook ik mag mede getuigen in dat groote koor, dat alle eeuwen dóór zijn stem opheft om den eeuwigen Heiland, het vleesch geworden Woord te prijzen. Enkele van die tonen wil ik in deze bladzijden wedergeven.

Veel meer dan dat ik eertijds een zondig mensch was en }

mij nu genade geschied is, kan ik nog niet zeggen. Ik maak er dan ook in de verte geen aanspraak op, het Kruis des Verlossers voldoende te beschrijven. Wat ik van mijn Heiland ken, is iets zeer aanvankelijk en gebrekkigs, en als ik het duidelijk zal beschrijven dan moet ik het vele malen vergrooten, anders ware het te klein om voor mijne broeders te kunnen zichtbaar wezen. Ik heb het van Boven ontvangen uit het midden der gemeente aan welke ik het weder teruggeef. En in die gemeente zijn er velen voor wie mijn woorden slechts teekening zijn van ervaringen aan de hunne gelijksoortig, doch bij hen met veel meer leven en kracht vervuld, dan tot nog toe bij mij. Trouwens, hoewel deze heilige zaak hare vastheid buiten ons heeft in de geschiedenis, van welke zij middelpunt en kern is, toch houd ik het altijd voor iets zeer persoonlijks, van den zoendood des Verlossers te getuigen. Als ik eene getuigenis hoor, die beweert, van deze zaak te spreken in voorwerpelijke volledigheid; die beweert een voor elken geloovige geldende »theorie der verzoening« aan te bieden, dan wordt het mij zeer bang. In den Bijbel vind ik hierover veel meer theoriën dan het getal der apostolische schrijvers bedraagt. De leer der verzoening staat in velerlei, moeielijk tot een afgepast geheel te vereenigen, uitspraken verstrooid in de heilige Schrift. Eigenlijk is er geen theorie in; slechts wordt het verzoende, herstelde leven getoond. Men ziet in de heilige mannen die van den Heere Jezus getuigen, dat in hun geestelijk leven alles op die verzoening rust, omdat de betrekking van God tot den mensch die van een verzoend Vader is geworden. Met elk later getuige, aan wien barmhartigheid geschiedde, is het evenzoo, met elk in zijne mate. En mijn »theorie« zoo goed als die

van elk ander geloovige op het apostolische getuigenis steunende en daarvan afhankelijk, is echter eene andere in deze, eene andere wederom in andere omstandigheden des geestelijken levens. Voor allen die hierover spreken willen, is ten allen tijde noodig een verbrijzeld hart en biddende verzinking der ziel in de liefde des Heilands: maar overigens zijn de stemmingen en omstandigheden duizendvoudig, en even veelvuldig de »theoriën». Niemand meene dus dat ik er ook maar eenigszins aanspraak op maak, de beteekenis van Jezus kruis met de hierna volgende arme woorden uit te putten.

Wel tracht het verstand onophoudelijk deze heilige donkerheid met zijn kaarslicht op te helderen. Maar telkens op nieuw moet het ervaren dat zulk een poging slechts dient om haar eigene vruchteloosheid te bewijzen, indien ten minste verstaan niet zal gelijk zijn aan verkleinen of vernietigen door verzwakkende uitlegging van allerlei aard. Een apostolisch woord spreekt van de sterke roeping en tranen onder welke de Heer in Gethsémané gehoorzaamheid geleerd heeft. Gehoorzaamheid, dat is: onderwerping aan des Vaders onbegrepen ¹⁾ wil.

¹⁾ De bedenking die ik meermalen tegen dat woord onbegrepen hoorde, is mij een merkwaardig bewijs, hoe weinig nog ook waarlijk vrome christenen met de Menschheid des Heeren vollen en waarachtigen ernst durven maken, niettegenstaande onze zaligheid daaraan hangt (niet aan de leerbepaling gelukkig, zoo min als aan die zijner Godheid, maar aan de waarheid, die zeer veel hooger ligt!). Die uitdrukking bedoelt het volgende: de volkomen ontlediging van goddelijke heerlijkheid (Phil. II: 7) bracht bij den Zone Gods hier op aarde ook ontlediging van goddelijke alwetendheid met zich. Anders ware zijne menschheid niet waarachtig geweest, en had hij ons niet de Voorganger op den weg des Geloofs kunnen wezen, gelijk hij toch, Hebr. XII: 2, in samenhang met het vorige hoofdstuk,

Was zijn kruis voor Hem zelve een daad van stil onderworpen geloof, o dat wij ons dan niet aanmatigen het anders te beschouwen dan als het voorwerp van stil onderworpen geloof. Heeft de Heer de ontzettende noodzakelijkheid van dat lijden als de onbegrepen wil des Vaders in werkelijkheid

uitdrukkelijk genoemd wordt als de kroon, de overste Leidsman van al die vroegere helden welke in hun geloof bewijs bezaten van de dingen die zij NIET ZAGEN. Gelijk zijn geheele heiligheid niet was van een van den aanvang af voltooide volmaaktheid, maar een voortgang des ganschen levens, voortgang niet van onheiligheid tot heiligheid, maar van onontwikkelde reinheid, dóór aanhoudenden strijd, tot volkomen gehoorzaamheid (Hebr. II : 10. Cap. V : 7—9): even zoo is zijn menschelijk weten niet geweest eene van den aanvang af voltooide alwetendheid maar een voortgang des geheelen levens: voortgang, niet van de dwalingen des waans, des ongeloofs, des halfgeloofs tot de daartegenoverstaande volkomenheid, neen, maar van onontwikkelde eenheid met God, óók op het gebied des denkens, door aanhoudend toenemende ervaring des levens, tot volkomen Macht, óók des verstands, over hemel en aarde, Matth. 28 : 18. Hier op aarde zien wij in hem een heiliglijk gewild niet-weten, omdat hij alle wetenschap alléén langs den weg des zedelijken voortgangs zich wilde toeëigenen. In de volheid van de „zalving des Geestes, waardoor hij alle dingen wist,” (1 Joh. II : 20) wilde Hij afzonderlijke dingen niet werktuigelijk weten. Deze bedenking blijft mij echter eerbiedwaardig wegens de bezorgdheid die er in spreekt, dat aan de Godheid des Heeren te kort gedaan worde. Daarom wil ik er aan herinneren, dat b. v. een zoo beslist verdediger van de Godheid des Heeren als Otto von Gerlach in zijne Bijbelverklaring (zie Mark. XIII : 32, Phil. II : 7, en elders) eveneens de waarheid, dat de Heer hier op aarde niet alwetend was, handhaaft. En uit eigen ervaring voeg ik er bij, dat ik eenige voorbeelden ken van geloovigen, welker gevoel ik door deze stelling aanvankelijk kwetste, maar die na veel onderzoek en nadenken daarover, mij bepaald betuigd hebben dat de Heer hun nu, daar zij tegen deze waarheid geen bezwaar meer hadden, veel hooger stond, veel dierbaarder aan het hart was geworden.

aanvaard zonder daarvan af te doen, zoo willen wij eerbiedig het hoofd buigen in meer dan éénen zin, en de noodzakelijkheid van dat heilig lijden als den onbegrepen wil des Vaders in onze gedachten aanvaarden, zonder daarvan af te doen.

Evenwel, al bevat het verstand deze verborgenheid niet, er is toch een levenwekkende indruk van haar uitgegaan tot het hart der gemeente van alle eeuwen.

Wanneer in de menigte der gemeenteleden die uit alle tijden en onder verschillende denkrichtingen waarlijk wedergeboren zijn, zich ieder zooveel mogelijk aan het eenzijdige van zijn bijzondere persoonlijke gesteldheid ontheft; en wanneer zij dan trachten een zooveel mogelijk eenstemmigen lofzang te doen hooren omtrent hetgeen zij weten van de genade des Heilands, dan komt die lofzang, zooveel ik zie, hierop neder: HIJ HEEFT ONS GODE GEKOCHT MET ZIJN BLOED. Onze vrede ligt bepaald in het volbracht-zijn van Zijn werk. Het was vroeger onze ellende dat wij onze rechtvaardiging in onze heiligmaking lieten opgaan: dat wij meenden slechts telkens voor zóóver gerechtvaardigd te zijn als wij ons geheiligd gevoelden. Daarentegen, sedert wij bekeerd zijn weten wij, aan de verdoemenis volstrekt ontheven te wezen, naardien wij in Christus zijn. Deze wetenschap nu wint in helderheid en zaligheid naar mate wij, met de noodzakelijkheid der wederliefde, niet meer naar het vleesch leven maar naar den geest. Ja onze vrijmoedigheid om van den Christus vóór ons te getuigen, steunt alleen dáár op, dat wij Hem door zijn aanvankelijk vernieuwingswerk in ons als een Levende hebben leeren kennen; en elke andere vrijmoedigheid houden wij voor een valschen waan. Desniettemin,

het is alleen de helderheid en zaligheid, maar niet de diepste zekerheid van die wetenschap, en evenzoo, het is alleen de gegrondheid van onze vrijmoedigheid tegenover de wereld, maar niet tegenover God, welke aanwint en groeit met de mate onzer heiligmaking. Ware het anders, zoo waren wij gewisselijk verloren. Want het is immers onze ervaring dat naar mate wij in heiligmaking vooruitgaan, wij des te meer in eigen oog achteruitgaan. Hoe meer Christus in ons wast, hoe minder wij worden voor ons zelve. Hoe helderder licht in ons, hoe grooter duisternis daar tegenover. En wij stellen ons voor dat wij op ons sterfbed, als wij bijna volmaakt zullen wezen, met meer oprechtheid en behoefte dan ooit te voren om voltooiing ook van de eerste beginselen van alle werk der genade in ons zullen vragen.

Op dezen aan allen gemeenschappelijken grondslag nu trekt de Heilige Geest in ieder het gebouw zijner bijzondere ervaringen op. Voor mij is de godsdienst in zijn diepste wezen niet anders dan geestdrift, entusiasme, God in ons meer en meer woning makende; en het zedelijk leven in zijne eenvoudigste uitdrukking niets anders dan het pogen om aan die geestdrift getrouw te blijven, om de lichtpunten des geestelijken levens niet voor inbeelding en overspanning te laten verklaren, maar ons in God meer en meer zelfstandig te vestigen. God zegt tot ons in de uitverkoren hoogtepunten des geestelijken levens: U is de Christus geboren. En nu is onze taak, die stem niet te vergeten al verdween ook het schitterlicht, maar heen te gaan dóór de nacht, totdat wij op den kalmen middag het kindeke waarlijk vinden ter plaatse waar de engel ons heen gewezen had.

Men misversta mij niet als ik van geestdrift spreek. Zij is niet hetzelfde als opgewondenheid en overspanning, maar juist het tegendeel daarvan. De ware geestdrift is de sterkst mogelijke veroordeeling van geestdrijverij. Er is groote kalmte, geen opgewondenheid in haar. In de opgewondenheid geraakt men buiten zich zelve, gelijk het gewone spraakgebruik zeer juist zegt. In de geestdrift daarentegen vindt men zichzelve terug. Kent gij — opdat wij dit door een benaderende vergelijking ophelderen — kent gij het onnoembaar genot dat u vervult, als gij door wetenschappelijk onderzoek eene waarheid, die u tot nog toe onbekend was, ontdekken moogt? Wat is het toch dat u den boezem doet hijgen en u noopt om op te staan en neêr te knielen, of een lofzang aan te heffen in den geest? Het is, dat gij in de natuur de orde terugvindt welke het wezen van uw eigen geest is: dat gij harmonie opmerkt tusschen uw geest en het geschapene rondom u: dat gij uw eigen geest, uzelve terugvindt in de dingen die u omgeven. Welnu, deze heilige vreugde van zichzelve terug te vinden is juist het eigenlijk wezen van de gemeenschap met God. In waarheid tot zichzelve te komen, en te zeggen: ik zal opstaan en tot den Vader gaan (Luc. 15 : 17), dat gaat altijd samen. Door den Geest te leven, in Christus te zijn, dat is (behalve meer) ook zichzelf te zijn: niet langer onzelfstandig doorgangspunt voor andere werkingen, maar zelf handelende, en ook niet uit gewoonte, d. i. uit een motief dat tot het verleden behoort, maar uit de nu werkende bezieling kracht te hebben. De Heiland zegt naar waarheid: »zonder mij kunt gij niets doen«, want buiten Hem »doen« wij in den grond niets wezenlijks, maar wordt er slechts door

vreemde krachten, als het ware dóór ons heen, iets gedaan.

Zulke geestdrift heeft daarom dan ook niets gemeen met onpraktische gevoels-prikkeling of overspannen bevindingsleven. Zij kent niet die strakke afgetrokken scheiding tusschen den ouden en den nieuwen mensch, waarbij de nieuwe mensch in zijn eigen bestaan zich zou verlustigen, maar tegelijk den ouden mensch laten voortgaan zich aan de begeerlijkheden des vleesch es over te geven. Neen; gelijk zij de zonde niet duldt maar ten bloede toe bestrijdt, zoo geeft zij juist de geschiktheid om zich in het gewone practische leven met kalme vastheid op zijn plaats te gevoelen. Op zijn plaats, doch niet te huis. Neen, het eigenlijke burgerschap is in de hemelen. Maar zou nu het gedurig verzinken van den blik in de diepte van die hemelen ons aan de aarde vreemd maken? Ik meen dat, integendeel, hoe hooger onze aanschouwing in deze hemelen opstijgt, wij des te beter en nauwkeuriger op aarde onzen eigenlijken toestand leeren kennen.

Want deze gemeenschap met God is niet droomen, maar waken en helder beschouwen van de dingen der geestelijke en der stoffelijke wereld. Wakend blijven in de kracht des gebeds, der levende stroomen van boven. Waken als kinderen des daags: de dag is reeds voor hen aangebroken. Hun oogen zijn aanvankelijk aan het licht gewend; daarom als het volle licht zal komen, zullen die oogen zich niet pijnlijk toesluiten en afwenden, maar zich vreugdevol en heiligglassend open doen. De volle dag, de groote Dag des Heeren komt niet plotseling en onverwacht als een dief over hen. De openbare wederkomst des Heeren Jezus in heerlijkheid is slechts de voltooiing van zijn geestelijk gekomen-zijn in de zijnen. Het geheele leven

des geloovigen is eigenlijk een wachten. Een kalm maar in onuitsprekelijke verheffing hopen op hetgeen de hoogste verwachting der gemeente en der schepping is — hetgeen aan beider streven en zuchtend verlangen vervulling geeft, hetgeen de stoutste fantasie overtreft en toch allerzekerste werkelijkheid is — op de wederkomst des Heeren Jezus in heerlijkheid. Nu deze verwachting is geen opgewonden verbijstering, gelijk het ongelooft daarvan lastert. Juist integendeel is zij het bad waarin de koortsachtiggloeiende opgewondenheid die uit de aardse vlam opschiet, met heilzame overmacht wordt neêrgedompeld — en het buigzaamsterke staal rijst uit die blussching op!

De vaste grond van deze verwachting ligt in hetgeen vervuld en volbracht is. De zekere waarborg voor die toekomst is het verleden, waarvan de Heilige Geest met de Bruid getuigt. Wilt gij de getuigenis van deze ervaring hooren?

»Dit is mijn éénige troost, beide in leven en sterven, dat ik met lichaam en ziel, beide in leven en sterven, niet mijn maar mijns getrouwen Zaligmakers Jezus Christus eigen ben. die met zijn dierbaar bloed voor alle mijne zonden volkomenlijk betaald en mij uit alle geweld des duivels verlost heeft.« Welk is dat geweld des duivels? Het is de ergste dood, die der alledaagsche ongeloovige zedelijkheid. Hoe verlost hij daarvan? Door in den geloovige een klein beginsel van zijn eigen zelfverloochening en offervaardigheid in de plaats van deze baatzucht te stellen.

Aldus lost hij in de zijnen het wonderbaar vraagstuk op: hoe zelfverloochening en zelfliefde met elkaar gepaard kunnen gaan — zelfverloochening, die het eigenlijk wezen van het leven des geloofs is, en zelfliefde die naar 's Heeren

woord toch de maat moet zijn van onze liefde tot den naaste. Hoe gaan deze twee dan verbonden? Alzoo, dat wie in Christus is, zichzelf liefheeft, doch niet langer als zijn eigen maar als zijns Heeren eigendom en tot Diens verheerlijking. Zoo heeft hij het middelpunt van zijn wezen niet langer in zichzelf maar aanvankelijk buiten zich, in zijn Heer; opdat het allengs weder in hem kome, namelijk in de mate waarin Christus-zelf, die altijd het middelpunt blijft, in hem eene gestalte verkrijgt. Immers de Heer is en blijft in eeuwigheid onze Middelaar: maar Hij gaat steeds verder voort met van Middelaar buiten ons, Middelaar in ons te worden, en alzoo vervulling te geven aan zijn onuitsprekelijk diepzinnige belofte: »de ure komt dat ik niet meer door gelijkenissen tot u spreken zal, maar u vrij uit van den Vader zal verkondigen. In dien dag zult gij in mijnen naam bidden; en ik zeg u niet dat ik den Vader voor u bidden zal, want de Vader zelf heeft u lief, dewijl gij mij liefgehad hebt.«

Naar deze ervaring streef ik, omdat ik een zeer klein begin van dat beginsel in mijn beste oogenblikken in mij bespeur.

De »broeder« dien ik in mijn geschriftjen doorgaande toespreek, staat voor het oog mijns geestes in den levensvorm der jongelingsjaren, des krachtvol manlijken leeftijds. ¹⁾

Jongeling, gij onderzoekt en bewondert zoo veel. Gij kunt met zooveel inspanning de heerlijke geheimen der wetenschap

¹⁾ Hij is nu reeds ontslapen. Ik groet hem uit de verte als nu aanvankelijk aanschouwende wat wij samen geloofden toen ik hem als jonge man voor het eerst deze bladzijden toezond.

doorvorschen, met zooveel drift naar een kunstgenot grijpen als ware het de zaligmakende genade Gods zelve. Gij kunt in zoo warme geestdrift ontvlammen voor wat goed en edel is. En gij hebt recht daarin. Het leven-zelf is niet veel waard indien het niet verlicht wordt door geestdrift en bewondering voor iets, dat ons meer is dan het leven. Maar of uwe geestdrift voor kunst, wetenschap en het edelste levensgenot, of die geestdrift de ware zij, dat moet blijken uit deze proef, of zij zich het hoogste voorwerp kiest wanneer het haar voorgesteld wordt, dan wel of zij dat met weerzin voorbijgaat om zich aan het mindere vast te hechten.

Want de wereld is vol, helaas! van idealisten die hun ideaal vergoden zoolang het in de wolken zweeft, omdat het dan geen opofferingen eischt; maar die het ontwijken, ja ter dood toe haten en vervolgen zoodra het in vleesch en bloed vóór hen treedt en zegt: volg mij en sterf voor mij. Nu is er eene zaak die geschied is door geheel Judea, beginnende van Galilea, namelijk met Jezus van Nazareth, wien God gezalfd heeft met den Heiligen Geest en met kracht: welke het land doorgegaan is, goedgeoede en genezende allen die van den duivel overweldigd waren, want God was met hem; welken zij gedood hebben, hem hangende aan een hout.

Welnu! ik stel u als het hoogste dezen Christus, den Gekruisigde vóór. Wat zegt nu uw geweten, uw hart? Uit zoo vele bronnen hebt gij reeds gedronken. Tot zooveel zijt gij reeds gekomen. Kom dan nu ook tot den Rabbi van Nazareth, en hoor wat uw binnenste u zegt. Het is er nu de tijd, de juiste tijd toe. Gedenk uwen Schepper (want tot Christus komende zult gij bevinden dat gij niet tusschen u en God in het

midden zijt staande gebleven, maar waarachtig tot God gekomen zijt), gedenk uwen Schepper in de dagen uwer jongelingschap, éér de kwade dagen komen. Weet gij welke die kwade dagen zijn? Ik zag in Zwitserland herbergen die vroeger kloosters geweest waren. Godgewijde hymnen hadden er in vorige dagen weergalmd. Maar nu joeg de gansche wereld er uit en in met ijlende haast, en de arme reiziger moest zich zeer in acht nemen, om niet door de »vergissingen« van den man aan het buffet onophoudelijk geplunderd te worden. Ik zag er in de vallei van Lauterbrunnen den Staubbach. Van een hoogte van meer dan 9000 voeten stort zich het frissche water in de diepte, en schijnt een prachtvollen waterval te beloven. Maar helaas! het water raakt weldra los van de rots, de wind onderschept het, en slechts een stuivende nevel komt op de weilanden neer.

Och ik zeg niet dat gij altijd, wat het uitwendig leven betreft lichtzinnig zult blijven indien gij aldus de eerste liefde verlaat, het klooster tot herberg doet worden en dien bruisenden stroom tot een stuifbeek. Neen, zoo gij u niet bekeert, kunt gij toch later wel een stemmige, achtbare huisvader wezen. Misschien zelfs een godsdienstig man, bij wien slechts weinigen bemerken dat hij den nieuwen mensch over den ouden heen aange trokken heeft. Gij kent Jaques uit Shakespeare's *As you like it*: den geblaseerden hoveling die zich vroeger tot walgens toe aan de genietingen der wereld heeft verzadigd, en later, noch in ongeluk op zijn plaats, bij alles verdrietig en onbevredigd blijft. Gij herinnert u hoe meesterlijk de dichter met een los daarheen geworpen woord hem op het laatst tot den plotselings bekeerden Hertog doet gaan, om met hem een

kluizenaarsleven te beginnen, want »van zulke bekeerden is veel te leeren.« En dan keert Jaques zich van den dans af, in de stemmigheid die in »de wereld« op hare wijze het booze ziet, zonder die »wereld« in het eigen hart te hebben opgemerkt. Dan buigt hij zich onder het gezag van hen die hij voor bekeerd houdt, en bootst hun levenswijze na . . .

Ik bezweer u doe zoo niet. Wijd nu, nu uwe jeugdige levenskrachten den Heere Jezus toe, en begin nu, nu alle dagen met Hem te sterven. Verzaak nu niet uwe behoefte aan het waarachtige leven, in afwachting van het latere schijnleven: maar werp nu in de kracht des Heiligen Geestes het schijnleven weg en kom tot het waarachtige leven. Kom tot het Kruis van Golgotha. Mocht door mijn teekening iets van de heilige heerlijkheid van dat kruis u kenbaar worden.

Mocht gij er toe besluiten dat Kruis tot uitgangspunt van uw geestelijk leven te stellen. Dan kan ik u rijke winst en heiligen strijd beloven. Want bij Christus den Gekruisigde zult gij antwoord vinden op al het streven van uw bruisend gemoed, bevrediging voor al de naamlooze behoeften waarvan gij zwoegt in de fantasiën die langs u heenvliegen te nacht, als gij bepeinst hoe uw leven beteekenisvol en hoogopgaand zou kunnen worden. Maar de weg tot die bevrediging is de weg des Kruises. Met den doop waarmee Jezus gedoopt is, moet gij gedoopt worden, en den drinkbeker dien Hij dronk moet ook gij drinken. De ernstige kruisdoop tot dooding des vleesches moet over al uwe idealen heen gestort worden: dan zullen ze vatbaar zijn om te worden verwezenlijkt. Dan zal het zijn gelijk gij begeert — indien er ten minste iets waarachtig adelijks in uw streven is — voor uzelf het lijden en de opoffering, voor

uwe bedoeling de zegepraal. Wel u indien gij met de zonen van Zebedeüs (Matth. 20 : 22), als u deze kruisweg voorgesteld wordt, durft antwoorden »ik kan« — gesteund op hooger kracht dan zij toenmaals schijnen gekend te hebben. Immers gij zult gevonden hebben het groote geheim van eeuwig jong te blijven : van ook in de grijsheid te mogen ontkomen aan die veroudering des geestes, welke erger is dan de dood.

Een schemerend voor gevoel hiervan heeft de diepzinnige Grieksche mythe die Hébe, de toovergestalte der eeuwige jeugd, met den Hercules der zwoegende en worstelende menschheid eerst dán laat verbonden worden, wanneer hij den kelk der levenservaring tot den laatsten druppel geledigd en door de vlammen der zelfverloochening heen het hooger leven begroet heeft. Maar wat hier nog slechts een schemerend voor gevoel is, daarvan smaakt ieder van Gods uitverkorenen in Christus de wezenlijk volheid. Want de Heer geeft den moede kracht, en vermenigvuldigt de sterkte dien die geene krachten heeft. De jeugdigen zullen moede en mat worden, en de jongelingen zullen gewisselijk vallen! Maar die den Heer verwachten zullen de kracht vernieuwen; zij zullen opvaren met vleugelen gelijk de arenden: zij zullen loopen en niet moede worden, zij zullen wandelen en niet mat worden. Door de genade Gods moge het ook uwe ervaring zijn. Want om dezer dingen wil is het de moeite waard, te leven; ja wie dezen Christus vinden mocht die heeft genoeg hier beneden geleefd, die heeft het doel van dit aardsche aanzijn bereikt.

I.

Wees mij gegroet gezegende dag, die naar waarheid Goede Vrijdag heet! Met beving verheugt zich mijn hart in het vooruitzicht van weder voor de gemeente en in haar midden te mogen getuigen van mijn eenigen troost in leven en sterven, en in de stille toestemming van alle kinderen Gods in ons midden de getuigenis te vernemen, dat Hij er velen met mij door zijn dood van den dood heeft vrijgemaakt.

Doch een weemoedige gedachte komt hier bij mij op. Ik denk thans niet aan de lichtzinnigen, van wie de gemeente der heiligen weenende zegt, dat zij vijanden van het kruis van Christus zijn. Neen, maar ik denk aan anderen die niet verre zijn en toch het kruis der Verzoening niet met volle overgave des harten omvatten kunnen. Wat is het dat hen verhindert? Niet dat zij aan de verzoening met God geen behoefte gevoelen; niet dat zij niet in Jezus den eenigen Naam die ter zaligheid gegeven is, zouden begeeren te erkennen. Maar zie, het kruis van Golgotha en de apostolische verkondiging van dat kruis is hun verduisterd door droeve dwalingen. In hunne jeugd hebben zij de leer der Vaders in strengen of verzachten vorm gehoord, en hebben daarna Christus in het midden der gemeente beleden en ook menigmaal zijns doods gedacht met de schare. Doch sedert dien tijd is er veel over hen heen gegaan. In allerlei ervaring der wetenschap en des levens zijn ze vooruitgekomen, maar hun kennis van de waarheid die in Christus is bleef verre

bij de overige wetenschap of ervaring ten achteren. Dit is niet buiten hun schuld geschied. Met smart erkennen zij dat, maar op het oogenblik is het niet anders. En als zij nu hooren van verzoening door het bloed des kruises, van de straf die ons den vrede aanbrengt en die op Hem was, van zijn striemen door welke ons genezing is geworden, van de plaatsvervangende gerechtigheid des Zoons van God, dan zijn hun deze klanken vreemd, buitensporig en verward klinkende, met hun denkbeelden van Gods volmaaktheid en van 's menschen behoeften in strijd. Met benauwden weerzin keeren zij zich van dit, zoo zij meenen, spitsvondig stelsel af — maar toch hebben zij daar geen vrede bij; zij vragen naar licht, zij strekken zich uit naar de waarheid.

Dit is een toestand die de diepste belangstelling verdient. Vele meenen dezulken als ongeloovigen of toch als niet geloovenden te moeten beschouwen, omdat zij nog niet tot bepaalde belijdenis der waarheid, gelijk zij naar Gods Woord is, gekomen zijn. En zeker de volle waarheid is slechts ééne, en die is beschreven in het Woord van God, de Heilige Schrift, en wij kunnen niemand ten volle als in de waarheid zijnde beschouwen, die dat Woord niet aanneemt in al zijn volheid. Maar kent gij dan niet de gisting onzer hoogstmerkwaardige dagen, door welke alle vraagstukken op nieuw getoetst, alle overtuigingen waarin een groot deel van de menschheid eeuwen lang berust heeft, op nieuw in kwestie gesteld worden? Twijfelzucht, stofvergoding heeft daarin haar spel, zonder twijfel: maar daarmede is niet alles verklaard. Neen, voor een groot deel is dit verschijnsel in verband met den diepen ernst, waarmede de keur der menschheid in onze dagen zich de waarheid

zoekt toe te eigenen, — ja toe te eigenen als een waarlijk met ons binnenste vereenzelvigd en levenwekkend eigendom. Voorwaar, in het streven van deze zoogenoemd twijfelzuchtigen is vaak oneindig meer geloof dan bij velen, die slechts naar goedbegrensde teekening van geloofsovertuigingen vragen en dáárnaar bepalen of iemand geloovig zij of niet. Hoort een gelijkenis. Pizarro, de veroveraar van Peru, hield met den koning van dat ongelukkige land, met den Inca Atahualpa, een samenkomst. De Spaansche priester Valverde treedt op en bewijst den heidenschen koning in slecht vertolkt Spaansch, dat Christus de wereldheerschappij aan den Paus heeft opgedragen, en dat deze alle landen der nieuwe wereld aan den Spaanschen koning heeft geschonken, derhalve dat de Inca zich aan dezen koning heeft te onderwerpen. Atahualpa beroept zich verontwaardigd op zijn voorvaderlijk recht, en eischt dat de priester hem zijn vordering op beter gronden zal bewijzen. Valverde brengt de Heilige Schrift te voorschijn, en reikt ze den Inca over met de verzekering dat alles daarin staat. De koning houdt het boek aan zijn oor, zegt weldra: »het zwijgt, het zegt mij niets!« — en werpt het onverschillig ter aarde. En de priester roept dat het Evangelie ontheiligd is, en de Christenen nemen bloedige wraak op Atahualpa en zijn volk. Ziet gij niet wat ik bedoel met deze gelijkenis? Het is wáár, den Heere Christus behoort naar het Woord Gods de geheele wereld toe: wij moeten haar voor Hem opeischen, en Hij zal haar ten erfdeel ontvangen. Maar menig tegenstander, goedwillig, ja koninklijk als Atahualpa, is diep overtuigd van het recht zijner natuurkundige, maatschappelijke of andere vooroordeelen, hem sedert jaren door huiselijke of wetenschappelijke opvoeding toegebracht. Daar komt gij

tot hem met het heilige Boek en met een taal die hij niet verstaat, en eischt dat hij zich onderwerpe. Hij zegt dat dit boek hem zwijgt; hij werpt het ter aarde — en gij roept wraak over den ongeloovige. Maar beseft gij dan niet dat het uwe schuld is, ja de uwe, als gij nagelaten hebt de uitspraken van dat boek in verband te brengen tot den geestelijken luchtkring waarin uw tegenstander leeft? Waarlijk den geloovigen ontbreekt het dáárom zoo vaak aan overredingskracht, omdat het hun aan de liefde ontbreekt uit welke grondigheid in het overwegen van de bezwaren des tegenstanders voortvloeit; en van de uitspraak dat de natuurlijke mensch niet verstaat de dingen die des Geestes van God zijn, behoorde geen geloovige ter veroordeeling van een tegenstander gebruik te maken, dan wanneer het aan hem zelven gebleken ware dat de geestelijke mensch de natuurlijke en alle andere dingen wél verstaat. Ik moet nog meer van deze menschen zeggen, naar hetgeen zich sedert jaren van veelvuldige ervaring aan mij opdrong. Dat velen van hen het evangelie verwerpen, kan ik niet alleen verontschuldigen, maar moet het bij niet weinigen zelfs hoogachten. Want zij hooren zich het evangelie gehalveerd en verminkt verkondigen, als een stelsel zonder kracht en majesteit. Maar hunne ziel is te ernstig, te krachtvol dan dat zij in zulk een stelsel behagen zouden hebben; en zij hebben een inwendig besef dat het waarachtig Evangelie iets beters, iets kernachtigers wezen moet — doch wie zal er hun den weg toe wijzen? Met weerzin keeren zij zich af van die theologie, welke de grenzen tusschen het heilige en het onheilige uitwischt, om bij de natuurkundigen en »beschaafden« te bedelen om erkenning van hare stellingen. De grondig-ontwikkelden onder

hen verachten deze oppervlakkige vrijzinnigheid, die om geloof en wetenschap beide te bevredigen, aan beider eischen te kort doet. Maar bovenal, de ernstige mannen, de godvreezenden onder hen hebben een afkeer van de laffe lichtvaardigheid dezer schijn-christelijke wereldbeschouwing. Voorwaar (zoo spreken zij met manlijken ernst in hun binnenste), wij weten niet of er een persoonlijke, een sprekende, een wonderdoende God bestaat. Maar dit ééne weten wij: indien er iets is dat onze toewijding verdient, dan moet het een God zijn die niet, gelijk de afgoden van Babel, door zijne vereerders gedragen wordt, maar een die hen draagt (Jesaia 46), niet een schepping van menschelijk vernuft maar een Schepper van almachtige majesteit, door geen menschelijk nadenken volkomen te bevatten. Daarom keeren deze achtbare twijfelaars zich af van de halveerende stelsels, die zij voor de diepte van hun levensernst onvoldoende bevinden, en de volle waarheid kennen zij nog niet.... O nog eens, ik reik denzulken de hand, honderdmaal liever dan aan zoo menig dusgenoemd geloovige, die van den ernst dezer worstelingen geen denkbeeld heeft. Ik reik hun de hand, niet uit de hoogte maar als medestrijder, door smartvolle herinneringen aan hen verwant. Niet om hen gerust te stellen, maar om hun te zeggen: komt, niet tot mij en mijne verklaringen, maar tot den Christus-zelfen die u zoekt. Want Christus verstaat het, tot u af te dalen. Hij begrijpt het moderne leven, en waarlijk Hij veracht en veroordeelt het niet gelijk zoovelen die daar Hem meê denken te verheerlijken. Dat geheele moderne leven toch is eigenlijk een strijd tusschen het gezag (den godsdienst) en de vrijheid (de wetenschap), voor zoover deze beide machten zich eenzijdig en verkeerd stellen

(want in haar zuiverheid kunnen ze niet tegen elkaar opstaan). Dan toch zijn ze als de Jood en de Griek in Paulus' tijd. De Jood, zegt hij, »verlangt een teeken«, d. i. hij predikt den godsdienst als een bovennatuurlijk gebod, zonder aanknooping aan 's menschen behoefte. Daarentegen de Griek »zoekt wijsheid«, begeert het natuurlijk-menschelijke, zonder aan den heiligen God te denken. Deze twee staan dus tegen elkaar in vijandschap. Maar nu komt Christus en is »de vrede« tusschen hen beiden (Ef. 2 : 14—16). Namelijk hij »doet de vijandschap in zijn vleesch te niet«: hij »verzoent die beide met God in één lichaam door het kruis.« Zie dat kruis, zoo heilig streng, zoo volstrekt veroordeelt het beide de strakheid van den Jood en de oppervlakkigheid van den Griek. Een ontzettend, beslissend doodvonnis gaat er van uit over beide, maar hoe? Wel is waar gij, o Griek, moet nabij komen en niet Israël tot u: »gij zijt nabij geworden« zegt Paulus. Maar »door het bloed van Christus« — d. w. z. omdat Israël in Christus mensch is geworden, de nieuwe mensch, in wien door de afdaling der onuitsprekelijke liefde al het bovennatuurlijke natuurlijk werd en zoo al het afstootende voor den heiden verloor. Door Christus worden Jood en heiden eerst met God (vs. 16) en dan met elkander verzoend. Door den Zoon, door het kruis, worden Jood en heiden beide kinderen, leggen onder tranen der verteederling over deze oneindige liefde alle hardheid tegen elkaar van beide zijden af. Om het in de termen van onzen tijd uit te drukken: Christus aan het kruis is orthodox, ja, zeker; maar hij is het op zulk een wijze dat de behoefte van het moderne leven, de behoefte aan liefde, aan zedelijken ernst; aan volle natuur-

lijkheid van al het bovennatuurlijke, ten volkomenste bevredigd wordt.

En nu mijn broeder! als deze Christus u gepredikt wordt, dan moet het blijken of gij inderdaad al of niet de waarheid zoekt, of het u al of niet werkelijk om het leven en den waarachtigen vrede te doen is. Gij zegt: ik zoek oprechtelijk de waarheid. Het is wèl, maar de toekomst zal de proef leveren of gij waarlijk oprecht zijt, of niet. Want niet uwe oprechtheid maar de waarheid zal u vrijmaken. Zoo gij misschien tot hen behoort die steunen op de oprechtheid van hun zoeken, als op een zedelijke verdienste die hen zal aangenaam maken bij God, dan zijt gij diep te beklagen. Bij dezulken toch vernietigt deze toestand van lieverlede zichzelf: zoo men zich gerust stelt omdat men toch »de waarheid zoekt«, dan houdt weldra dat zoeken-zelf op, want ach! men meent reeds genoeg te hebben aan het zoeken. Onder de macht der begoocheling welke meent te kunnen eten van den honger en te kunnen drinken van den dorst, onder de macht van deze zelfverblindende verdwijnt de ootmoed, de heilzame onrust, de droefheid naar God, de hijgende smart. Maar zij bij wie deze smart blijft, zij zullen begrijpen dat zij niet van hun honger, maar alleen van de waarachtige spijs kunnen eten. Niet van de gezochte maar van de gevonden en tot eigendom gemaakte waarheid zullen zij heil verwachten, en ik begroet hen met eerbiedige liefde en worstel biddend met en voor hen mede om rust en vertroosting.

Zal ik hun, die aldus gesteld zijn, deze vertroosting kunnen geven? Door de genade mijns Gods ben ik der zekerheid deelachtig, die in het kruis van Golgotha als in het middelpunt onzer behoudenis roemen leert. Ik geloof van ganscher harte

aan de verzoening door het bloed des kruises en aan de plaatsvervangende gerechtigheid mijns Middelaars, en weet dat mijne zonden door zijne verdiensten bedekt, mijne schulden door zijne zoenofferande uitgedelgd zijn, anders zou ik, helaas! van wanhoop verslonden moeten worden. Ik weet ook dat niemand anders dan de Heilige Geest het mij, en allen die het weten, geleerd heeft, ons van zonde en van Jezus' gerechtigheid overtuigende. Zal ik dan in staat zijn door mededeeling en uiteenzetting mijne broederen die naar licht verlangen, te helpen? Ja toch: want hetgeen ik van den Heiligen Geest geleerd heb, dat heb ik naar Gods Woord van de gemeente geleerd in wie de Heilige Geest is en spreekt. En gelijk andere broeders mij tot verheldering mijner inzichten als gezegende middelen hebben gediend, zoo verwaardigt dezelfde Geest mij wellicht, wederom voor zoekende broederen tot voorlichting te wezen. In dat vertrouwen en met die bede wil ik eenige woorden spreken; niet om alles uit te leggen, niet om de begrippen nauwkeurig te ontleden, maar om, al is het in vluchtige woorden, toch het een en ander te trachten aan te raken dat misschien licht werpen kan.

Allereerst vraag ik u, mijn broeder, of wij het samen ééns zijn hierover dat wij de geschiedenis van Jezus Christus, gelijk de Bijbel ons haar overlevert, aannemen; dat de apostolische getuigenis omtrent zijn persoon en werk in evangeliën en brieven gegeven, voor ons vast staat? In onze van twijfelzucht en valsche kritiek doorknaagde eeuw is die vraag noodig. Want al wat wij hier hebben te bespreken is geschiedenis,

heilige geschiedenis. Het is feit buiten ons éér het in ons komt als kracht en leven. Vergeet dat nooit: al onze zekerheid ligt daar in, ja de eeuwige vrede hangt daarvan af. De menschen die zeggen: »het Nieuwe Testament is niet te vertrouwen, de Schriften zijn niet echt«, nemen slechts de kritiek tot voorwendsel. De reden der afwijzing van de bijbelsche waarheid ligt dieper dan een bloot wetenschappelijke vraag. Maar om u toch met een enkel woord rekenschap te geven, wáárom ik, ook wetenschappelijk, met volkomen zekerheid aan de bijbelsche berichten geloof geef, wijs ik u op hetgeen aan de geschiedenis van Jezus voorafgaat en op hetgeen uit en na haar volgt. Israël, hoe men ook de kritiek over zijn oorkonden denke, Israël zoekt God in den mensch. De geschiedenis der christelijke kerk, hoe men ook omtrent de kritiek over haar oudste oorkonden denke, verkondigt luide God in den mensch. Israël is een opwaarts gaande helling, en van haar hoogtepunt af loopt de christelijke kerk als een nederwaarts gaande helling; zoodat er een klein, heerlijk hoogland tusschen beide ligt. Welnu, wat moet dat hoogland zijn? Langs de helling opwaarts wordt steeds geroepen: »ik zoek, ik zoek!« Langs de helling nederwaarts wordt gezongen: »wij hebben gevonden, wij hebben gevonden!« Wat kan er dan anders tusschen beide liggen dan: »het is geschied, hij is verschenen?« Ja mijn broeder! God is GEOPENBAARD IN HET VLEESCH. Ik stem u toe, het is een mysterie, maar het te loochenen is een ongerijmdheid. Beter is het de historie niet te begrijpen, dan haar geesteloos de oogen uit te steken.

Want ja, hier is het oog, het licht, het middelpunt der historie, zoo wij de historie kennen niet als een toevallig samen-

voegsel van gebeurtenissen maar als éénheid, als uitvoering van Gods eeuwigen Raad.

God wil zich met zijn schepping, door allereerst met haar Hoofd, de menschheid, vereenigen. Daartoe sloot Hij, nadat het eerste Verbond in het Paradijs verbroken was, met Israël zijn genadeverbond, opdat de zegen daarvan tot de geheele menschheid overgaan zou. Aan Gods zijde zou dat verbond, natuurlijk, getrouw vervuld worden. Maar het zondig Israël, hoe zou het kunnen getrouw zijn? Niet anders dan door God zelf, doordat Hij zelf, als mensch den eisch des Verbonds vervulde. Daartoe diende dan het zaad, dat God aan Abraham gaf, en door hetwelk Hij zelf in Israël was. Want dat zaad was de Christus, de wortel Israëls; — immers niet alleen is de Christus uit Israël, maar evenzeer is Israël uit Christus, om Christus' wille tot bestaan geroepen. Israël is het volk Gods omdat het Christus' volk is. Het Verbond, waaruit dit volgde, was zelf openbaring van de eeuwige eenheid tusschen den Vader en den Zoon. Naar die eenheid, wij kunnen zeggen naar dat Verbond, gaf de Vader den Zoon als Middelaar over, en deed dus het volk des Middelaars in zijn volle liefde deelen; en met diezelfde liefde gaf de Zoon zich den Vader over, om Hem volkomen te gehoorzamen, en om zijn volk, in zichzelve, tot volkomen zaligheid te leiden. Zoo rust dan de uitverkiezing der Gemeente, verre van willekeurig te zijn, op Gods eigen heilig wezen. Die verkiezing is vrij, volmaakt vrij in zichzelve, daar de zonde in en door den Zoon overwonnen is en er dus op zijn verkiezing (hij toch is eigenlijk de éénig Uitverkorene, Jes. 42 : 1, de anderen slechts in hem) geen willekeur kleeft: en daarom is die verkiezing

ook vrij tegenover ons zondaren, daar zij »in Christus« (Ef. 1 : 4) is en dus volmaakt heilig.

Nu kwam Christus om Gods wil te doen (Hebr. 10 : 9). Gods Wil en Raad kwam hij volbrengen; niet slechts de wet van Mozes, maar den geheelen Raad Gods. Hij kwam den tegenstand der wereld in heiligheid des levens overwinnen. Deze overwinning moest de wereld niet van zich afstooten tot haar veroordeeling, neen zij moest die wereld winnen en behouden. Van daar het lijden van Christus: hij wilde de wereld niet oordeelen, en liet zich dus door haar oordeelen. Zoo is hij en met den Vader, en met de menschen verbonden gebleven, en heeft deze beide, die hopeloos onderling gescheiden waren, weêr met elkander vereenigd, zooals wij later zullen zien.

Deze heerlijke waarheid der eeuwige verkiezing werpt op het verzoeningswerk van Christus den rechten glans. Gij ziet dat die verzoening van God zelven uitgaat: Hij wordt niet door iets buiten Hem er toe bewogen. Dit doodslijden des Zoons volgt uit het eeuwige plan der wereldregeering Gods (Hand. 2 : 23; 4 : 27, 28.) God straft de zonde naar zijn gerechtigheid (2 Cor. 5 : 21. Rom. 8 : 3; 3 : 25), en dit lijden neemt Christus, als Hoofd der menschheid, op zich. Hij volbrengt Gods wil en des menschen schuld beide. Zie nu het groot en zalig onderscheid tusschen deze twee, of gij alleen des menschen behoefte aan zaligheid in aanmerking neemt, dan of gij eerst en vooral op Gods eere in de volvoering van zijn eeuwig Raadsbesluit ziet. Dit onderscheid is: in het eerste geval hebt gij u aan Christus overgegeven — maar hoe wankel en onbetrouwbaar is die grond! In het tweede heeft God zelf u eeuwig aan Christus, en

Christus aan u gegeven. O heerlijke troost! in Gods eeuwig welbehagen is ons leven, ons behoud gegrond, en kan daarom niet falen maar moet ten einde toe tot stand komen. Ja ten einde toe. Want niet alleen tot rechtvaardigheid is Christus ons van God geworden, maar ook tot heiligmaking en volkomen verlossing. Niet slechts den aanvang van ons heil, maar ook de voltooiing tot het einde toe heeft onze Middelaar op zich genomen. Ik kan niet meer verloren gaan in eeuwigheid, omdat God getrouw is en zijn verbond onverbreekbaar. Dit te gelooven is: het tot mijn eigendom te maken.

En nu, nadat wij den grond onzes heils in de eeuwige Verkiezing Gods hebben overwogen, nu zien wij in dit middelaarschap van Jezus Christus tevens de vervulling onzer diepste behoefte.

Kent gij de »goddelijke Komēdie« van Dante? Haar derde deel (het Paradijs), in zijn geheel niet het schoonste, doet echter het gansche gedicht op de laatste bladzijden zoo heerlijk mogelijk sluiten. Dante, tot de hemelsche heerlijkheid toegelaten, ziet daar in het goddelijk wezen de beeltenis des menschen. Hoor het hem aanbeddend beschrijven:

O eeuwig Licht, slechts door Uzelf gedragen,
Gij zelf slechts kunt u kennen en bevatten;
Gekend en kenneud blijft ge uzelf behagen!

Den omtrek nu, dien hier mijn oog kon schatten,
In U, gelijk 't weerkaatste licht geboren,
Trachtte ik eerbiedig met mijn blik te omvatten.

'k Zag in dien kring des Menschen beeltenis glōren,
En zich daarin met zijne kleuren malen;
'k Heb in dien aanblik mij geheel verloren.

Als hij, die van den cirkel wil bepalen

De kwadratuur, maar nooit haar kan ontdekken,
En steeds, daar hij 't verband niet vindt, blijft dwalen,

Zóó moest ook dit gezicht mijn weetlust wekken.

Hoe beeld en kring hier beiden samenhangen,
En hoe daar plaats in is voor 's menschen trekken,

Dat kon geen eigen vleugelslag erlangen.

Maar een genadestraal trof zóó mijn oogen,
Dat hij voldeed aan al mijn zielsverlangen.

Verbeeldingskracht verliest hier haar vermogen:

Als 't rad, harmonisch wentlend zonder marren,
Wordt wensch en wil vereend door Hem bewogen
Wiens liefde went'len doet en z'n en starren. 1)

Wat beduiden deze heerlijke woorden?

De mensch zoekt God, den hemel, in de wereld, en wil dan bij Hem rusten. Daarom bouwt hij Hem een heiligdom, en begeert dan voor zichzelf daar bij Hem een rust. »De mensch vindt een huis, de zwaluw een nest waar zij haar jongen legt, bij Uwe altaren, Heer der heirscharen, mijn Koning en mijn God. Welgelukzalig zijn ze die in Uw huis wonen, zij prijzen U gestadiglijk.« Maar die woonstede kan de mensch niet bouwen voor zijn God, neen God zal haar bouwen voor hem. (2 Sam. 7 : 11). De mensch zoekt in het heiligdom niet de plaats op zichzelf, maar den mensch, den priester die in dezen tempel woont en dient. Met de persoonlijkheid Gods toch wordt het hem nooit volkomen ernst zoolang hij haar niet in de

beeltenis des menschen ziet, gelijk de incarnatie-mythen van alle volken bewijzen. En omgekeerd wordt het den mensch evenmin ernst met zijn eigen persoonlijkheid zoolang hij haar niet in God ziet, haar niet kent als in God gegrond. Want niets dat niet in God gegrond zij, heeft volkomen recht van bestaan, d. i. onsterfelijkheid, eeuwig leven. En zoo blijkt de menschwording Gods, de vleeschwording des Woords, niet een wonderlijk, onredelijk bijbelsch leerstuk te zijn dat slechts op gezag zou moeten aangenomen worden, maar vervulling van de hoogste, edelste behoefte onzer natuur.

Maar als uwe gedachte nu van den persoon des Middelaars tot zijn werk overgaat, dan weet ik, mijn broeder, dat er nog een niet minder gewichtige bedenking in uw binnenste sluimert. Aan vergeving, aan verzoening met God hebt gij behoefte. Dat die behoefte nog niet bevredigd is, dat gij meer noodig hebt dan gij nu nog bezit, dit gevoelt gij. Dat het vriendelijk beeld van Christus, gelijk het Evangelie dit beeld tot u brengt, u verkwikt en aantrekt, gij ontkent het niet. Maar toch, toch, ja aarzelend spreekt gij het uit, want gij beseft dat uwe bedenking het geheele christelijke geloof zou doen vallen indien ze waarheid sprak . . . maar gij kunt de gedachte niet van u weren, die daar fluistert:

»Waartoe de Middelaar? Is God dan niet barmhartig en vergevensgezind uit zichzelf? Waarom kan ik mij niet terstond in zijne armen werpen, roepende: Vader ik heb gezondigd — en van Hem hooren: Ik heb u vergeven? Waartoe deze — als ik het dan oprechtelijk zeggen zal wat in mij oprijst — waartoe deze hinderlijke tusschenpersoon?»

Ach, ik versta deze bedenking. Hoe lang heeft zij mijn eigen

gemoed vervuld en mij den vrede benomen! Ik versta haar. Ik weet uit eigen herinnering met welke wijduitgestrekte gedachten zij samenhangt.

Hoe zal ik haar beandwoorden? Ten volle kan ik dit nu nog niet doen. Want zoolang gij deze bedenking oppert, duld dat ik het u zegge zonder het u nog te kunnen bewijzen, zóólang kent gij uwe eigene diepste behoeften nog niet. Eerst moet ik u van Christus den gekruisigde spreken, en tot u zeggen: dat is geschied, en zoo goed mogelijk u uitleggen hoe en waarom het geschied is. Want eerst bij dat kruis, eerst als gij verkeert onder deze verkondiging, kan bij u het besef van uwe diepste behoeften ontwaken. Dit zijn de wonderbare wegen Gods in de christelijke verkondiging: gij komt tot die verkondiging, nog meenende dat gij leeft. En geen redeneering is in staat u van het tegendeel te overtuigen; slechts schemering van een besef van gevaar bestaat er nog maar bij u, voldoende om u ten minste te doen besluiten om aan die verkondiging het oor te leenen. Dan heft die verkondiging aan, en zegt: door Christus' zoendood is u het leven geschonken. Die boodschap kan spoorloos langs u heengaan, zonder vrucht achter te laten. Maar ook kan er iets daarbij geschieden wat ik beschrijf met de woorden: de Heilige Geest heeft het levend gemaakt in zijn hart; er was behoefte en oprechtheid in zijne ziel. Gij stemt niet toe, dat dit de werking van den Heiligen Geest behoeft te zijn, en gij kunt dat ook niet toestemmen, want alleen de ervaring leert het ons. . . . Genoeg, bij die verkondiging van Christus' zoendood zal het óók kunnen geschieden dat zij indringt in uw hart, en eerst dan, eerst dān wanneer gij waarlijk begint te gelooven dat u het leven door dien dood van Christus

geschonken is, eerst dan begint gij te gevoelen: waarlijk ik was dood — terwijl het dan, hetzij allengs, hetzij meer plotse-ling u bekend wordt: ik ben levend geworden! Eerst door het geschonken leven beseft gij de mate van den overwonnen dood; eerst door het vervuld zijn van uwe behoefte peilt gij de schrikkelijke diepte dier gewezen behoefte. O hoe worstel ik met de taal om u deze dingen duidelijk te maken waar- mede zal ik ze vergelijken? Herinner u hoe soms in den droom eene geschiedenis van vele dagen en weken door u doorleefd wordt, en het laatste van dit alles, geleidelijk op het voor- laatste volgende, is een liefelijke klank die tot u komt; gij ontwaakt, en zie het was een beminde stem die u wakker riep; en met verbazing bepeinst gij dit wonder, hoe deze stem, in dat ééne oogenblik roepende en u wekkende, uwe droomende voorstelling bliksemsnel door die geheele reeks van gebeurte- nissen en toestanden als met achterwaarts gaande beweging geleid heeft. Herinner u hoe gij een vriend hadt, van wien gij jaren lang dacht dat hij uw vriend niet was. Gij hebt hem meestal ontweken, nooit recht begrepen, vaak verdacht — eindelijk komt een woord, eene daad van hem u zijn wezen ten volle verklaren; gij ziet in de diepte van dat wezen de brandende liefde voor u, voor u den ondankbare; en nu vaart een licht met teruggaande beweging over al uwe vroegere herinneringen heen, en zij allen beschamen u; en bij iedere van die herinneringen ziet gij dat er toenmaals een gevaar boven u gezweefd heeft van voor altoos van die liefde afge- keerd te worden, en elke van die vlijmende herinneringen gaat toch vergezeld van het heerlijk besef, dat dit gevaar nu ge- weken is en gij onscheidbaar voortaan aan zijn liefde verbonden

blijven zult. Denk dit en dergelijke dingen in, mijn broeder! en zij zullen u iets, iets ook slechts maar toch iets, verklaren van den zin des profetischen woords: »Zekerlijk, nadat ik bekeerd ben heb ik berouw gehad, en nadat ik mijzelf ben bekend gemaakt, heb ik op de heupe geklopt.«

Daarom, zoo gij vragen mocht wáártoe gij den Middelaar zoudt noodig hebben, daar gij immers wel onmiddellijk tot God kunt gaan? dan kan ik u wel zeggen dat een zondenvergeving zonder meer, zonder Middelaar en offer, een willekeurige, dus niet heilige vergeving zou zijn; een vergeving waarbij Gods toorn en haat tegen de zonde, noodzakelijke keerzijde van Gods liefde tot den zondaar, zou te kort komen; een vergeving die ook zelfs uwer menschelijke waardigheid zou te na treden, daar die waardigheid beter gehandhaafd is als gij door uwe zonde verloren gaat dan als gij een willekeurige vergeving ontvangen zoudt. Maar hiermede zou ik u toch nu nog geen voldoende antwoord geven: niet omdat ik het niet weet, maar omdat gij niet begrijpen kunt wat alleen na ervaring begrepen wordt. Doch iets kan ik u reeds nu antwoorden. Hoor mij aan.

Voor en aler gij werkelijk met God verzoend zijt, kunt gij in eeuwigheid niet tot Hem komen alleen uit uzelve. Want wat ontbreekt u? u ontbreekt niets, dan alles. U ontbreekt waarachtige liefde tot God; liefde met uw gansche hart, met geheel uwe ziel, met geheel uw verstand, met al uwe kracht voor God. Iets anders nu, iets minders dan die liefde kan u met God niet vereenigen, ja kan den afstand die daar is tusschen u en God geene enkele schrede minder maken. Dat gij die liefde thans niet bezit, dit stemt gij toe zoo gij ernstig zijt. Maar kunt gij u tot die liefde inspannen, kunt gij ze ver-

krijgen tot vrucht van gemoedelijk ernstig pogen? O misleid u niet. Liefde laat zich niet dwingen. Uwe bezitting volkomen weg te schenken en uw lichaam ter verbranding over te geven, ja daartoe kunt gij gedwongen worden door anderen of door uzelf. Maar tot het kleinste sprankjen van liefde kunt gij noch uzelf dwingen noch gedwongen worden door de kracht des ganschen heelals. Slechts ééne kracht kan u tot die liefde, ja tot volkomen liefde dwingen; eene kracht die sterker is dan het heelal, namelijk de liefde Gods. Om liefde te kunnen doen ontstaan moet men eerst liefde geven: om volkomen liefde te wekken moet God eerst u volkomen liefde bewijzen. Zeg nu niet, zoolang gij Christus niet kent, dat God u genoeg liefde bewezen heeft om uwe liefde te kunnen wekken, namelijk door zijne gaven van het leven, de gezondheid, de geestvermogens, de wereld.... Houd op, gij liegt, gij liegt. Dit alles heeft geen waarachtige liefde bij u gewekt, gelijk gij zoo even zelf erkend hebt. Dit alles kan geen waarachtige liefde bij u wekken, want het maakt u toch niet gelukkig en het is uwe hoogste liefde niet waard. Dit alles hebt gij ontvangen en het heeft u toch niet volkomen gelukkig gemaakt, want immers heeft het geen volkomen liefde bij u gewekt.

Want — en ziedaar de oplossing van het raadsel — dit alles, leven, gezondheid, geestvermogens, wereld, die alles is geen volkomen liefdebetoon Gods. Volkomen liefdebetoon is niets anders dan mededeeling van zich zelve. Let wel, niet van zijne gaven, niet van alle zijne gaven, maar van zich zelve.

Heeft God dan meer dan zijne gaven, heeft God dan meer dan alle zijne gaven, heeft God dan zichzelf gegeven?

Ja, zegt de christelijke gemeente, ja Hallelujah, dat heeft Hij gedaan.

Hoe heeft Hij dat dan gedaan? vraagt gij.

Ik antwoord u nog niet. Want gij kunt dit antwoord nog niet aannemen.

Ik voer u uit de hoogte van Gods wezen tot de diepte van uw eigen wezen terug.

Namelijk tot de diepte van uwe zonde.

Van de kennis der zonde hangt het af, hoe iemand verder over elk deel der waarheid Gods denkt. Men zegt: er zijn in de gemeente verschillende »richtingen«: daar zijn orthodoxen, evangelischen, modernen — alsof dit alles slechts een verschil van »inzicht« of »meening« ware. Neen, er zijn menschen die hun zonde kennen en ook zulken die haar niet kennen. Naar iemands kennis van de zonde hebt gij al of niet te hopen dat gij hem van de waarheid van Gods Woord zult overtuigen. Om iemand te overtuigen is niet slechts noodig juistheid van betoog, maar vooral een juiste stand van den geest zelf waardoor hij de zaak in kwestie van uit het ware middelpunt der dingen beschouwt. Ieder mensch, ook de verwardste geest, bezit werkelijk in de diepte van zijn wezen (al weet hij het zelf niet) een harmonisch geheel van wereldbeschouwing, met hetwelk de gedachten die hij denkt, minder of meer in overeenstemming zijn. Wat bij die grondbeschouwing niet past moge hij een oogenblik, zoolang een mensch of boek hem overreedt en beheerscht, laten gelden, eerlang laat hij het toch weêr varen. Alleen wat met dien innerlijken toestand strookt, hecht bij hem duurzaam. Nu komt de mensch alleen door de kennis van de zonde in 't rechte middelpunt te staan, van

waar uit alle dingen in 't ware licht worden gezien. Want kennis van de zonde is besef van de heiligheid des Ideaa's, d. i. van het licht dat alle dingen in hun rechte houding toont.

En nu mijn broeder, gij hebt met den eersten Adam eene gemeenschap van zonde en van schuld. Wat in den aanvang is geschied dat werkt over de gansche verdere ontwikkeling door. Dit gansche menschelijke geslacht waartoe gij en ik behooren, is door de zonde aan den dood en het verderf onderworpen, en staat schuldig en verwerpelijk voor God.

Die zonde is erfzonde. Dat wil zeggen, het menschedom bestaat niet uit losse enkelingen maar is één organisch geheel naar afstamming en aard. De zonde is oorspronkelijk daad van het geslacht en van zijn stamvader, en wordt daarna door persoonlijke toeëigening daad en eigendom van u en van iederen enkelen mensch.

Want al wat organisch leeft, bezit een hoofd; zoo ook de menschheid. Haar hoofd is Christus, krachtens Schepping en Verlossing beide. Naar het recht der Schepping: alle dingen, bovenal de menschheid, zijn in den eeuwigen Zoon gegrond, door het Woord heeft de Vader alles geschapen. Hij is de grond, dus ook het doel, der schepping. Hij is der wereld redelijke grond, d. i. uit het bestaan zelf des Zoons, uit zijn betrekking tot den Vader, volgt het bestaan der wereld. Die wereld heeft dus vatbaarheid en aanleg om zijn heerlijkheid te openbaren. Is dit doel bereikt, dan zijn natuur en geest één, en is God volkomen in de wereld geopenbaard. Doch ook naar het recht der verlossing is Christus het Hoofd der menschheid. Hij is de »Zoon des menschen«, die aller leven verstaat,

in zich opneemt en draagt. Uit deze eenheid van het menschdom in Hem verklaart zich de idee der toerekening, over welke wij later meer bepaald handelen, maar welke wij ook buiten het gebied der geloofswaarheid werkzaam zien in de onmiskenbare Nemesis die de geschiedenis van familiën, dynastiën, volken beheerscht.

Doch ook een natuurlijk hoofd bezit de menschheid in Adam, den eersten mensch. De eenheid der natuurlijke menschheid ligt in hem, daarom werd de zonde van dezen éenen mensch door persoonlijke toeëigening, gelijk we zeiden, tot de zonde van allen. Zoudt ge soms dit loochenen, omdat uw verstand het niet vat? Vruchteloos, want uw geweten betuigt het toch. Zoodra hetgeen de menschen »godsdienstig gevoel« noemen, dieper door u onderzocht wordt en aan 't woord komt, openbaart het zich als de stem van het geweten, en in God ziet gij dan den strengen Wetgever, in de eeuwigheid het oordeel.

Maar nu, als uw geweten waarlijk ontwaakt is, mijn broeder! dan hebt gij niet genoeg aan de vergeving der zonden buiten den Middelaar, over welker mogelijkheid wij hier spreken. Want zie, uwe zonde is niet iets wat gij door een berouw en goed voornemen voor de toekomst plotseling afschudden kunt, maar eene daad, oorspronkelijk in vrije zelfbepaling volbracht en daarom zich duurzaam aan den persoon des zondaars hechtende. Daarom blijft ook de verleden zonde voor uwe rekening. Gij hebt haar lang vergeten, maar voor God blijft zij bestaan, en zelfs van elk ijdel woord zult gij ten dage des gericht's rekenschap geven. Een donker gevoel daarvan spreekt in uw geweten. Immers als gij waarlijk

berouw hebt, gevoelt gij dubbel de strafwaardigheid der zonde, en denkt er niet aan om juist door dat berouw kwijtschelding van schuld en straf te erlangen. Gij gevoelt dan dat Gods heiligheid vergelding eischt, en dat zijne liefde nooit mag opgevat worden in een zin die ook maar in 't alleringste aan zijn heiligheid zou te kort doen. Gij beseft dan hoe het gevoel van schuld uwe vrijmoedigheid verlamt, en dat de redeneering: »God zal mij wel vergeven als ik mij verbeter« — hierop afstuit dat gij geen kracht noch vrijmoedigheid hebt om u te verbeteren dan nadat de gemeenschap met God hersteld is. Neen, zelfs indien God een verklaring gedaan had (Hij kon het niet en heeft het niet gedaan) dat Hij de zonde vergeven had zonder voldoening aan zijn gerechtigheid, gij zoudt het, als uw geweten waarlijk ontwaakt was, òf niet kunnen gelooven, òf als gij het geloofdet, uw geloof aan Gods heiligheid verliezen en tot verstomping van uw zedelijk besef vervallen. Kortom, niet slechts Gods Woord maar evenzeer de eisch van uw geweten, als het waarlijk aan 't woord komt, eischt dat er geen vergeving zij zonder voldoening aan Gods gerechtigheid.

Hallelujah! die voldoening is gegeven.

Wij zagen dat de geheele menschheid in zonde en verderf gevallen, de »geheele wereld voor God verdoemelijk« is door den samenhang die alle menschengeslachten tot één verbindt.

Maar in die onafgebroken, door alle tijden voortlopende ontwikkeling der zondige geslachten is een nieuw aanvangspunt gesteld. De tweede Adam is gekomen, rein en heilig, en is het begin der tweede schepping geworden; en ook hier is het gelijk in de eerste schepping, dat al het volgende dat zich

uit Hem ontwikkelt, aan zijne hoedanigheid deel heeft. In den eersten Adam zijt gij van nature, in den tweeden Adam moogt gij zijn door het geloof. }

Maar dit is het onderscheid tusschen het zondige natuurlijke leven en het leven des geloofs, dat het eerste onvrijwillig is: een last met wiens drukking op u gij geboren zijt; en het tweede is het leven der vrijheid, omdat het is eene gave des Heiligen Geestes, welke het beginsel der zelfstandigheid is. Het heeft niet ter uwer keuze gestaan, al of niet in zonden ontvangen of geboren te worden. Maar wel wordt het ter uwer keuze gegeven of gij God dienen of het beste deel erlangen zult in den geloove, of niet. »Want indien door de misdaad »van éénen de dood geheerscht heeft door dien éénen, veelmeer »zullen zij die den overvloed der genade en der gave der »rechtvaardigheid ontvangen, in het leven heerschen door dien »éénen, Jezus Christus.« Door de misdaad van Adam heerscht de dood over allen, die uit dezen stamvader voortkwamen: een donkere, noodlottige natuurmacht, een doodsgeweld doet hen bukken. Maar die door Jezus Christus leven, heerschen zelve in dat leven der genade. In alles wat tot uw natuurlijk leven behoort, kunt gij alleen schijnbaar, maar niet werkelijk iets doen uit vrije beweging. In dat alles zijt gij bepaald door den natuursamenhang die u omgeeft. Deze natuursamenhang die u omringt, en waarvan ook uw eigen natuurlijk leven naar ziel en lichaam een gebonden schakel, een onzelfstandig lid is, wordt door u niet begrepen noch beheerscht. Terwijl gij zijn invloed ondergaat en van uwe zijde daarop terug werkt, zijt gij uws zelfs niet volkomen bewust; gij handelt slechts willekeurig, maar niet vrij. Maar zoo gij zult wedergeboren zijn,

dan zult gij vrij wezen. Wat een werk is van uwe zondige natuur, dat is in den diepsten grond uw eigen werk niet hier beneden.

Immers de zonde behoort niet tot uwe eigene, van God geschapene, wezenlijke natuur. God heeft u naar zijn beeld geschapen, en al wat zondig in u is, dat is verlooehening van uwe eigenlijke met Hem verwante natuur. Door de zonde wordt gij onvrij, komt gij onder de macht des kwaads, onder de macht des duivels: door deze macht wordt in u gewerkt, en uw eigenlijk met God verwant wezen werkt niet, maar ligt gebonden.

Zoolang gij niet wedergeboren zijt kan uw eigen wezen niet werken, want het is en blijft gebonden. En zoolang gij niet zoekt rechtvaardig te zijn voor God, zoolang dus het hoogste ideaal u niet boven alles gaat, verkeert gij in een nederwaarts gaande beweging; dooft gij eerst het hoogste, de behoefte aan gemeenschap met God, daarna en daarom het lagere, het geestelijk gevoel, verstand, allengs in u uit. Uwe roeping is, Gods wet te vervullen, heilig te zijn. Israël heeft, naar luid der geschiedenis, dit niet kunnen doen. Zoudt gij het kunnen omdat uw stand van beschaving en algemeene ontwikkeling die van het oude Israël zoo verre overtreft? Maar dat ware tegen de waardigheid der menschelijke natuur, dat zij door uitwendige omstandigheden, door een atmosfeer van beschaving die ons omringt of door iets dergelijks, zou in staat gesteld worden om het hoogste en edelste te volbrengen, namelijk aan Gods wet te gehoorzamen, vrij te zijn. Gij kunt het niet zoolang gij niet aan uw natuurlijk aangeboren bestaan ontheven zijt: want zoolang dit niet geschied is, kunt gij zelf niet werken, slechts voor vreemde krachten en invloeden ten werktuig strekken. Eén werk is er slechts dat in den diepsten grond uw eigen

werk, een werk der vrijwilligheid, der liefde is. En dat is, in Christus te gelooven. Want dat geloof is geheel en al van den aanvang tot het einde een werk des Heiligen Geestes. En de Heilige Geest alleen is werkmeester der zelfstandigheid, der vrije werkzaamheid, anders gezegd: der liefde. God wil geen andere toekeering tot Hem dan welke zij een werk der liefde, dat is: der vrijheid. Daarom geldt voor Hem geen ander geloof dan hetwelk zij eene genadegave des Heiligen Geestes, een vrijwillig geloof.

Die waarlijk gelooft zal er niet meer naar vragen of het geloof een werk Gods, dan wel of het een eigen werk der menschen zij. Want de hoogste zelfstandigheid des menschen bestaat dáár alleen waar de Heilige Geest, de groote Verbreker aller banden, hem vervult en bezielt — met andere woorden, waar hij gelooft. Het geloof is in zijn aard en wezen de hoogste daad des menschen, ja een oneindig waagstuk — hoe zou het dan iets anders dan een werk des Heiligen Geestes kunnen zijn?

Wederom, het geloof is de blik, de eenvoudige blik der liefde op Jezus. Eigengerechtigheid benevelt den blik onzes geestes, zoodat wij den Heiland niet zien, slechts den historischen kouden vorm zijner gestalte. Maar hemzelve ziet het oog, wanneer het hart door schuldbesef gebroken, door honger en dorst naar de verloren gerechtigheid begeerig gemaakt is — welnu, als wij Jezus Christus zien mogen, is het dan niet de kracht des levens, der eeuwige liefde die uit zijn oog straalt, is het niet die kracht door welke wij eigenlijk hem zien? Zoodat ook hier blijkt dat het alleen de Heilige Geest is, van den Heer tot ons uitgaande, door wien wij zien en gelooven.

En nu, laat mij u uiteenzetten wat er geschied is, opdat de Heilige Geest dat geloof in u zou kunnen werken.

Gij hebt gehoord van een drama dat zich eigenlijk in den hemel voltooide, om dan op aarde te worden nagespeeld. De Vader berekende dat de zonde der menschheid haar tot het betalen van een oneindige schuld gehouden had gemaakt. Naar zijn liefde zou Hij die schuld willen kwijtschelden, naar zijn gerechtigheid kon Hij niet. Ziet, daar verscheen de Zoon en verklaarde dat hij die schuld zou betalen. Het verdrag werd met zijn bloed geteekend — en gelijk hij daartoe gehouden was, zoo verscheen hij ter bestemde tijd op aarde, en betaalde de schuld. Alzoo was hier geschied wat op aarde met een of anderen schuldeischer geschieden zou. Deze heeft in zijn boek gesteld de som die hij in te vorderen heeft. De schuldenaar is onvermogen tot betaling, en moet nu gestraft worden. Plotseeling verschijnt een derde, en verklaart dat hij de schuld overneemt. Wat raakt het nu den schuldeischer, of de schuldenaar met dezen edelmoedige in betrekking staat, of niet? Wat zou hij er naar vragen of die schuldige ook later aan zijn bevrijder dankbaarheid zal betoonen, of niet? doet de bevrijdde schuldenaar dat, zoo veel te beter, maar de hoofdzaak is dat hij, schuldeischer, zijn geld ontvange; en na dat geld werkelijk ontvangen te hebben is hij voldaan en de zaak is geëindigd.

In deze vergelijking bestrijden wij den onvolkomen vorm, die u terecht weerzin en een pijnlijk gevoel inboezemt. Die vorm van een rechterlijk contract verdonkert de waarheid dat alles wat tusschen God en ons geschiedt, persoonlijk is. Bij de menschen is de rechter immers slechts een tijdelijke verpersoonlijking van de wet. Eigenlijk spreekt die rechter

niet, maar alleen de wet. Is het vonnis gevelde, zoo gaan allen uit elkander en zien niet meer de een naar den ander om. Maar Gods rechterlijke vrijspraak laat den vrijgesprokene niet onverschillig heengaan, neen zij neemt hem juist in de kinderlijke betrekking tot God op. Hij ontvangt nu juist den Heiligen Geest, die hem ten innigste met zijn Vader en Verlosser verbindt. Maar wachten wij ons wél van om den vorm ook de kern zelve, gelijk het ongeloof doet, te bestrijden. Die kern is de waarheid dat Christus ons verlost heeft van den vloek der wet, een vloek geworden zijnde voor ons, daar wij allen liggen onder het oordeel des woords: vervloekt is een iegelijk die niet blijft in alle de woorden der Wet Gods, dat hij die doe.

Laat ons die waarheid wel beschouwen. Laat ons trachten eenigszins helder te maken de bedoeling van de belijdenis der gemeente, dat Jezus Christus zich in onze plaats onder het gericht Gods gesteld, ja aan de strafeischende gerechtigheid Gods voldoening gegeven heeft.

Vooreerst, het strijdt niet tegen elkaar dat het Gode door Christus' zoenofferande eerst mogelijk is geworden ons lief te hebben, en dat toch de geheele zending des Zoons een werk van 's Vaders liefde was. Herinneren we ons wat blz. 25 enz. de heerlijke waarheid der eeuwige Verkiezing ons leerde. Dit willen we hier nader toelichten. God toorn heiliglijk over den zondaar, en die toorn Gods is door Christus weggenomen, God is met ons verzoend! En nu kan God ons liefhebben met een hooger, inniger liefde nog, dan die Hij oorspronkelijk had en die Hem tot de zending van den Zoon bracht. Hoe nu, vraagt gij, is er dan in God zelve een verandering denkbaar? Vermag dan het werk van Christus een wijziging aan te brengen

in het wezen van Hem bij wien »geen verandering is noch schaduw van omkeering?» Ik antwoord u: misbruik dat woord van Jakobus, (hetwelk op iets geheel anders ziet) toch niet om in God een levenlooze strakheid, naar den trant der ongeloovige wijsbegeerte, te stellen. God is Persoon. Over zijn ondoorgrondbaar wezen oordeelen we niet. Maar in zijn openbaring aan ons kan uit de volheid zijns levens de rijkste verscheidenheid zich toonen. Schepping en verlossing zijn twee verschillende daden: en Gods eigenschappen of deugden zijn niet slechts hetzelfde, van twee zijden door ons gezien, maar werkelijk van elkaar verschillend, schoon met elkander niet in tegenspraak.

Zoo is vergevende liefde en heilige toorn wel één in Gods wezen, maar toch verschillend in werking en houding jegens ons. Wij gelooven vast aan die hoogere éénheid, doch maken de vermetele aanspraak niet, de verscheidenheid welke wij in God zien, door onze begrippen tot éénheid te kunnen herleiden. Zoo leeren we dan, dat door het verzoenend doodslijden van Jezus Christus de verhouding van God tot de menschheid inderdaad is veranderd; en dat die verandering niet slechts in onzen toestand, in onze beschouwing ligt, maar door het werk van Christus ééns voor altijd is geschied. Wie geen zoodanige werking in God kan aannemen, voor zijn beschouwing kan er ook geen werking van God uitgaan; en God wordt dan onpersoonlijk, de doode »substantie« van Spinoza, een strakke éénheid, een bewegingloos hoogste Zijn, waarbij »alle bepaaldheid als beperking« wordt afgewezen. Een anderen God hebben wij, zijner genade zij eeuwig dank! Een God die liefheeft en toornt, die handelt en het gebed hoort, wien de

zonde der menschen »smart aan zijn hart, en wien het berouwt over zijn kinderen.« En zoo gelooven we ook dat Christus' verlossingswerk, van God zelven uitgegaan, zijn heiligen toorn, onder welken wij hadden moeten verzinken, heeft weggenomen en ons behoudenis aangebracht. Ja God is met ons verzoend, doch naar zijn eigen eeuwigen Raad (1 Petr. 1 : 20). »Moest God dan bloed zien?« vraagt men, en duidt in den afschuw waarmee men die vraag doet, haar ontkennende beantwoording als van zelf sprekende aan. Ik schroom de ontzetting van den vrager niet, en antwoord: ja, God moest bloed zien. Aan Israël werd in den Pascha-nacht bevolen, het bloed des lams aan de deurpost te strijken, en de Heere God verklaart: »dat bloed zal ulieden tot een teeken zijn aan de huizen waarin gij zijt.« Een teeken nu dient voor hem die het ziet, dus hier voor Jehova, niet voor Israël dat »in zijn huizen is.« Daarom vervolgt God: wanneer ik het bloed zie, zal Ik ulieden voorbijgaan, en er zal geen plaag onder ulieden ten verderve zijn, wanneer Ik Egypteland slaan zal.« Eerst omdat Jehova dat bloed zag en aanzag, was het voor Israël een vaste grond des vertrouwens. Ik bid u, mijn broeder! erger u niet aan deze waarheid. Laat u haar niet ontnemen door bedenkingen van het oppervlakkig gevoel dat aan het diepe woord: »zonder bloedstorting geen vergeving« zich stoot. En wat mijn verkondiging hier aangaat, beoordeel haar in samenhang met wat ik u verder te zeggen heb.

God wil dan dat aan zijn gerechtigheid genoeg gedaan worde. Doch dat wil Hij niet tegenover zijn liefde, maar om zijn liefde. Gerechtigheid en liefde zijn één in God. Die eenheid is voor den zondaar bedekt zolang hij niet met God

verzoend is. Zoolang zijn geweten slaapt, droomt hij vermetel van een liefde Gods zonder heiligheid. Ontwaakt het, dan siddert hij voor een heiligheid zonder liefde.

En ook al gelooven wij aan de eenheid van Gods wezen in zijn eeuwig Raadsbesluit, het blijft voor ons nadenken toch altoos hierbeneden een mysterie, een afgrond door geen gemakkelijke redencering, die buiten het leven omgaat, te overbruggen. Beschouwen we dan eerbiedig het verzoeningswerk des Heilands in dat licht. Jezus Christus heeft in onze plaats aan Gods gerechtigheid voldaan. Maar deze in de plaats stelling zullen wij niet bloot uitwendig mogen opvatten, willen wij aan de heiligheid van den eisch Gods niet te kort doen. Immers uwe schuld, o mensch! welke God van u te vorderen heeft, uwe schuld die gij te betalen hebt, is liefde. En een ander, wie hij ook zij, kan wel een geldschuld voor u betalen zoo dat gij zelf daardoor vrijkomt, gelijk in de vergelijking welke wij beschreven. Maar in uwe plaats liefhebben — hoe zou dat mogelijk zijn? Door welke toewijding des harten van een ander, van wien dan ook, zou ooit uwe schuldigheid betaald kunnen worden terwijl gij zelf intusschen uw hart verre bleeft houden?

In welken zin is dan op te vatten wat wij hier verkondigen?

Op de zonde moet volgen het noodzakelijk gevolg der zonde, dat is: hare straf. Dat is een zedelijke noodzakelijkheid, gegrond in de orde die het gansch heelal te zamen houdt en zonder welke dat heelal uit elkander zou vallen. Die noodzakelijkheid is dus heilig boven alles, en in Gods eigen wezen gegrond. Denk dit in: het Recht is in Gods eigen wezen, d. i. in de volmaakte heilige liefde, gegrond. Houd deze waarheid

vast tegenover het oppervlakkig geroep van velen, die niet van Recht kunnen hooren of zij denken terstond aan een koude dorre noodzakelijkheid, een noodlottige strakheid die alle beweging der liefde buiten sluit. Juist het tegendeel is waar. Gij zult het inzien zoodra gij verstaat dat het populair vooroordeel, naar hetwelk Gods recht hier te veel is, integendeel aan dat recht te geringe beteekenis, te beperkte aanspraak toekent. God heeft niet alleen recht tegenover u, maar ook, en vooral, recht op u. God eischt zijn recht: God wil geliefd worden, want Hij heeft u, o mensch! naar zijn beeld geschapen, en omdat het alzoo de eisch uwer eigene van Hem geschapen natuur, de eisch zijner scheppende liefde is dat gij Hem zult liefhebben, daarom is het Gods recht op u, dat gij Hem uwe liefde zult betalen. Hij wil dit, Hij eischt dit, opdat Hij u zou kunnen blijven liefhebben; opdat de gemeenschap der liefde die u geschapen heeft en in wier genot alléén gij zalig kunt zijn, u bijblijve; opdat zijn heilige liefde ongehinderd naar u heen en door u heen stroomde en, uwe liefde wekkende en door uwe liefde ontvangen en beantwoord, u zalig maken ten eeuwigen leven. Doch zie gij zondigt, gij keert uw hart niet open en ontvankelijk naar Hem toe, maar vijandig van Hem af. Zijn liefde wil in u stroomen, maar zij vindt zich belemmerd, tegengehouden. Wat nu? O zijne liefde blijft liefde; maar de heiligheid dier liefde, die altijd haar wezen uitmaakte (heiligheid is altijd het wezen der liefde Gods) de heiligheid van Gods liefde openbaart zich nu als gerechtigheid, en met de geheel en al zedelijke noodzakelijkheid welke wij aanduiden, eischt die gerechtigheid dat gij haar ondergaan, dat gij aan haar voldoen, dat gij straf lijden zult.

En gij, o mensch! kunt aan dien eisch niet voldoen. Gij zoudt moeten sterven in dezen gloed. Want die eisch der liefde Gods welke zich als gerechtigheid openbaart, is tweeledig. Eerstelijk zal bij uzelf het verbroken evenwicht tusschen het kwaad en zijn gevolgen hersteld moeten worden: gij zult vergelding, straf moeten lijden. Maar ten andere, evenzeer, gij zult Gode terug hebben te geven wat Hem door uwe zonden ontnomen is, uwe liefde des harten en den open toegang zijner liefde tot uw hart, om u gelukkig te maken. En nu, hoe zullen deze twee eischen met elkaar in overeenstemming komen? Hoe zal de veroordeelde misdadiger er toe komen om den Rechter, dien hij zijn doodvonnis hoort bekrachtigen, om den hals te vallen en hem liefde te betoonen? O zie hier hoe de barmhartigheid Gods zoowel beleedigd is als zijne gerechtigheid. En het is ook, dank zij der grondelooze genade! evenzeer de gerechtigheid Gods geweest als zijne barmhartigheid, door welke de oplossing van dit schrikkelijk raadsel, de verzoening in dezen strijd gevonden is. God heeft de Verzoening gegeven. De Zone Gods, mensch geworden, ons in alles gelijk uitgenomen de zonde, heeft met ons alle de lichamelijke en geestelijke gevolgen der zonde, dat is: de vergelding der zonde, gedragen en gedeeld. En in dat dragen van de vergelding, de straf, den vloek der zonde heeft hij God blijven liefhebben met volkomen ongekrenkte liefde, en is gehoorzaam geweest tot in den dood des kruises, zoodat hij nu voorts allen die in hem gelooven, die met hem in levensgemeenschap treden, zoodat het recht der wet, de eisch der wet in hen vervuld wordt, eene oorzaak van eeuwige zaligheid worden kan. Ziehier de aanbiddelijke vereeniging van gerechtigheid en liefde in God.

Zijne gerechtigheid eischt volkomen voldoening aan zijn heilige wet; en zijn wet drukt datgene uit wat éénig en alleen den mensch kan doen zalig zijn; zij eischt dat de mensch door de liefde in zijn gemeenschap leve, en derhalve zalig zij. God is onverbiddelijk in zijn eisch, dat gij zult zalig zijn, dat is, dat gij aan zijn wet, aan de levensvoorwaarde van uw eigen naar Gods beeld geschapen wezen, voldoen zult. God eischt dat aan zijn gerechtigheid door u genoeg gedaan worde, met andere woorden: Hij wil volstrekt dat gij zult heilig zijn — omdat Hij de liefde is. Omdat Hij de liefde is, vlamt zijn toorn over uwe zonde, en zal haar gewisselijk door zijn wraakvuur verteeren; omdat God laat datgene wat u rampzalig maakt, uwe zonde.

God toornt over uwe zonde, en over den zondaar-zelfen, zooverre hij aan zijne zonde vasthoudt. Wacht u voor de verzwakkende opvatting die, op grond dat de liefde Gods de grondslag van het verlossingsplan is, ontkent dat God ook met ons verzoend moest worden gelijk wij met God. Zekerlijk, daar is geen waarachtige heilige liefde zonder toorn: en Gods toorn is niet een menschenlijke, licht opvlammende maar ook spoedig weder bedarende hartstocht, maar volmaakt heilig en standvastig en blijvende op den zondaar die den Zoon ongehoorzaam is en daarom het leven niet zien zal. Daar moet voldoening geschieden aan Gods toorn, want Hij is de volkomen heilige Liefde die niet aflat van hare verdoemende kracht tegen uwe zonde te oefenen.

Ja uwe zonde zal onder het vlammend vuur zijner wrake verteeren, de vraag is slechts alleen: zult gij zelf daarmede verteerd worden door u aan uwe zonde vast te hechten en met haar getroffen te worden, of wel zult gij u inwendig af-

scheiden van uwe zonde, zoodat zij nu een lastige, een vervloekte kerker voor u wordt in welken gij blijft zuchten tot dat het bliksemvuur des hemels dien kerker in vlammen zet en gij, wel met gezengde kleederen maar ongedeerd, in vrijheid komt?

En die voldoening aan zijn gerechtigheid, die onverbiddelijk haar recht en uwe zaligheid eischt, door wien zal zij gegeven worden? God zelf kan en zal haar alleen geven; en toch moet het tevens door den mensch zelven geschieden. De menschheid zelf moet uit eigen beweging tot God terugkomen. Ja uit eigen beweging. Want alleen in de liefde tot God is uwe zaligheid en derhalve de voldoening aan Gods gerechtigheid. En de liefde is vrijwillig, of zij is geen liefde. Gij zult u moeten bekeeren, hetwelk niet is de vernietiging van uwen wil onder een onbegrepen macht, maar juist de vrijmaking van uw wil die nu nog onder de zonde gevangen ligt.

Daarom zal God de menschheid, de afgefallen menschheid, niet als door een tooverslag op eenmaal bekeeren. Dat ware vernietiging van het wezen der bekeering zelve, hetwelk in de vrijwilligheid der toekeering bestaat. Ook vroeger herschiep Hij het menschdom niet plotseling na het strafgericht van den zondvloed. Maar Hij verkoos één man om de stamvader van een nieuw geslacht te zijn, opdat door de aansluiting der liefde, door den erfzegen des geloofs, de gerechtigheid van Abraham, den vader der geloovigen, over allen komen zoude.

Abraham was een zondaar, en het werk, in hem begonnen, was onvolkomen. Maar de tweede Adam, het hoofd der nieuwe schepping, is gekomen als het beginsel van een nieuwe

ontwikkeling, opdat, gelijk bij den eersten Adam, datgene wat in Hem was over allen komen zoude die in Hem zijn. Hij nu is de Mensch, de Mensch bij uitnemendheid; en zoo de zondige menschheid in hem is door de liefde de vrijwilligheid des geloofs, zal datgene wat in hem is ook tot de menschheid overgaan.

Welnu, in de zwarte massa der menschengeschiedenis ver-
toont zich één lichtpunt, het is de geschiedenis van Jezus van Nazareth, op Golgotha voltooid. Overal op de gansche massa rust Gods rechtvaardige toorn, hier is een rustpunt voor zijn welbehagen. Want deze mensch heeft aan Gods gerechtigheid voldaan. Geen wezen dat u vreemd is, o zondaar! maar de mensch, de mensch, staat in Christus weder rein voor God.

Dat is geschied door zijn gansche leven, één samenhangend offer der volmaakte gehoorzaamheid aan God.

Zijn geheele leven is volkomen vrije onderwerping aan des Vaders wil, gehoorzaamheid die in geregelden voortgang, in ontwikkeling zonder stoornis, altijd volkomener en ten slotte volmaakt wordt. Zijn laatste lijden is de kroon van zijn geheele leven. In dat geheele leven was Hij, naar des Doopers aanwijzing, het Lam Gods geweest dat de zonde der wereld droeg. Met andere woorden zijne gebondenheid onder den vloek van de zonde der wereld, die naar Gods raad op hem rustte, was gedurende dat gansche leven zijn vrije keuze geweest. Dit lijden nu, deze gebondenheid, dit dragen van dezen last is bij uitnemendheid groot in zijn laatste levensuren, en bij uitnemendheid groot derhalve de vrijheid, de gehoorzaamheid van Gods Zoon. Dit blijkt u uit aandachtige beschouwing van elk uur, elk oogenblik van dat lijden. Neem als

1 voorbeeld de ure der gevangenneming in den hof, en hoor zijn koninklijk woord tot de krijgslieden: »Dit is uwe ure en de macht der duisternis: en dit alles is geschied opdat de schriften der profeten zouden vervuld worden.« Zie, het is hunne ure, maar toch eigenlijk hunne ure niet, want zij zijn onder de macht der duisternis: de Satan heeft macht over hen, terwijl zij macht over hem hebben. Maar ook de Satan is niet vrij: neen, de schriften der Profeten wijzen uit, dat dit alles slechts vervulling is van Gods raad — God heeft macht over den Satan. Aan deze macht nu geeft zich de Heer vrijwillig over. Alzoo is in dezen hof een aaneenschakeling van gebondenheden: Jezus is uitwendig gebonden onder de boosdoeners; dezen onder den Satan; de Satan onder God — maar één is er die volkomen vrij is, en dat is hij die in sterke boeien gekneveld wordt weggevoerd. Één is er volkomen vrij, en dat is hij die zich volkomen aan God heeft onderworpen. Omdat hij zich volstrekt heeft onderworpen daarom is hij volstrekt vrij. Omdat hij in den volsten zin moest lijden, daarom lijdt hij vrijwillig. Zoo vervult zich het hoogheerlijk woord waarin hij de geheele eenzelligheid van zijn eigen vrijen wil met den wil en het gebod des Vaders heeft uitgesproken: »Niemand neemt mijn leven van mij af, maar ik leg het van mij zelven af. Ik heb macht het leven af te leggen en het wederom te nemen; dit gebod heb ik van mijn Vader ontvangen.

2
 166 → Dringend noodig is het dat gij het gansche leven des Heeren in verband tot zijn dragen van de zonde der menschheid beschouwen, en zijn hoogepriesterlijk offer niet alleen tot de laatste dagen van dat leven beperken moogt. Reeds terstond bij zijn doop in den Jordaan getuigt hij van zijn roeping om

»alle gerechtigheid te vervullen.« Bij zijn verzoeking in de woestijn is het hem duidelijk geworden, dat de duivel inderdaad alle koninkrijken der wereld en hun heerlijkheid in zijne macht heeft (en niet bloot met die macht ijdel en praal zonder werkelijk bezit heeft getoond) — maar hij is ook beslist om zich door deze overmacht, zooals ze zich in de zonde zijns volks en in de vijandschap der overheden zal openbaren, te laten verpletteren en alzoo zijn arbeid in Israël van den aanvang af te maken tot het »dragen van de zonde« waarop Johannes de Dooper zijn eerste discipelen wijst. Daar zich ook in de lichamelijke krankheden en nooden de macht der zonde openbaart, zoo leert ons Mattheus, in zijn achtste hoofdstuk, terecht in de genezende en helpende barmhartigheid des verlossers de vervulling opmerken van Jezu's profetie: »Hij heeft onze krankheden op zich genomen en onze ziekten, ook onze zonden gedragen.« Alle profetisch woord, alle koninklijke machtsoefening des Heeren rust op den grond van zijn hoogepriesterlijk dragen van de stompzinnigheid, de vleeschelijkheid, zondelust, hardnekkigheid zijns volks, die hij telkens in de kracht dezer verzoenende liefde geestelijk overwint, dikwerf niet zonder tranen en zwaarlijk zuchten en ontroering des geestes. Zoo verwierf de Zoon des Menschen macht reeds hier op aarde om de zonden te vergeven. Maar de zonde Israëls en der wereld, slechts een korten tijd door de in Jezus geopenbaarde macht van genade en waarheid teruggedrongen, hervat zich weder en valt met doodelijken haat op hem aan. De Heer ziet het duidelijk dóór, ja hij ziet met steeds toenemende helderheid den Satan, den overste dezer wereld als de ziel van al deze vijandschap, als sprekende tot hem: gij

hebt mij in den aanvang afgewezen, welnu, ondervind dan nu ook wien gij u tot vijand gemaakt hebt! Evenwel verslapt hij niet, maar laat den vijand alle machten van volk, overpriesters, romeinsche overheid, tegen hem opzetten en den eersten menschenmoord in het paradijs aan den moord van den tweeden Adam verbinden, zoodat alzoo de zonde der geheele wereld voltooid wordt en in deze voltooiing zich tegen Jezus' leven keert. Hij lijdt den dood, van God verlaten: ja het is aan zijn kruis de eerste maal, dat zich de straffende gerechtigheid Gods volkomen openbaart, want alle straffen Gods over de zonde der menschheid hadden tot nog toe »onder de verdraagzaamheid Gods« gestaan. Maar hier ook, waar alle deze zonden slechts volbrengen wat »Gods raad en wil te voren bepaald had dat geschieden zou«, hier toont zich dus de volkomen overwinning van den Satan en de zonde, daar alle raad der boosheid door de kracht van Jezus' heilige schuldverzoenende liefde slechts dient om den raad der wijsheid en genade Gods te doen bestaan en vervuld worden, en het slachtoffer van al deze overheden en machten als zoenoffer voor de zonden der wereld over deze zelfde machten te doen triomfeeren.

Zoo toont zich des Heilands hooge priesterlijk lijden den ganschen tijd zijns levens door, en heeft de Heer, gelijk een Avondmaalsformulier zoo schoon betuigt, van den beginne zijner menschwording tot aan het einde toe den toorn Gods, onder welken wij eeuwiglijk hadden moeten verzinken, op aarde voor ons gedragen. En brengt ons niet de prediking der Apostelen dat zoenoffer des Heeren in het nauwst verband met alle hun eigen ervaringen omtrent zijn gansche leven? Zie, nadat zij door de wederverschijning des Verrezenen hebben gezien dat

alle macht der boosheid niets anders heeft vermocht dan hem tot heerlijkheid te brengen, wijst hij hen in die veertig dagen nog bijzonderlijk op de vroeger wel vaak aangehaalde maar altijd misverstandene profetie der heilige Schrift; zoodat de jongeren zien dat dit alles niet anders is dan de voltrekking van het voor eeuwen geopenbaarde raadsbesluit des Vaders. En daar zij in hun laatste ontrouw, verloochening en verlaten van den Meester zien dat hun eigen zonde even zoo wel als de zonde Israëls hem aan de vijanden overgeleverd en aan het kruis gebracht heeft, en toch daarna ervaren mogen dat de Verrezenen hen weder als zijn broeders groet, in hun midden treedt en hen weder aanneemt, zoo kunnen zij de verzoenende beteekenis van zijn lijden en sterven met hun eigen oogen zien en met de handen tasten. Eindelijk als nu de uitstorting des Heiligen Geestes al deze dingen in hen levend maakt, wordt voortaan de verzoening en schulduitdelging in Jezus' offerande door hen als de diepste ervaring van hun eigen leven, als de volkomenste oplossing van het raadsel der wereldgeschiedenis, en ook als de groote kracht ter wereldoverwinning gepredikt; en de zalving des Heiligen Geestes die alle dingen weten doet, ontvangt een ieder die in den geloove niets weten wil dan Jezus Christus en dien gekruisigd.

Doch niet minder als het voor de Apostelen noodzakelijk was, is het zulks voor de gemeente van alle tijden geweest, en is het ook voor ons evenzeer noodzakelijk, het doodslijden des Heeren Jezus in nauw verband met zijn geheel voorafgaand leven te beschouwen.

Menigeen heeft er wel een duister gevoel van, dat in onze prediking gelijk zij gewoonlijk is, in onze Evangeliebeschouwing

en in ons geestelijk leven in 't algemeen het leven des Heeren, de tijd zijner omwandeling hier op aarde, niet voldoende gewaardeerd wordt. Het zijn echter niet alleen de afzonderlijke trekken in het heilig leven des Heeren, die als levende toonbeelden der zedelijk-godsdienstige waarheid ons van belang zijn: maar vooral dat leven in zijn geheel, in zijn éénheid en samenhang beschouwd. En wel dáárom, omdat eerst de samenvattende beschouwing van het leven des Heeren in zijn geheel, ons de noodzakelijkheid van zijn verzoenend lijden en sterven waarlijk langs den historischen weg leert inzien. Waarom toch was het lijden en sterven des Heilands noodzakelijk? Zie, als gij dit vraagt, wordt gij in het antwoord dat gij ontvangt doorgaands dadelijk tot bespiegelingen over schuldbetaling, over zonde en genade, over Gods barmhartigheid en heiligheid gebracht. Deze bespiegelingen, zoo zij waarlijk aan de heilige Schrift ontleend zijn, drukken dan ook inderdaad die noodzakelijkheid uit en doen ons den aard van het lijden en sterven op zich zelve kennen. Ook wij stellen u naar de mate van ons licht zulke bespiegelingen vóór. Doch nimmer mag vergeten worden dat die noodzakelijkheid van 's Heeren lijden en sterven allereerst op historischen grond ons duidelijk zijn moet, indien onze bespiegelingen niet in de lucht zullen hangen, maar waarlijk verklaring zijn van het-geen geschied is. O verlaat dan niet, wanneer gij over deze dingen denkt en spreekt, de tastbare, in vleesch en bloed, in dien bepaalden tijd, in Galilea en Judea geopenbaarde en in vier Evangelieverhalen beschreven werkelijkheid dier geschiedenis. Wat leert zij u dan als één geheel genomen? Dat de arbeid van Jezus gedurende deze drie jaren niets tot red-

ding van Israël, in zijn geheel beschouwd, had uitgewerkt; gelijk het ook de Evangelist Johannes met diepe smart aan het eind van zijn verhaal omtrent dien arbeid en alvorens tot het verhaal van het daarop gevolgd lijden over te gaan, in samenvattende slotsom verklaart (Cap. 12 : 36—41). Het is omdat de menschelijke natuur, van welke de Israëlitische slechts een bepaalde openbaring is, aldus verdorven bleek te wezen, dat zij deze heilige en heiligende driejarige werkzaamheid des Zoons van God niet in zich op kon nemen om er door vernieuwd en gered te worden.⁷ Helaas integendeel, zij wierp hem uit. Maar wat dan nu? Zal hij nu het stof van de voeten schudden, en met een getuigenis tegen de grondelooze en reddelooze verdorvenheid des volks en der menschheid zijn werk besluiten en heengaan? O neen, want hij is de volkomen liefde. En deze volstrektheid der liefde heeft nu, daar alle andere wegen haar door de verstoktheid des volks toegesloten zijn, nog slechts één weg open, en aarzelt ook geen oogenblik dien weg in te gaan. Het is de weg des lijdens. Kan hij de verdorvenheid der menschen niet overwinnen door haar te overwinnen, welnu, hij zal haar dan overwinnen door van haar overwonnen te worden.⁷ Ziedaar de verheven paradox, de goddelijke noodzakelijkheid van dat lijden. Stel u een man vóór, die een drenkeling in de zee naspringt. De ongelukkige, in plaats van zich te laten vastgrijpen en optrekken, verweert zich in zelfverblindings tegen deze reddende liefde. Indien dan nu hij die hem nagesprongen is, den drenkeling zoo stijf vasthield dat hij zich met hem in de diepte liet nedertrekken, gij zoudt zijn zelfopoffering doelloos noemen, en terecht. Maar stel u in plaats van deze kreupele vergelijking

zulk een toestand vóór, (die in het lichamelijke zeker niet denkbaar is, maar wel in het geestelijke, waar het sterven, door de volkomen liefde ondergaan, juist haar herleven wezen kan) — een toestand waarbij de redder juist dáárdoor dat hij zich door den ander laat nedertrekken in den dood, zich tot het leven weder opheft en den ander mede door dezen wonderweg heen tot het leven terugvoert; stel u dit vóór, en gij hebt een afschaduwing van het lijden en sterven uws Heeren. Vast staat hem het besluit om Israël en de menschheid te redden: en wil de menschheid zich nu niet langs den weg der liefde dien hij drie jaren lang had betreden, laten redden; dringen zij zijn liefde door de overmaat hunner boosheid terug, welnu, hij die, naar de heiligheid der liefde Gods in hem, den menschelijken geest nooit geweld aandoet maar dien bekeeren wil, hij zal deze boosheid ook niet als door een tooverslag terugdringen en haar aldus slechts in schijn overwinnen. Neen, hij zal dat geheel en werkelijk doen. Daartoe is het noodig dat hij zich door haar late overwinnen. De menschheid onafscheidbaar vast gegrepen hebben, zal hij zich door haar laten nedertrekken in den dood, want deze boosheid moet zich geheel uitwerken en daardoor zichzelf vernietigen. De kracht der liefde moet zich voortaan niet in werken (in den gewonen zin des woords) maar in lijden openbaren: in lijden dat de hoogste werkzaamheid is onder een nieuwen, thans noodzakelijk geworden vorm. Indien Jezus nu met werken voortging, zou hij daardoor de menschheid moeten oordeelen, dus aan het welverdiend verderf overgeven; en dit wil hij niet, dus laat hij zich door haar boosheid oordeelen opdat zij dit ten slotte zelve inzie en tot zelfveroordeeling,

tot bekeering kome. Toen de menschheid haar eigen goddelijke bestemming, de herstelling van het beeld Gods in haar, door versmading van het uitgedrukte Beeld der zelfstandigheid Gods volstrektelijk verwierp en dus ophield aan zichzelf te gelooven, toen heeft hij haar niet losgelaten. Hij heeft niet opgehouden aan de menschheid te gelooven, toen zij niet meer aan zichzelf, d. i. aan hare bestemming, die in Jezus als levend vleesch en bloed vóór haar stond, gelooven wilde. Hij heeft aan hare bestemming, aan hare redbaarheid, en dus aan haar geloofd en vastgehouden dóór den dood heen. 2

Ziedaar hoe op grond der historie de noodzakelijkheid van het lijden en sterven des Heeren, gelijk ook zijn opstanding daarin gegrond is, zich afteekent. Omdat nu de Apostelen (op hen komen wij elders in deze bladzijden nog terug) deze verdorvenheid der menschelijke natuur en ook hun eigen deel hebben daaraan, hun eigen verdorvenheid, niet inzagen; dáárom konden zij den overgang huns Heeren van het werken tot het lijden niet begrijpen, en werden aan hem geërgerd. 7 Ook zij, zijn beste vrienden, verzaakten en verloochenden hem, opdat zij alzo hun eigen grondelooze verdorvenheid zelf zouden leeren inzien en aldus op grond van eigen ervaring bekwaam worden om de beteekenis van het lijden en het offer huns Heeren te verstaan. 7 Daarom is het beeld der Apostelen in de laatste dagen van het leven des Heeren voor ons van een zoo zeer groote beteekenis. Want als gij, o zondig mensch, de noodzakelijkheid van dat lijdensoffer waarlijk verstaan wilt, moet gij aan uzelf de ervaring maken waarin de Apostelen u zijn voorgegaan. 7 Gij moet in uzelf ondervinden dat de werkende liefde des Heeren alléén u niet redden

kan. Neen, noch zijn woord, hoewel het geest en leven is, noch de wondermacht zijner heilige liefde, hoewel zij het volmaakte voorbeeld is, kan u aan uw verderf ontrukken. Want het ontbreekt u aan de kracht om haar aan te vatten en vast te houden, omdat het u ontbreekt aan ontvankelijkheid om haar in u op te nemen. Die ontvankelijkheid toch kan alleen ontstaan door waarachtige kennis van uwe verdorvenheid; en zie, deze wordt eerst door het lijden des Heeren, dat aldus op grond der historie noodzakelijk gebleken is, voor u openbaar. O, dáárom geeft acht op het geheele leven en werken des Heeren; dan wordt u de reden openbaar, waarom dat werken noodzakelijk tot lijden overgaat; dan hebt gij de noodzakelijkheid van Jezus dood in de feiten der geschiedenis zelve vóór u gesteld; en dan zal uw eigen geweten u verder nopen deze geschiedenis zelf mede te doorleven, niet door het spel eener terugroepende fantasie, gelijk gij met elke andere geschiedenis doet, maar door dat gij u aan de schuld van Israël en der menschheid medeplichtig erkennen zult.

Welk een hartaangrijpende ernst, niet waar? verkrijgt daardoor het lijden des Heeren voor ons. Onder de heerschappij der weekelijkheid die maar al te veel door onze maatschappelijke en kerkelijke toestanden bevorderd wordt, hebben wij den lijdenden Verlosser meestal vóór ons als den Man van smarte, het Lam ter slachtbank geleid en zijn mond niet openende, onder de pijn der doornekroon, der boeien en geeselslagen, straks der kruisiging. Deze beschouwing heeft ook haar recht: alleenlijk zij is slechts het zinnelijke, het uitwendige in het lijden des Heeren. Maar ontzenuwend is het voor 't geestelijk leven wanneer, gelijk zoo veelvuldig gebeurt,

een »gevoelige« prediking met hare geprikkelde meêwarigheid over het onderworpen lijden en het slachtoffersgeduld van Jezus uitweidt, en alzoo in hem slechts doet opmerken de bron van vertroosting en gelatenheid in leed en verdriet, of ook van een weekelijk aangenomen schulduitdelging, die het hoofd in smeltenden weemoed doet buigen. Neen het lijden des Heeren is de hoogste daad zijns levens, voor ons een aanschouwing van doordringenden ernst, die alle dergelijke slapheid verbant.

Zoo moge nu verder op dezen grond het doodslijden des Heeren Jezus zich voor onze eerbiedige bepeinzing verhelderen.

Wat is dan Jezus dood op zich zelve beschouwd? Ik waag het niet u deze geheimenis ten volle te verklaren; ik kan in geen enkel opzicht, en dus ook hier niet, met mijne kennis mijn geestelijk leven in zijn geheel vooruitsnellen. Daarom, dewijl er nog vele onreinheid in mij is, begrijp ik den dood des Heeren slechts zeer aanvankelijk nog. Maar laat mij u enkele hoofdtrekken mededeelen.

Gij zijt naar Gods beeld geschapen. Leven en met God verbonden zijn is één voor den mensch, naar zijn oorspronkelijken aanleg waarvan uw geweten getuigt.

Maar uw geweten getuigt eveneens dat gij van God zijt afgeweken: uw wil heeft zich tegen Hem gekeerd. Uwen God hebt gij verlaten. God heeft ons de ontzaglijke gave der vrije keuze gegeven. Het stond aan ons (hoe, is een volstreckte verborgenheid) die aanvankelijke vrijheid ¹⁾ van keuze of tot de

¹⁾ Dat men bij de uitdrukking vrijheid van keuze of kiesvrijheid hetzelfde woord **vrijheid** gebruiken moet, hetwelk in zijn waren zin alleen van den toestand der verbondenheid met God door de noodzakelijkheid

waarachtige vrijheid te ontwikkelen, welke bestaat in de noodzakelijkheid der verbinding met God door de liefde, of tot willekeur en gebondenheid onder de zonde. Dit laatste, helaas! is geschied.

De mensch heeft een verkeerde zelfstandigheid tegenover God begeerd, daarom is hij slaaf der zonde geworden. Naar een valsche vrijheid buiten God heeft hij gestreefd, daarom is hij gebonden geworden onder de macht des kwaads.

En wat is het noodzakelijk gevolg daarvan? Ach, het leven uit God hebben wij niet gewild, en nu geschiedt ons naar onzen wil. Het leven dat wij niet willen, moeten wij verliezen. En daar onze wil, het middelpunt van ons geheele wezen, buiten God is, zoo moet ook onze geheele toestand buiten God, van God gescheiden, den dood overgeleverd zijn. De dood is de bezoldiging der zonde, niet volgens een afgetrokken gebod Gods dat in geen betrekking zou staan tot de noodzakelijke toedracht der dingen, maar juist volgens die noodzakelijkheid, dewijl het gebod Gods nooit iets anders is dan volstrekt overeenkomstig met het wezen der dingen over welke het gebod gaat: immers is het wezen der dingen niets anders dan het uitvloeisel van den heiligen wil Gods. Of men zegt dat iets uit den aard der zaak met noodwendigheid voortvloeit, dan wel of men zegt dat iets geschiedt volgens het gebod Gods, dit is één en hetzelfde. Want de »aard der zaak« is zoo als hij is en niet anders, om geen andere reden dan omdat God, die alle ding »naar zijn aard« schiep en leven liet, het zoo bepaald heeft; bepaald, niet naar onheilige willekeur, maar

der liefde gebruikt kan worden, heeft tot veel misverstand aanleiding gegeven. Wij bekommeren er ons hier niet om.

volgens de heilige noodzakelijkheid, dat is: naar de volstreckte vrijmacht van zijn volmaakt en heilig wezen. Daarom kan het niet anders of de dood moet de bezoldiging, het loon der zonde zijn: de dood die zich voltooit in den tweeden en eeuwigen dood. Want zoo volkomen vrijmachtig is God, dat Hij zelfs in zijn schepselen vrijheid schept en duldt, ja dat Hij die vrijheid duldt ook waar ze zich tegen Hem keert. De hoogste vrijmacht toch bestaat niet in alles onder dwingende overmacht te doen bukken, maar in het scheppen van vrijheid en zelfstandigheid, ook wanneer ze zich tegen haar Schepper keeren mocht. In deze verdraagzaamheid Gods nu openbaart zich zijn eeuwige vrijmacht.

De waarheid dat er een verdoemenis bestaat is de meest volstreckte openbaring, allereerst voorzeker van de gerechtigheid des driemaal Heiligen, doch daarna ook evenzeer van de verdraagzaamheid Gods. Want die verdraagzaamheid gaat zoo ver, dat zij datgene wat de mensch zelf kiest, nadat alle hulpmiddelen en lokkingen der liefde die behoudens 's menschen vrijheid mogelijk zijn, uitgeput zijn geworden, hem met een bloedend hart (wij spreken op menschenwijze) laat kiezen en verkrijgen. Tegen de trekking van oneindig vele liefdekoorden in wil de zondaar volstrekt rampzalig wezen: welnu ten slotte wordt hij het dan ook: de dood is de bezoldiging der zonde.

Aanvankelijk echter is dat slechts de tijdelijke dood. En dóór dien dood heen is terugkeer tot God nog mogelijk. Want zie, indien wij den dood wilden en konden ondergaan zoo als hij van God bedoeld is, dan zou de straffe des doods ons tot verzoening kunnen strekken en de verwijdering van God zou juist door den dood kunnen eindigen.

Immers, wie gestorven ware den dood vrijwillig aanvaardende gelijk God hem bedoelt, als bezoldiging der zonde; wie gestorven ware vrijwillig boetende voor de zonde, en waarlijk willende bezwijken onder den last van Gods toorn, die zou inderdaad, volgens het Apostolisch woord, gerechtvaardigd zijn van de zonde. Die zou van allen samenhang met de zonde en met hare straf ontheven zijn. Aan hem zou de dood, na aldus aanvaard te zijn, verder geen punt van aanvatting hebben; de dood zou in hem moeten wijken voor het leven; hij zou geheiligd en verzoend tot het leven wederkeeren en heerlijkheid ontvangen bij God. Een zwakke vergelijking uit het dagelijksch leven heldere deze waarheid een weinig op.

Uw kind, o mensch, is ongehoorzaam tegen u geweest: en indien gij liefde voor uw kind hebt, zoo ontvlamt uw toorn heiliglijk tegen zijn zonde, en gij straft uw kind. Wanneer nu dat kind die straf niet slechts uitwendig en morrend ondergaat, maar in en onder de straf zijn wil verandert en met uw heiligen wil vereenigt, zoo is de voltrekking der straf tevens het einde der verwijdering tusschen u en uw kind, en volkomen liefde keert aan beide zijden terug. Maar juist bij deze vergelijking blijkt de vreeselijke diepte onzer verdorvenheid. Wij zijn als het kind dat weerspanning en verhard de straf alleen uitwendig ondergaat, zijn eigen wil er geenszins berouwvol mede vereenigt, en daarom ook na de straf in de verwijdering van den Vader en in zijn ellende volhardt. Onzen eigen zondigen wil te veranderen, dat ligt buiten onze macht. Want onze wil is het diepste in ons; dus een nog dieper steunpunt, dat een hefboom zou kunnen in staat stellen om dien wil te wrikken, hebben we in ons niet. Den dood te willen als be-

zoldiging der zonde gelijk God dien wil, dat vermogen wij niet. Wij ondergaan den dood als een uitwendige, onwederstaanbare noodzakelijkheid: maar met zijn diepsten grond, met den toorn Gods die het zondige leven verteert, vereenigen wij onzen wil geenszins. Daarom is onze dood voor ons geen verzoening met God en kan het in eeuwigheid niet zijn.

Hierin nu ligt, o mensch! het onontkoombare uwer eeuwige ellende. Eerst als gij dit begrijpt en erkent, mijn broeder! en deze verschrikkelijke noodzakelijkheid door uwe ziel laat vlijmen, eerst dan kan ik u spreken van Jezus van Nazareth en van het offer zijns levens door den dood.

Zijn wil is volkomen één met des Vaders wil. Zijn leven is volstrekt ongestoorde gemeenschap met God, is het volle waaraachtige Leven. Welnu, was hem het leven niets anders dan de volkomen ongestoorde gemeenschap met God, wat kan hem de dood dan anders geweest zijn dan het verscheuren van dien band, dan een verlaten worden van God? Daarom heeft hij dan ook in zijn kruiswoord: Eli, Eli, lama sabachtani niet, gelijk eene verzwakkende uitlegging wil, slechts een gevoel uitgesproken, dat niet met zijn werkelijken toestand in overeenstemming wezen zou. Neen, hij was van God verlaten en overgelaten aan de macht des doods.

Aan de macht des doods! En in wie openbaarde zich die macht, die op hem aanstormde en zijn heilig leven vernietigde? In de zonde van Israël dat hem uitwierp, in de zonde der heidensche wereld die hem overleverde, en in beider diepsten grond, de vijandschap des Satans die hem de verzenen vermorselde terwijl hemzelve de kop werd vertreden. Als de vertegenwoordiger der menschheid, als haar plaatsvervanger

leed hij de gevolgen, de straf der zonde van de gansche menschheid die hem overstortte, en gaf zijne ziel, zijn leven tot een rantsoen voor velen over. Hier van God verlaten dronk hij tot den laatsten druppel den kelk van Gods toorn — en hij verliet daarbij zijn God niet, maar hield met het »Mijn God, mijn God!« aan den Vader vast. Ziedaar dus voor het eerst een sterven dat aan de voorwaarde voldoet op welke éénig en alleen, gelijk wij gezien hebben, het sterven kan zijn de volkomen verzoening der zonde, de volkomen hernieuwing van de gestoorde gemeenschap met God.

Gij hebt ons woord »plaatsvervanger« gehoord en gij zijt teruggedeinsd, niet waar mijn broeder? Want gij denkt aan de dogmatiek die gij verworpen hebt en wier herinnering u bij de woorden »plaatsvervanging« en »toerekening« met diepen weêrzin aan een koopmansverdrag doet denken, aan eene kwitantie tusschen God en de menschheid gewisseld. O vervloekt zij de heiligschennis die uit versteende lava wiskunstige figuren houwt en dan zegt: dit is de werking des vulkaans! Als ik spreek van plaatsvervanging dan trilt mijn ziel tot in hare binnenste diepte bij de aanschouwing van een wonder der volkomen goddelijke liefde, en zij hoort onuitsprekelijke dingen die het een mensch niet gegeven is, hier beneden volledig uit te spreken. Zal ik u door benaderende vergelijking dit heilig wonder duidelijk pogen te maken? Zoo denk dan aan die verrukkelijke, door gemeene naturen niet te begripen geheimenis van het rijk der liefde, waardoor in de samenleving, in de vriendschap, in het huisgezin, de diepste zielen ten allen tijde voor en door en in de plaats van de oppervlakkige lijden. Denk aan de smart der moederliefde, die de moeder voor haar

bedreigden lieveling oneindig feller dan hemzelve doet lijden. Denk aan Arnold Winkelried, die de Oostenrijksche speren, tegen de harten der Zwitsers gericht, tezamen vat en tegen de eigen borst drukt om den zijnen doortocht te geven. Denk aan het lijden, dat om den wille der zondige en ongelukkige wereld u in vroeger ongekende mate ten deel werd, sedert gij begonnen zijt ook maar een weinig de wereld in Christus lief te hebben, en meet naar de overblijfselen der verdrukking van Christus welke zijn uitverkorenen om den wille en in de plaats van anderen lijden, de volheid zijner plaatsvervangende, dat is: oneindig liefdevolle, smarten af.

O zeker, is het lijden des Verlossers een oordeel Gods over de zonde, dan laat het apostolische »voor ons« zich in geen anderen zin dan in dien eener plaatsvervangende liefde verklaren. Uwe schuld, o zondaar! heeft Hij gedragen en geboet. Een gericht, neen het gericht Gods over de zonde heeft zijn heilig leven verteerd.

Met niets minder dan dit zijt gij te redden.

Doch hiermede zijt gij dan ook behouden. Behouden, dat is: ingevoegd in de gemeenschap der levendgemaakten, wien de vernieuwende kracht der liefde van Christus tot ervaring is geworden. Voor allen is Christus gestorven. Ja voor allen, en naar de uitdrukkelijke verklaring des Woords (Rom. 14:15; 1 Cor. 8:11; 2 Petr. 2:1) ook voor hen die verloren gaan. Juist daarom worden alleen zij behouden, die gelooven; omdat het oordeel der verwerping noodzakelijk komt over wie zoo onmetelijke genade verwerpt. Juist omdat die genade algemeen is, daarom is zij particulier. Omdat zij boven en buiten u vaststaat, daarom zult gij der snoodste zonde schuldig zijn

indien gij u haar niet tot eigen zalige ervaring laat worden.

Want voorzeker, alleen uit uwe eigen ervaring kunt gij de beteekenis van Jezus lijden en sterven verstaan.

Het plaatsvervangend werk van Christus is het werk van eene liefde die zich geheel in haar voorwerp overplaatst, gelijk alle liefde in den grond plaatsvervangend van aard is. Daarom kunt gij dan ook dat werk niet begrijpen tenzij gij in hem gelooft; met andere woorden, tenzij gij hem in u ontvangt en u aan hem overgeeft. Want uwe overgave aan hem moet dezelfde zijn als de zijne aan u (Rom. 14 : 8, 9). Meen niet dat ik door dezen eisch de heiligschennis zou begaan van onze liefde met de zijne te willen gelijk stellen. O neen, het eenwig onderscheid tusschen beide blijft daarin bestaan, dat de liefde van Christus de oorspronkelijke is, en de uwe slechts mogelijk wordt in de kracht van de zijne: dat Christus zich aan u overgaf om u te dragen, gij u aan hem om van hem gedragen te worden: hij geheel en volmaakt, gij zeer aanvankelijk en onvolmaakt. Maar niettemin, de eere van Christus eischt dat de liefde welke in u gevonden wordt, een uitvloeisel van de zijne en dus met haar gelijk van natuur zij: dat er in de rank geene levenskracht stroomde dan welke zij voortgevloeid uit den wijnstok: dat de liefde van Christus, de liefde waarmede hij u heeft liefgehad en die in u tot een levend beginsel is geworden, u dringe om voor en met hem te sterven, gelijk hij voor u gestorven is (2 Cor. 5 : 14). Ja, zoo groot is de overeenkomst tusschen uwe wederliefde en de liefde van Christus die haar oorsprong is, dat ook uwe liefde gelijk de zijne het karakter van eene voldoende offerande aan Gods gerechtigheid heeft. Acht dit woord niet

te stout, mijn broeder! meen niet dat ik der geheel éénige beteekenis van Christus' offerande te na zou komen; de Heer beware ons voor zulke heiligschennis! Maar mijne bedoeling is deze: Tot uwe bekeering behoort de door geheel uw leven zich uitstreckende boete. De gevolgen uwer zonde die gij begaan hebt, zult gij in vrije onderwerping als tuchtiging Gods hebben op u te nemen. Bij Zaccheus wordt als bewijs voor de oprechtheid zijner bekeering met recht opgemerkt, dat hij bereid is terug te geven wat hij den naaste moge ontvreemd hebben. Zoo wordt ook gij, die u bekeert, geroepen om voortaan met alle macht terug te geven wat gij Gode en den naaste onthouden hebt, uwe liefde. Natuurlijk bedoelen wij niet in den letterlijken zin des woords een schadevergoeding: want alzóó zoudt gij nooit tot vrede komen, en den gelegden grondslag van Christus' albetalende offerande weder omverwerpen. Neen de verdienende oorzaak uwer zaligheid is in eeuwigheid geen andere dan Christus offerande, die ééne offerande door welke hij in eeuwigheid volmaakt heeft hen die geheilgd worden. Maar dit slechts bedoelen wij: aan het gericht Gods hebt gij in den geloove uw leven over te geven, opdat in het vuur zijner heiligheid het hoogere leven daaruit ontwikkeld worde. De kinderen dezer wereld hebben een kortstondig berouw, en meenen met deze vluchtige opwelling zich de vergeving hunner tekortkomingen op voldoende wijze van God te koopen. Maar de kinderen Gods weten van den aanvang af dat al hunne zonden in Christus' bloed uitgedelgd en verzoend zijn en hun in eeuwigheid niet meer schaden kunnen: en niet ondanks deze wetenschap, maar van wege haar, hebben zij hun gansche leven lang berouw. Sedert zij weten, dat God hun de

zonden volkomen heeft vergeven, achten zij ze voor zich zelve onvergeeflijk, gelijk Paulus nog aan den avond zijns levens, op zijn vroegere zonden terugziende, zich den voornaamste der zondaren noemt, wien barmhartigheid geschied is.

Zoo is het geheele leven des geloovigen, naar het onvergelykelyk schoone begin van Luther's 95 stellingen, ééne aanhoudende boete en bekeering. Dat is Christus in ons, die ons doet sterven en herleven. Doch alleen de Heilige Geest die deze dingen werkt, kan ze ook leeren verstaan.

Daarom, alleen voor den geloovige wordt deze geheimenis opengesloten. Alleen Christus in ons leert ons den Christus buiten en vóór ons verstaan. Daarom, wanneer wij van de »toerekening« van Christus' verdienste aan ons zullen spreken, zoo roepen wij andermaal met nadruk: Vervloekt zij de dogmatieke rekengeest die ook op het gebied van deze heilige dingen de wateren des oceaans met de vuist wil meten en van de hemelen met de spanne de maat nemen en de bergen wegen in een schaal en met de toonladder het Hallelujah des Heiligen Geestes in de harten der wedergeborenen contrôleert! En nu laat ons ook van deze dingen, gelijk van de vorige, een weinig stamelen zoo goed ons mogelijk is.

II.

Gerechvaardigd ben ik uit den geloove. Gerechvaardigd gansch en al. Niet daarom, dat God als het ware mijn heiligmaking vooruitziende, de toekomstige ontwikkeling reeds nu

als bestaande aanmerkt. Neen, God ziet mij nu in Christus als rechtvaardig, geheel afgezien daarvan of ik het ééns in mij-zelfen zal wezen.

Want ik heb Gode in alles recht tegenover mij gegeven. Het kruis is ook in mij geworden wat het op zichzelf is en voor Christus was, de overgang uit dit natuurlijk leven tot het vernieuwde, gereinigde, verheerlijkte. Door de genade ben ik overgeplant in de sfeer van het hoogste, heerlijkste recht: want »de genade heerscht door rechtvaardigheid.« Omdat ik gansch en al uit deze genade behouden ben, en uit niets anders dan genade, daarom heb ik nu in Christus recht op al wat nog aan mijn volle zaligheid, gerechtigheid, verheerlijking ontbreekt; en ik treed vrijmoedig toe tot den Troon der genade om dit overblijvende te vragen.

Nu is al het vreemde, uitwendige verdwenen. Ik ben mijzelf en bewaar mijzelfen (1 Joh. 5 : 18). Velen zeggen: »op de toegerekende gerechtigheid van Christus te bouwen, dat is een traag steunen op iets dat buiten ons is, en wij zullen toch zelf moeten werken!« Maar ik ondervind juist het omgekeerde. Vroeger, toen ik door mijn deugd of godsdienstigheid wilde behouden worden, steunde ik op het vreemde, op de omgeving, de omstandigheden, de personen, de gedachten rondom of de daarvan afhankelijke stemmingen in mij. Ik leefde niet maar werd geleefd. Maar nu ik weet dat Christus mijn vloek, den vloek der uitwendigheid mijner plichtsbetrachting gelijk ze door de wet noodzakelijk was, heeft gedragen, nu ben ik zelf, door Christus in mij, tot handelen in staat. Juist het vreemde is nu weggenomen, en ik begin zelf alles te doen. Eerst in Christus word ik vrij, ben niet langer slechts

doorgangspunt, maar leef en werk van het vrijgeworden middelpunt mijner eigen persoonlijkheid uit.

Het is noodig dit te betuigen, en het te plaatsen tegenover een beschouwing die al te afgetrokken het eigenpersoonlijk leven ter zijde stelt. Immers van de »rechtvaardiging door het geloof« bestaat er in de gemeente ook een prediking, die voorzeker goed gemeend is en, wanneer zij door een waarachtig geloovige tot u gebracht wordt, ook haar gewichtig (hoewel slecht uitgedrukt) bestanddeel van waarheid heeft, maar die evenwel zeer geschikt is om door misverstand op een gevaarlijk dwaalspoor te leiden. Zoo heb ook ik vroeger tot de gemeente gezegd: »Geloof, geloof! redeneer niet, gevoel niet, bekommer u om uwe blijdschap of smart niet, geloof slechts, dat is alles! Zoo gij eenmaal weet dat de verdienste des Middelaars u toegerekend is, zijt gij behouden en hebt niet meer op u zelve, maar alleen op Hem te zien in naakt en blind geloof.«

In deze verkondiging erken ik ook nu nog een gewichtig bestanddeel van waarheid. Namelijk voorzeker, de grond van onze behoudenis ligt niet in ons, maar in Hem. Niet voor zoover wij in heiligheid gevorderd zijn, voor zóóver slechts zijn wij behouden, maar geheel en al en voor eeuwig van den aanvang des geloofs af.

Inderdaad, het kan niet gedurig en sterk genoeg worden gezegd — onze behoudenis ligt niet in onze heiligmaking, maar in Christus; zelfs niet in ons geloof, maar in hem op wien dat geloof ziet. Dien die niet werkt, maar gelooft in Hem die den goddelooze rechtvaardigt, wordt zijn geloof gerekend tot gerechtigheid. Vreest gij dat deze overtuiging aan

trage lijdelijkheid zou voedsel kunnen geven? Ach dan hebt gij den aard en het wezen van het geloof nog geenszins gevat. Immers dat geloof kan niet anders dan tot werkzaamheid leiden. Want dat geloof is niet, gelijk sommigen zeggen, een verstandsovertuiging op welke, in het gunstige geval, eene werkzaamheid des levens volgen kan, maar op welke ook in het ongunstige geval, werkeloosheid en lijdelijkheid zou kunnen volgen. Neen, dat geloof is zelf een leven, een beginsel van kracht en toewijding. De heiligmaking is niet zoo zeer gevolg als wel ontplooiing van dat geloof, de wijze waarop zich het groeiende leven van dat geloof naar buiten openbaart. Maar, nog eens, niet in dat (overigens noodzakelijke) gevolg, maar in de bron, in Christus zelven, ligt ons heil en onze vrede. Ach mijn goede werken zijn een gebouw dat telkens omstort na een eindweegs opgetrokken te zijn: een staf die telkens afbreekt bij de handen, als ik meen er nu wel, als op iets beproefds, op te kunnen steunen. Telkens als ik een eindweegs meen gevorderd te zijn, komt eene of andere ontdekking mij door de tuchtigende trouw mijns Gods weêr noodzaken op dat alles met tranen den dood, ja den dood te schrijven, en op nieuw als een bedelaar, naakt en gewond, als een des doods en der verdoemenis schuldige, te vluchten in de gerechtigheid van Jezus alléén.

En daarom, als ik sterven ga, en een broeder mij zal willen vragen hoe ik rechtvaardig voor God ben? dan hoop ik te zullen andwoorden met het 60ste andwoord van onzen Catechismus: »Alleen door een oprecht geloof in Jezus Christus, alzoo dat, al is het dat mij mijne consciëntie aanklaagt dat ik tegen al de geboden Gods zwaarlijk gezondigd en derzelve

geen gehouden heb, en nog steeds (zoo vaak ik deze vastigheid verlaat) tot alle boosheid geneigd ben; nochtans God, zonder éénige mijne verdienste, uit louter genade, mij de volkomen genoegdoening, gerechtigheid en heiligheid Christi schenkt en toerekent, even als hadde ik nooit zonde gehad noch gedaan, ja als hadde ik zelf alle de gehoorzaamheid volbracht die Christus voor mij volbracht heeft, zoo verre ik zulke weldaad met een geloovig harte aanneme.« En daarna, zoo men iets op mijne grafzerk zou willen beitelen dat voor hen die mij gekend hebben de herinnering aan mij verlevendigen moest, ik zou niet willen dat het uitdrukte wat ik geweest was en gedaan had, maar alleen wat mijns Heilands genade voor mij in samensluiting met de gemeente gedaan heeft, volgens de apostolische belijdenis: God bevestigt zijne liefde jegens ons, dat Christus voor ons gestorven is als wij nog zondaars waren: veelmeer dan zullen wij, nu gerechtvaardigd zijnde door zijn bloed, door Hem behouden worden van den toorn. Want indien wij, vijanden zijnde, met God verzoend zijn door den dood zijns Zoons, veelmeer zullen wij, verzoend zijnde, behouden worden door zijn leven.

Maar als ik vroeger van het naakt en blind geloof rede-neerde, zoo vergat ik daarbij dat het »gelooven zonder zien« niet is: gelooven zonder grond, maar: gelooven op grond van niet zienlijke, inwendige geestelijke bevestiging der waarheid in onze ervaring. Ik dank mijn getrouwen God dat Hij mij er afgebracht heeft van, uit weerzin tegen de valsche bevinding, ook de ware en noodzakelijke bevinding voorbij te zien; en van, uit weerzin tegen een ijdel hechten aan de wisselende stemmingen des gevoels, te vergeten dat het evenwel

boven alles aankomt op de gesteldheid des harten. En thans, als ik het zoo genoemd naakt en blind geloof hoor roemen, andwoord ik: o lieve broeder, neem u in acht dat gij toch geen ander geloof moogt laten gelden dan zulk een geloof dat de Heilige Geest in het hart werkt, en de Heilige Geest is toch geen stomme geest, maar Hij spreekt en zucht en roemt immers in het hart der geloovigen. Zekerlijk ja, daar is een naakt en blind geloof, en indien ik dat niet hadde, ik ware lang in mijne aanvechtingen en bestrijdingen verslonden en zou er nog dagelijks in verslonden worden: dáárom heb ik zoo even van het andwoord in den Catechismus en van dat woord van Paulus gesproken. Maar dat naakt en blind geloof zult gij nooit kunnen verkrijgen door uw doorborend gevoel van smart over de zonde eenvoudig ter zijde te zetten gelijk gij schijnt aan te raden, maar alleenlijk door het gestadig te overwinnen langs geen anderen weg dan dien van gehoorzaam te luisteren naar de stem des Heiligen Geestes, als Hij Jezus heerlijkheid op nieuw aan uw binnenste verklaart. En daarom roep ik met alle kracht: weg, weg met den valschen waan van een Christus vóór ons, die van den Christus in ons zou zijn af te scheiden. Tenzij dan dat gij u van dezen Christus tot den Waarachtige bekeert, gij zult geene rust vinden voor uwe ziel. Immers, daar is geene rust dan in de vergeving der zonden. En ook deze boom kan alleen aan zijn vruchten, aan de werking van het aanvankelijk sterven der zonden in u, gekend worden. Meen niet dat gij deze zalige zekerheid hebt, eer gij, op dezen grond, met vastheid moogt verklaren: één ding weet ik, dat ik blind was en nu zie: dat ik dood was en nu leef. Dat Christus waarlijk vóór u is,

moet daaruit bewezen worden dat Hij de kracht hebbe om ook in u te komen en zich u mede te deelen. Ook ik wil geen »christendom des gevoels.« Hoe groote verwoestingen dat beklagelijk stelsel aanricht, hoe de Satan daardoor de zielen belet om tot vollen vrede en blijdschap in Christus te komen, hoe deze arme dobberaars hun gansche leven gebonden blijven onder de dienstbaarheid van regen en zonneschijn, van teekenen die hun getoond en Schriftwoorden die hun toegesproken worden, van stelsels der vaderen en der kinderen, van oude en nieuwe schrijvers, van toestemming of veroordeeling der keurmeesteren die den bekeeringsweg bepalen — dat alles zie ik dagelijks voor mijn oogen. Ja het is mij een gedurig lijden om den wille van broederen die ik lief heb, ook terwijl zij mij niet als broeder erkennen kunnen omdat ik met hen niet medespreek. Doch als ik dat gevoels-christendom bestrijd, dan is het niet omdat ik minder wil dan het gevoel, maar omdat ik meer wil dan het gevoel, namelijk omdat ik wil Christus in den diepsten grond des harten. En daar kan hij wonen omdat hij verhoogd is; daar kan hij wonen door den Heiligen Geest. Ja, hooggeprezen zij de genade des Heiligen Geestes, die zijn oorspronkelijk recht dat Hij heeft op elke menschelijke ziel, door alle benevelde verkondiging heen weet te handhaven. Wilt gij weten hoe daarbij zijne gangen zijn?

Vaak zijn die gangen vriendelijk en zachtopgaande. Dikwerf wordt het naïeve zachtinnige geloof der kindsheid als in rechte lijn en zonder schokken of pijn tot ware bekeering voortgeleid. En dit is een kostelijk voorrecht, een liefelijk schouwspel voor de oogen der menschen en van Gods engelen. Toch is er ook dáár een tijd, hetzij korstondig hetzij over vele

maanden of jaren uitgestrekt, waarin al het werk der gewoonte en der overleveringen van de jeugd, hoe ook geheiligd, evenwel deze vuurproef moet doorstaan dat het tot zelfstandig eigendom des harten wordt: een tijd van overgang, bepaaldelijk dááaraan kenbaar dat het besef van zonde en de behoefte aan genade eene vroeger niet ervaren innigheid verkrijgt. En deze vuurproef, wij houden er ons overtuigd van, zal hoogstzelden geheel onmerkbaar zijn voor een gemoed, aan ernstige zelfbewaking gewoon. Maar er is ook een andere, een veel moeilijker weg tot datzelfde doel — een weg van wien ik weet dat de Heilige Geest hem met sommigen of met velen houdt.

O steil en eenzaam is dat pad. »Den vleeschelijken Christus moet de ziel verliezen. Ik wil zeggen, den Christus, gelijk hij haar vleeschelijk, door een min of meer benevelde verkondiging of door berusting in van der jeugd af aan gehoorde overleveringen is bijgebracht, dien Christus moet de ziel eerst verliezen. Hij moet voor haar sterven, en zij moet door de moeilijke, soms angstvolle, zifting henen gaan welke de apostelen bij den dood van hun Meester ondervonden, toen hij naar het vleesch hun ontruikt werd om later geestelijk en verheerlijkt tot hen weder te keeren. Zij moet hare zonde leeren kennen en inzien hoe die zich tegen Christus gekeerd heeft, en hem, juist hem die haar tot den dood toe heeft liefgehad, juist hem aan den dood over heeft geleverd. Bij dat doorborend besef zou zij zich verwijderen en niet kunnen stand houden onder het kruis. Ach velen houden het inderdaad niet uit bij dat kruis, omdat zij in hun eigen kracht er toe zijn genaderd. Als het bliksemvuur der beschuldiging tegen hunne zonde,

oneindig feller dan het vuur van Sinaï. van dat kruis uitgaat, dan wijken zij ontzet terug, en komen later tot deze schrikkelijke gezonkenheid, dat zij het éénig oogenblik huns levens waarin zij volkomen oprecht voor God hebben gestaan, voor een oogenblik van overspanning, melancholie, verbijstering verklaren. Maar zoo de ziel stand houdt op Golgotha, en haar zondig natuurlijk leven door dat vuur laat verteren, gevoelt zij weldra dat met en in dat vuur der wrake tot haar uitgaat de oneindige gloed der liefde van Jezus, die uit den dood het leven schept en de veroordeeling in vrijspraak verkeert. En als de Heilige Geest aldus heeft gesproken dat daar geen verdoemenis meer is voor degenen die in Christus zijn, als Hij aldus het gevallen weder opgericht en het gestorvene tot nieuw leven bezielde heeft, o vrees dan bij die ziele niet meer voor geestdrijverij en voor eigendunkelijk verwarren van de inspraak des Heiligen Geestes met den hoogmoed van het vleesch. De wereld daar buiten zal deze beschuldiging ijverig doen hooren, en, helaas! in menigvuldige zwakheden en zonden des aanvankelijk gereinigden een welkome rechtvaardiging voor haren laster vinden. Maar wanneer de ziel zich weder bezint, en op nieuw verootmoedigd in het stof buigt, dan erkent zij ook weder in hare onuitsprekelijke pijngevoeligheid de stem des Heiligen Geestes, en onderscheidt haar van alle vleeschelijke dwaalstemmen. De Heilige Geest, eerst buiten haar staande, veroordeelt ter dood al het vleeschelijke dat aan haar overblijft. Daarna in haar komende vervangt Hij zijn bestraffing door zalvende vertroostende liefde, en maakt weder zalig en levende.« ¹⁾

¹⁾ Baumgarten (gedeeltelijk).

Merk op, mijn broeder! wat ik tot u spreek omtrent het bestraffende werk des Heiligen Geestes eerst buiten ons en dan in ons. Merk het op, ten einde antwoord te hebben op eene tegenwerping die, ik weet het zeer wel, in uw binnenste fluistert. Mij dunkt, gij spreekt tot mij in dezer voege: »Gij hebt mij nu wel omtrent »plaatsvervanging« en »toerekening eenigszins nader ingelicht, ten minste aanleiding tot nadenken gegeven. Maar toch, als gij zoo sterk spreekt van uwe zaligheid en vrede alléén op de verdienste van Christus te bouwen, alléén op de vergevende genade Gods in Hem, en niet op iets dat in uzelve zij — dan komt het mij voor dat gij desniettemin voedsel geeft aan een traag vertrouwen op vreemde verdienste, en alzoo aan de strenge eischen der zedelijkheid, ja in den diepsten grond aan de vlekkelooze heiligheid Gods te kort doet.«

Hiertegen betuig ik u dat het verzoeningswerk van Christus, gelijk ik het u heb voorgesteld, aan de eischen der zedelijkheid en aan de heiligheid Gods niet te kort doet, maar juist deze met den nadruklijksten ernst handhaaft. Bezin u nogmaals omtrent uzelve en uwe zedelijke behoeften. De groote vraag is, of de heiligheid Gods buiten u zij, tegenover u staande met hare beschuldigende stem, dan wel of zij in u zij als uw levensbeginsel. Van nature is zij buiten u. Dat wil zeggen toen gij, langer of korter geleden, van lieverlede begonnen zijt ernst te maken met de eischen uws gewetens, toen hebt gij bevonden dat gij onheilig en schuldig waart. Inderdaad, zoolang gij niet bekeerd zijt staat de heiligheid Gods tegen u over, en verklaart u schuldig. Schuld en ellende nu gaan altijd te zamen. Want de heiligheid Gods staat allerwege uitgedrukt

in de ordeningen zijner almacht. Staat de eerste tegen u over, dan staan ook de tweede tegen u over, en gij zijt ongelukkig en ellendig. Immers, gelukkig te zijn, dat beteekent niets anders dan in vrije liefde met de ordeningen der Almacht in samenstemming te wezen. Maar zoolang gij niet bekeerd zijt, wilt gij iets anders dan de eischen der heiligheid, dan de ordeningen der almacht Gods. Gij gevoelt wel dat dit een ongelijke strijd is. Daarom tracht gij die heiligheid Gods te ontvluchten door van de wet Gods, welke de uitdrukking Zijner heiligheid is iets af te nemen. Om uzelf rust te geven trekt gij het ideaal, hetwelk de wet Gods u voorhoudt, veel of weinig neder tot de hoogte welke gij met uwe inspanningen ter zedelijkheid meent te kunnen of te zullen kunnen bereiken. Dit moogt gij b. v. u verduidelijken uit het dagelijksche spraakgebruik, volgens hetwelk de meeste menschen veel liever van hun plicht, dan van de wet Gods spreken. Merk wel op hoe de ernstige ongeloovige spreekt. Hij zegt: mijn plicht gebiedt mij dit of iets anders. Hij durft niet zeggen: Mijne wet gebiedt het mij, want hij gevoelt wel dat zoolang hij van plicht spreekt, hij van hetgeen hem eigen is, mag spreken, en zijn persoonlijke behoeften, wenschen en omstandigheden in rekening brengen; maar dat hij dit moet nalaten zoodra hij van de wet Gods spreekt. Deze wet toch betuigt terstond aan zijn geweten haar volstrekt, haar stellig en onbepaald gebiedend karakter. Zie daarom tracht gij onwillekeurig, ten behoeve van uwe eigene rust, iets van die wet Gods af te nemen. Maar weet gij wel wat gij daarmee doet? Die wet Gods is de uitdrukking van zijn heiligheid, dat is: van zijn eigen wezen. Gij wilt dus niet dat God volkomen zij wat Hij is,

namelijk de Heilige. God echter laat zich niet verminderen of veranderen — daarom uw wensch keert zich in zijn eigenlijken grond tegen het bestaan van God zelve. Gij hebt meermalen (met diepen afschuw) de uitspraak gehoord dat gij »van nature geneigd zijt God en den naaste te haten.« Welnu, ik betuig u met een beroep op uw eigen geweten, dat die uitspraak waarheid is. Ja, gij haat God in den diepsten grond — niet van uw eigenlijk wezen, maar — van uw zondig bestaan. Laat uw afkeer tegen deze uitspraak u niet tot hartstochtelijke zelfmisleiding vervoeren. Velen lezen allerlei overdreven schilderissen b. v. van zichzelf-verteerende gierigheid; en dan, bevindende dat zij toch waarlijk niet zulke menschen zijn die liever sterven of schandelijke dingen doen dan zichzelf het noodzakelijkste gunnen, roepen zij uit: Goddank, ik ben geen gierigaard. Zoo ook denken velen bij »haat« aan vlammen den hartstocht en verbeteren of losbrekende woede; en zulk een gevoel jegens God niet in zich vindende, roepen zij wraak over den laster die tot schande der christenheid zegt dat de mensch van nature geneigd zou wezen God te haten! Oordeel gij kalmer en ernstiger. Haat is de wensch dat hij dien men haat, niet bestonde. Nu is God heiligheid, heilige liefde. Welnu, zoolang gij die ondeelbare heiligheid Gods, welke te verminderen zooveel is als haar vernietigen, zoolang gij die heiligheid Gods niet wilt, haat gij haar, haat gij God zelve, in sidderingwekkende kalmte en onwetendheid omtrent uzelve.

Dat nu deze dingen waarheid zijn, dat ziet gij bij het kruis van Golgotha. Hier openbaart zich volkomen het eigenlijk wezen der zonde. Hier openbaart zij zich als haat tegen God. Gelijk de Christus zegt: zij hebben mij en den Vader gehaat.

Zoo als het zien van een lijk onwillekeurige huivering bij u wekt omdat gij, hoe ongeloovig ook, hoe ook met uwe rede-neeringen aan de natuur-noodzakelijkheid vastgestrikt, evenwel u nooit geheel kunt doofmaken voor de stem des gewetens die roept dat de dood de bezoldiging der zonde is; evenzoo is het kruis van Golgotha iets tegenstrijdigs, iets nameloos stuitends voor u, omdat het u onwillekeurig toeroept: zoo heilig is God! En hier openbaart zich uw haat. Kunt gij dezen kruiseling eenvoudig als lijder, als slachtoffer beschouwen (en zeer velen belezen zich daartoe), dan is dat kruis u een aandoenlijk zinnebeeld, en wekt bij u een liefelijke, weemoedige droefheid. Het wordt u de heiliging der smart, de dichterlijke verheerlijking der zichzelf verloochenende liefde. Maar predik ik u bij dat kruis: dat hebt gij, gij gedaan, en dat was noodig tot uwe verzoening met God, dan vertoonen zich de levensbewegingen van uw haat. Daarom, gelijk ik vroeger gezegd heb, houden velen het niet uit bij dat kruis, en vlieden in diepen weerzin vandaar. Doch nu, zoo gij dat niet doet, zoo gij niet wegvluicht maar den Gekruisigde in u opneemt, dan neemt gij de heiligheid Gods in u op. Dan komt die heiligheid in u. Zij wordt niet ter zijde gezet. Zij gaat geen verdrag met de barmhartigheid aan, zoo min in u als in God zelven. Neen, zij komt in u en openbaart zich als liefde, als het kwaad verteerende en wegbrandende liefde. Het oordeel van die heiligheid staat niet langer buiten u, u verdoemende; maar dat oordeel, die scheiding tusschen het goed het kwaad, komt in u. Zoo is het verzoeningswerk van Christus de verheerlijking der heiligheid Gods. Zoo doet het aan de eischen der heiligheid niet te kort, maar vervult die, niet buiten u alleen maar ook in u.

Wanneer God reeds in het Oude Verbond den aard van het Nieuwe, dat komen zal, aldus beschrijft: »Ik zal Mijne wet in hun binnenste griffelen en in hunne harten zal Ik haar inschrijven, want Ik zal hunne ongerechtigheden vergeven en hunner zonden niet meer gedenken« — wat beteekent dit dan anders, dan dat de Wet als het ware op zalige wijze voor ons lager zal dalen, dat zij van dreigend getuigenis boven en tegenover ons, eene stem der heiligheid in ons zal worden, of met andere woorden al wederom: de vergeving der zonden de bron der heiligmaking?

Ziehier, mijn broeder! hoe dit geloof aan den »vrede door het bloed des kruises« niet eene wiegeling des gevoels is, een spelen met onverstaanbare klanken, een zwelgen in mystieke aandoeningen zonder praktische kracht. Het bloed van Christus is de zelfovergave van Christus in den dood.

Deze overgave doodt den dood in hemzelven, het Hoofd, en dan ook in ons, zijn leden. De Heilige Geest, door wien Jezus zelf zich onstraflijk Gode heeft opgeofferd, leert ook ons datzelfde te doen in zijne kracht. De wil wordt vrij: de boeien van vrees en lust, die hem krachteloos maakten, worden geslaakt. Want de vreeze verdwijnt waar de macht des doods gebroken is; en daardoor verbleekt meteen de aantrekkelijkheid der wereld, die in den diepsten grond slechts terugwerking van de vrees voor den dood is. Slaat de geest vrij naar het eeuwig en heilig schoon de wieken uit, zoo taalt hij naar lager genot niet meer. Wij eigenen ons door het geloof niet slechts Christus' dood, maar ook zijn leven toe. Ook wat hij deed in zijn aardsche omwandeling wordt onze daad, behoort ons toe die nu wandelen mogen in het sterkend zon-

licht van Gods welbehagen. Hem, onzen God, hebben wij lief met al onze kracht en al ons verstand, hoezeer nog slechts in beginsel. Den naaste, eveneens in beginsel, hebben wij als onszelve lief. Wij dragen zijn lasten mede, en vervullen alzoo de wet van Christus. Alleen toch wie dit inderdaad praktisch doet, leert het verruklijkste wat in 's menschen gedachte kan opgenomen worden, de leer der verzoening, verstaan.

En thans hoop ik, met beroep op al het voorgaande en als praktische samenvatting daarvan, een woord te kunnen spreken tot hen die lijden aan eene geestelijke krankheid welke zeer algemeen is, en welke ook mij de diepste belangstelling inboezemt van wege zeer gewichtige en pijnlijke herinneringen.

Ik vraag u: Zijt gij een kind van God? Hebt gij vrede met God gevonden? Zijt gij verzekerd van in Christus een nieuw schepsel te zijn? En terstond zie ik eene wolk over uw gelaat, een verlegen onzekerheid in uwe uitdrukking. Gij andwoordt: ik hoop van de barmhartigheid Gods, dat dit mij eenmaal geschonken zal worden. Aan levendige belangstelling ontbreekt het mij waarlijk niet. Ik vraag veel, zeer veel van den Heer dat Hij mij zijn vrede moge schenken. Ik lees dikwerf de Heilige Schrift en vele goede boeken, opdat ik in eene goede stemming kome. Voorts, ik oefen mij in een wandel naar Gods geboden in ootmoed en liefde....

Maar nu dring ik dieper bij u door. Ik bid u om volkomen oprechtheid in de blootlegging uwer moeilijkste toestanden. Of wel, ik spoor u ernstig aan uwe behoudenis te zoeken, ik verlaat u voor een tijd — gij zijt over uzelve nog meer be-

kommerd geworden, en als wij elkander wederzien openbaart gij mij nogmaals uwe bevindingen omtrent uzelve.

Helaas! gij wordt gedrongen, ongeveer het volgende te belijden:

»Met somberheid erken ik dat ik eigenlijk buiten God leef. Ik bemerk de grootste koelheid, eene akelige onverschilligheid in mij. Het gebed heb ik niet lief, ik doe het plichtmatig en het is mij eene vermoeiende inspanning, bijna zeide ik opschroefing, van mijn gevoel, zoodat ik eigenlijk blijde ben als ik er van opstaan mag. Ik verval dagelijks in duizend zonden, en durf bijna heden niet meer om vergeving vragen omdat ik zeker weet dat ik ze morgen weder, en evenzeer, bedrijven zal. Gij meent misschien dat ik angstvol worstel tegen de zonde. Ach, ik ben moede tot den dood toe, ik worstel niet. Mijne woorden zijn ingetogen, ja gemoedelijk-ernstig, ja stichtelijk misschien; ik ga in de wereld voor »ernstig« door — maar mijn leven is in zijn diepsten grond bij alle deze treurigheid lichtzinnig en zonder toewijding aan God. Toch, indien mij eenig bepaald offer gevraagd werd, indien ik den vrede der ziel dien ik mis, zou kunnen koopen voor eenige inspanning of moeite of pijn — ja indien ik door lichamelijke tuchting of iets dergelijks de gemeenschap met God verkrijgen kon, de Heer weet hoe gaarne ik het dierbaarste dat ik heb, er voor zou willen geven. Kortom, ik ga niet vooruit, en vrees daarom achteruit te gaan. Ik verkeer in een onuitsprekelijk vermoeienden kringloop van geestelijke en wereldsche bemoeiingen, en ben in geen van beide met mijn volle hart. Ik ben koel en afgemat en als 't ware te zeer gewend aan mijn toestand om er levendig over te treuren. Maar indien hetgeen ik

omtrent dien toestand met volle overtuiging weet, zich ook afdruckte in mijn gevoel, gij zoudt mij niet zoo kalm tegenover u zien nederzitten, maar gij zoudt mij zien opstaan en met een stroom van tranen uwe hand zien vatten en smeeken: o bid met mij dat Gods ontferming mij ellendige verlosse van het lichaam dezes doods.«

Ja uw toestand is droevig, uw weg is somber en zwaar. Gij gevoelt het, ten halve Christen te zijn, dat is erger dan van den Heer vervreemd te wezen. Gij hebt te veel van zijne waarheid gevoeld, dan dat gij niet weten zoudt dat een halve gemeenschap met Hem niet ten leven is, maar ten doode en ten oordeel. Wat zal ik u zeggen?

Ik zal u zeggen eenvoudiglijk: Gij gelooft niet.

Ik weet wel dat gij met smartelijk ongeduld hierop antwoordt: ach ik geloof volkomenlijk alles wat mij Gods Woord en zijne getrouwe verkondiging omtrent den weg des heils voorstelt. Ik geloof aan de schulduitdelgende kracht van het bloed des Middelaars, aan de noodzakelijkheid van het vernieuwend werk des Heiligen Geestes; ik geloof alle dingen ten volle....

Maar ik moet u wederom antwoorden: neen lieve ziel, gij bedriegt u zelve, gij gelooft niet. Ach meent gij dat ik het niet bespeur, zelfs al ware het alleen uit de verlegen-gemoeidelijke stembuiging waarmede gij toestemt wanneer ik u de volheid van Jezus voorstellen ga. O erken het, bij alle deze uwe toestemmingen ligt de droeve klacht op den bodem van uw hart: men zegt zoo veel van de liefelijkheid der gemeenschap van Jezus, en ik weet niets daarvan. Men spreekt zoo vaak van de hartvernieuwende kracht zijner genade, wáárom

is zij omtrent mij dan zoo krachteloos? Bedriegen deze menschen zich toch niet? Beelden zij zich toch wezenlijk niets in? ik meen toch ook te gelooven.

Toch meen ik u te moeten zeggen: gij gelooft niet. Versta mij wèl. Mogelijk is het, dat gij toch wèl gelooft — namelijk indien gij mij uw toestand verkeerd hebt afgeteekend: indien gij, in uwen dorst naar heiligheid het onvolmaakte uwer heiligmaking zóó sterk hebt gekleurd, dat gij daardoor verduistert en ontkent het werk der genade dat reeds in u is aangevangen. Dit zou geenszins onmogelijk zijn; vele waarlijk geloovigen verkeerden in deze dwaling, en men moet hen aansporen en bidden om datgene te wagen wat voor de groote menigte der halfchristenen zoo gevaarlijk en noodlottig is, omdat zij het in verkeerden zin doen — men moet hen bidden om toch te gelooven aan hun eigen geloof!

Maar indien ik u wel heb verstaan, neen, dan gelooft gij niet. Gij hebt mij in den aanvang gezegd dat gij hoopt en bidt dat God u nog eenmaal zijn vrede in Christus zal schenken. Welnu, zoolang gij aldus op de toekomst ziet, miskent gij de groote waarheid des geloofs, de groote verkondiging waar alle vrede en zaligheid op rust — deze, dat God alle deze dingen niet schenken zal maar geschonken heeft, ja ook U geschonken heeft, en geschonken heeft voor eeuwig, want anders dan voor eeuwig schenkt Hij het nooit. Ook u, onverschillige, hoogmoedige, wereldsche, dubbelhartige, ook u is vergeving, genade, rechtvaardiging in Christus geschonken. De vraag is alleen, of gij die gave hebt aangenomen, daar zij anders u tot verzwaring van uw oordeel zou gegeven zijn (Hebr. 10 : 29). Waarachtig en volkomen heeft

ook u het bloed van Jezus Christus, Gods Zoon, van alle zonden gereinigd. Dit is de gewisse waarheid, zonder eenige voorwaarde hoegenaamd. Gij nu wilt dier genade deelachtig worden: daartoe wilt gij bidden, lezen, zuchten, strijden, overpeinzen, uwe stemming op velerlei wijze dwingen — kortom gij wilt er voor werken »zooveel in uw vermogen is,« op geestelijke wijze. Maar ik herhaal u het apostolische woord dat den vrede verkondigt die alléén de ziel behouden kan: dien die niet werkt maar gelooft in Hem dien den goddelooze rechtvaardigt, wordt zijn geloof gerekend tot gerechtigheid. Dien, die niet werkt, die niet werkt! Amen, Halleluja! het is geschied en daarom staat het geschreven. Hier moet gij komen, hier bij het kruis waar alles volbracht is. En uwe ziel zal niet eerder leven, vóór zij in den geloove de heilige zekerheid aanneemt waarvan Gods Woord getuigenis geeft: met ééne offerande heeft hij in eeuwigheid volmaakt degenen die geheiligd worden!

Het komt er op aan, niet om iets te doen, maar om iets te ontvangen, te gelooven. Niet onze daden allereerst, maar ons hart wil de Heer: niet de betooning onzer liefde allereerst, maar onze liefde zelf, die niet anders dan terugslag op de zijne kan wezen: met andere woorden, ons geloof, dat niet anders dan op zijn werk kan rusten. Rechtvaardiging door het geloof—alléén, omdat het geloof is de innigste diepte van het binnenste waar de geheele Christus met zijn volkomen gerechtigheid door den Heiligen Geest nog ongeschonden wonen kan. Want zoodra de geest uit dit heiligdom zich waagt in den stroom der wereld, zich overzet in woord en werk, heeft terstond in dezen besmetten dampkring hierbeneden de vol-

komen gerechtigheid een einde, en onreinheid en onvrede vangt weder aan. Rechtvaardiging dan door het geloof alleen, uit Gods genade. Ja uit genade zijt gij zalig geworden door het geloof, en dit, deze zaligwording, niet uit u, het is Gods gave; niet uit de werken, opdat niemand roeme.

Maar denk niet dat ik zou meenen, hiermede uw bezwaar te hebben weggenomen. Ik zie integendeel zeer wel dat gij treurig het hoofd schudt, en mij dit andwoord te gemoet voert:

»Gij redeneert over het geloof op eene wijze die mij wanhopig zou maken. Ik weet óók wel dat het, gelijk gij zegt, aankomt op het Geloof-alleen. Maar dat Geloof kan ik, noch eenig mensch, mij zelven opdringen. Gij zegt wel dat ik niets moet doen, maar gelooven. Doch gevoelt gij dan zelf niet dat uwe woorden mij desniettemin klinken als eene onbarmhartige wets-vordering onder een anderen vorm: dat ook hier wederom de eisch tot mij komt: doe dat, en gij zult leven, dat is: beklim de loodrechte steilte, doorwaad den oceaán. Geloof slechts, geloof slechts! O mijn vriend, wees gij toch niet onder die meesters van Israël die met dezen eisch de zielen tot wanhoop brengen door hun den vollen beker des heils te toonen, en hem dan op eene hoogte neder te zetten die wij niet bereiken kunnen, om daarna huns weegs te gaan. Gedenk aan Job en zijne vrienden. Ach, niet zijn schrikkelijke verliezen, niet zijn booze zweeren, niet zijn verlatenheid bracht hem tot de hoogste wanhoop: toen zijne vrienden kwamen met hun bittere vertroostingén, met hun onbarmhartige verklaringén, toen stroomde de felle smart onweerhoudbaar naar buiten en hij vervloekte den dag zijner geboorte....«

O mijn broeder, ik versta u. En meer dan dit, ik erken de

gegrondheid uwer klacht. Deze uw smart heb ik, misschien onder anderen vorm dan gij, maar toch hetzelfde, jaren lang doorleefd. Ik zal u een antwoord geven dat, in onze veelszins dorre dagen, niet dikwijls gegeven wordt, doch waarvan ik uit velerlei ervaring zeker ben dat het waarheid spreekt.

Ik schreef twee jaren geleden: ¹⁾ »Wat ik noodig heb, is »een Dienaar des Woords die, zoo als hij daar staat als van »'s Heeren wege door de Kerk gezonden, hare boodschap als »'s Heeren Woord tot mij sprekende, mij bij boetvaardig »geloof ook vergeving mijner zonden aankondigt, en voorts ons »zamen, telkens naar behoefte des tijds, in den ganschen Raad »Gods verplaatst. Want mijne zonde is te groot dan dat ik »haar vergeving uit eigen of anderer gedachten omtrent Gods »barmhartigheid en genade, of zelfs uit een Boek, den Bijbel, »mij toeëigenen kan. De Heer zelf, langs zijn eigen door hem »gestelden weg, moet mij haar persoonlijk toespreken, en Hij »wil het, geloofd zij zijn ondoorgroondelijke ontferming!«

Mijn broeder, om de zalige rustige zekerheid te hebben welke gij mist en met zeer wettige smart begeert, hebben wij een Kerk noodig die op 's Heeren gezag en uit zijn Naam, door de Dienaren die Hij stelt, ons de vergeving der zonden

¹⁾ In een boekje: „Verlagen wij onszelve niet!“ een woord tot de hervormde Gemeente (Nijmegen, firma ten Hoet 1902). Wie de gewichtige waarheid verstaan wil, hier in dit gedeelte van mijn geschrift „Het Kruis des Verlossers“ behandeld, dien verzoek ik dringend, dit andere geschrift, hier genoemd, te lezen. Wat de Doop, zijn beteekenis op zichzelf, en meer bepaald voor de verzekerdheid des geloofs, beteekent, heb ik daar uiteengezet. Met beroep op die bladzijden behandel ik nu hier dezelfde zaak beknopter.

verkondigt. En onze hervormde kerk (andere protestantsche zijn niet beter, maar ik heb alleen met de onze te doen) kan dit niet doen, want zij belijdt, als Kerk, in haar levend geheel, den Naam des Heeren niet. Daarom kan zij geen broederlijke liefdetucht oefenen, en dus ook de gemeente niet als Gemeente, als gedoopte geloovigen, maar slechts als »hoorders« of hoogstens als »geliefden« toespreken. En daarom kan de prediking die gij hoort, wel warm persoonlijk geloovig en in dien zin stichtelijk, welsprekend en gezegend zijn, maar zij kan niet, bij monde van den Dienaar des Woords, in naam der Kerk en alzoo in Naam des Heeren, u het hemelrijk ontsluiten, d. i. »u geloovige verkondigen en openlijk betuigen dat u, »zoo dikwijls gij de belofte des Evangelies met een waar »geloof aanneemt, waarachtiglijk al uwe zonden van God om »de verdiensten van Christus vergeven zijn — navolgende welk »getuigenis des Evangelies God beide in dit en het toekomstige »leven oordeelen wil.« (Catech. Zond. 31). En toch, dat hebt gij noodig. Alleen de Heer zelf, door den Heiligen Geest, kan u van uw persoonlijke heilstaat verzekeren. Hij kan dat ongetwijfeld ook wel buiten de Kerk doen, en doet het werkelijk om den nood onzer tijden bij zeer velen. Maar dit neemt niet weg dat de weg, door hemzelven in zijn Woord gewezen, is de Kerk, die hare leden uit 's Heeren Naam en in zijn volmacht toespreekt en geestelijk bedient. Dat de Kerk die roeping verzuimt, is oorzaak van onnoemelijk veel schade en kwijning des geestelijken levens in de Gemeente. Alleen in het Doopverbond dat de Drieëenige God met u sloot, hebt gij een »zegel en ongetwijfeld getuigenis dat wij een eeuwig verbond der genade, persoonlijk, met onzen God hebben; en

hierin ligt uwe zekerheid. ¹⁾ Want hierin heeft de Heer zelf van uit den hemel u persoonlijk, met noemen van uwen naam, tot kind van God verklaard. En zoo de Kerk haren plicht deed van Gods heiligheden, haar toevertrouwd, in goede tucht naar zijn Woord te bewaren, zou zij zich de belofte mogen toeëigenen dat »wat zij op aarde bond of ontbond, in de hemelen zou gebonden en ontbonden zijn;« en gij zoudt bevoegdheid en plicht hebben, u als gedoopte voor Gods kind te houden en daarmee al de bezwaren waaronder gij zwoegt, te overwinnen. Dit sta voorop en zij ons een gedurige reden tot smeeking dat de Heer zijn heilige ordeningen in de kerken, ook in de onze, weer tot gelding brenge, en tot medewerking als daartoe pogingen worden aangewend.

Maar ondanks dit gemis laat de Heer, zeiden we, toch de leden zijns Lichaams niet verlegen, al is het dat Hij, om ons ongelooft, even als weleer te Nazareth, de krachten niet kan doen die hij zoo gaarne zou toonen. Herinner u wat we schreven bl. 26 dat »Christus ons niet alleen tot rechtvaardigheid van God geworden is, maar ook tot heiligmaking en verlossing« 1 Cor. 1 : 30. Let in dezen tekst vooral op het heerlijk woord »geworden.« Niet slechts ons tot rechtvaardigheid en heiligmaking gegeven is Christus, maar geworden, Hij zelf, persoonlijk. Hij heeft zichzelf u in uwen Doop gegeven om u alles te zijn, tot volkomen verlossing toe. Dit is de

¹⁾ Hem die een duidelijke uiteenzetting van de beteekenis des II. Doops voor ons geestelijk leven begeert, verwijs ik, behalve op het bekende, door Mr. Groen van Prinsterer op nieuw uitgegeven boekje van Wormser, ook op H. Cremer, Taufe, Wiedergeburt und Kindertaufe in Kraft des Heiligen Geistes (Gütersloh, bij Bertelsmann 1901).

hoogheilige verborgenheid vol goddelijken troost, de verborgenheid van de gemeenschap der leden met het Hoofd, de »mystieke eenheid« van Christus en de zijnen die zijn Lichaam zijn, ranken van den wijnstok die hijzelf, hijzelf is. Hoe dikwijls wij hem ook loslaten, hij laat ons nooit los. »Ik ben de goede Herder: ik geef mijn schapen het eeuwige leven, en niemand zal ze uit mijn hand rukken. Mijn Vader die ze mij gegeven heeft, is meer dan allen, en niemand kan ze rukken uit de hand mijns Vaders. Ik en de Vader zijn één.« Gode zij lof en dank! het steunpunt onzes geestelijken levens ligt niet in onszelf, maar in Christus. Niet in ons gevoel, maar in zijne trouw. Hij zelf is ons »de hope der heerlijkheid,« Hij die alle macht heeft in hemel en op aarde. In zijn persoon ligt de zekerheid van ons heil eeuwig gewaarborgd: hij is, bij al onze wankelingen en ontrouw, niet slechts de waarheid en het leven, maar ook de weg die ons draagt, die altijd tot ons reikt en ons tot zijn gemeenschap terugbrengt.

Op zijn persoon wijs ik u dan. Zijn hemelsch woord: Komt herwaarts tot mij, gij allen die vermoeid en beladen zijt, ik zal u rust geven! — dat woord, in de dagen zijns vleesches gesproken, is met hem verhoogd, en hij spreekt ook nu nog van den Troon tot u en tot mij: »Kom herwaarts tot mij, ik zal u rust geven.

Welke rust? De rust van u met vol vertrouwen op hem te kunnen verlaten. Wat Christus ook nu, in zijn verhooging aan 's Vaders rechterhand, voor ons is, dat is op te maken uit zijn aardsche omwandeling. Want deze Christus, die hier op aarde wandelde in de velden van Galilea en te Jeruzalem, deze en geen andere, is thans verhoogd en wil door den Heiligen Geest

in ons een gestalte bekomen. Ja, een gestalte, Hijzelf. Want het is uit hem (Ef. 4 : 16) dat het geheele Lichaam waarvan ook gij lid zijt, opwast tot mannelijke volwassenheid (id. vs. 13). Wij wassen in alle dingen naar hem toe (id. vs. 15), naar hem heen, zijn Toekomst verwachtende. Naar die Toekomst uitzierende groeien wij voort. Verzuimt dan de Kerk, helaas! haren plicht van, zoolang de Heer en zijn Koninkrijk niet tot openbaring gekomen zijn, de gemeenschap des Hoofds met de zijnen te vertegenwoordigen, zoo blijft hij, het Hoofd, ofschoon door onze gemeenschappelijke schuld belemmerd, toch machtig om ons te bewaren en in zijn genade te doen opwassen. Dit is uwe zekerheid, dat hij getrouw is.

Wie dit verstaat, hem onderwijst de Heilige Geest, en mijn arme woorden heeft hij niet van noode. Hij leeft onder veilige leiding. Want zekerlijk, wij moeten steeds op nieuw tot Christus komen, ons leven in hem verliezen, met Christus sterven en opstaan; maar niet wij moeten dat éérs zelf doen: het is in den diepsten grond God-zelf die ons implant in den Zoon. Het is in den diepsten grond niet zoo zeer een zedelijk besluit van ons zelve, maar de bovennatuurlijke, van den Heiligen Geest uitgaande werking van Jezus' dood en verrijzenis, waarop ons nieuw leven berust. Eene daad Gods toch moet aan ons geschieden zoo onze blijdschap welgegrond zal zijn: want alleen Gods daden, en niet de onze, zijn volkomen. Alzoo, u aan Christus over te geven, dat is eenvoudig, steeds opnieuw den Heiligen geest der liefde, die in Christus offerande ademt, te laten doorwerken in uw hart, nadat gij u onder zijn Kruis hebt geplaatst. Daar moet gij sterven zonder genade aan het oude natuurlijke leven, want gij ziet dat uwe zonde Hem aan

het Kruis heeft gebracht, en in zijn verbloeding ziet gij in de stroomen van de zonde der menschheid uwe eigene zonde op Hem aangolven, maar in het vuur zijner onmetelijke liefde, die sterker is dan deze dood, tevens gebroken, vernietigd worden. De hoogste openbaring der zonde wordt hare volkomene nederlaag. De vloek der wet wordt vernietigd in Hem die dezen vloek draagt, een vloek geworden zijnde voor ons. Onder de verterende stralen van Christus' kruis wordt de oude mensch der zonde gedood; doch niet de geheele mensch gaat daarbij te gronde, maar de nieuwe mensch, die niets anders is dan Christus zelf, staat als de ziel, als het wezen uws nieuwen levens, in u op. Uwe heiligmaking wordt niet een aanhangsel van uw geloof, maar eenvoudig de steeds elken dag opnieuw, als Israëls manna in de woestijn, van Boven geschonken ontwikkeling van uw geloof dat den Christus in u heeft opgenomen. Door de verdoemenis der zonde is de zondaar behouden. God is met u verzoend en gij met God. Het bloed des kruises reinigt u door dagelijksch besprengen, al voort, van alle zonden, en zoo wordt door de genade der schuldvergeving de levensvernieuwing tot heiligheid uw deel.

En nu zijn, hoop ik, de bedenkingen die het hart der kinderen dezes tijds gedurig opwerpt, wederlegd. Ik ben u in al deze inwendige problemen, deze twistgedingen met eigen gevoel en verstand gevolgd, mijn broeder! omdat gij ze nu eenmaal opwierpt of er u door hadt laten verontrusten. Met den eenvoud der apostolische verkondiging hebben ze eigenlijk niet te maken. Deze weet in haar majestueuze stelligheid

weinig of niets van dergelijke vragen. Welnu tot die prediking des Woords en tot haren heerlijken eenvoud keer ik nu met u terug. »Zij die geloofd hebben, gaan in de rust.« De Heilige Geest heeft ons op de prediking der apostelen langs welken weg dan ook, doen acht geven, en van het oogenblik af dat wij, hoe aanvankelijk ook nog, naar die prediking onze aandacht neigden, waren we in den grond reeds geloovig. Van nu aan hadden wij niets verder te doen dan te gelooven, d. i. ons te houden aan de nieuwe wereld die opging voor ons oog, en te luisteren naar den Heiland die als middelpunt van deze nieuwe wereld ons te gemoet trad. Nu moet het dan ook uit hebben met de bekommerde vraag: »ben ik wel waarlijk een geloovige, of ben ik het eigenlijk niet?« Honderden plagen zich steeds met die vraag, en zien niet in dat zij daarmee toch eigenlijk nog aan het oude intellectualisme (de verstandsheerschappij) van den natuurlijke mensch blijven voet geven, namelijk door zooveel te hechten aan hun bewustheid van geloof. Zij zien om naar hun geloof, en houden juist daardoor op van te gelooven, d. i. van op Jezus te zien: gelijk een kind dat, om de trekken van zijn silhouet op den muur te zien, zijn hoofd omwendt en juist door die beweging zijn op den muur geteekende trekken uitwischet. Doe gij zoo niet. De geneesheer zegt u: »zie, gij zijt gezond geworden, treed naar buiten in de lentelucht!« — Welnu, vermoei u nu niet langer en bederf uwe gesteldheid niet door nog altoos te vragen: voel ik mij wel waarlijk gezond? — maar treed naar buiten en adem de veerkrachtige genezende lucht in. Deze eenvoudige gehoorzaamheid is de geloofshouding die u voegt, en ook alleen heilzaam is. »Zie gij zijt gezond geworden, zondig nu niet meer en ga heen in vrede.«

Ook met de vraag: »is het geloof een gave Gods of mijn eigen werk?» — heeft het nu uit. Juist als ik geloof dat het een vrije genadegave Gods is (want zoo is het!) als ik dat waarlijk eenvoudig erken, juist dan ben ik tot vrijheid bekrachtigd. Want zie, als onbekeerd mensch leefde ik in toonlooze onverschilligheid. In zoele, ongezone windstilte dobberde ik heen en weer. Het Woord Gods was voor mij een »woord,« een meening, een stelsel, orthodox of liberaal of hoe dan ook genoemd, maar in elk geval iets dat ik even kalm op mijn kamer kon overwegen of er met een ander over redetwisten, al ware het een of ander punt uit de geschiedenis van Noorwegen of Nineveh. Deze onverschilligheid was — ik zie het nu in — een sterke inwendige tegenweer tegen dat Woord hetwelk ik hoorde of las. Want dat Woord is wel altoos levend en krachtig, dat evangelie is een kracht Gods tot zaligheid, dat sakrament is van levensmacht vervuld. Alleen maar, het kan dit alles niet kenbaar maken dan aan het geloof. En toen ik niet geloofde, waande ik zeer kalm, vriendelijk, verstandig onpartijdig te zijn: doch ach, het was inderdaad de vijandschap tegen God, welke het »bedenken des vleesches« — den gewonen alledaagschen gang des natuurlijken levens — ten alle tijde kenmerkt. Nu is dat anders. Ik heb mij bekeerd, d. i. afgekeerd van het verleden waarin ik tot nog toe mijn leven zocht, en toegekeerd tot de nieuwe, heerlijke wereld der opstanding. Nu eerst ben ik waarlijk zelf handelende geworden. Tot nu toe dreef mij de onbekende macht der vijandschap tegen God. Geloofd zij zijn genade, dat heeft nu uit, en ik ben nu, omdat ik der vrije genade haar recht laat, eerst waarlijk vrij geworden. Nu, uit God geboren, bewaar ik mij-

zelve (1 Joh. 5:18) en de Booze vat mij niet, houdt mij niet vast. Wie klagende zegt: »och, God moet het mij geven!» — die heeft de kracht der heerlijke waarheid dat het God is, die willen en volbrengen in ons werkt, nog niet gevoeld. Hij »zou« nog slechts willen: hij wil nog niet.

Nu roemen wij in het Kruis van Christus. Dit »roemen« waarvan Paulus aan het slot van zijn brief aan de Galatiërs spreekt, is een wandelen op de hoogten des geestelijken levens, een aanschouwen van het Ideaal. Dit roemen is nu echter niet over de stralende schoonheid der heerlijkste dingen van deze wereld, poezie, kunst, wetenschap, aardse macht. Het is een roemen in het kruis: omtrent alle aardse idealen, ook de schoonste, edelste, zielverheffendste, is ons binnenste ontooverd: de brekende, doodende macht des kruises is er over heen gegaan en heeft ze voor goed van hun bedrieglijken glans beroofd. De krachten der ziel die vroeger aan het najagen van velerlei droombeelden, aan het heimelijk voorspiegelen van allerlei levensbevrediging verspild werden, komen nu vrij en kunnen, als troepen die geen nuttelooze posten meer te verdedigen hebben, nu onder den rechten Aanvoerder dienst doen.

Dezelfde onverschillige berusting als in het leven zelf, heerschte vroeger ook in ons denken. Wij beweerden dat de waarheid, de volle waarheid, nu eenmaal niet te bereiken is: en ook achter die schijnbaar kalme en verstandige redenering was in den grond vijandschap tegen God verborgen. Want wij achtten dat de tegenstrijdigheden die door ons denken niet te overwinnen waren, haar grond in de werkelijkheid zelve hadden: en daar deze werkelijkheid door God, den Schepper, geordend is, maakten wij inderdaad dus God tot oorzaak der

zonde, tot »leugenaar« (1 Joh. 1 : 10). Thans echter, onder het Kruis, blijkt het ons dat al deze duisterheden niet uit onschuldige beperktheid van ons wezen van zelf voortvloeien, maar dat zij ongerechtigheden zijn, en onze zonde tot wortel hebben.

In volkomen tegenstelling met de wijsheid dezer eeuw die de »worsteling om het leven,« de overwinning van het krachtigste verkondigt, leert het Kruis dat de zwakheid overwint, zoo zij de zwakheid der liefde is. Want hier laat de almacht zich gansch en al tot machteloosheid maken. God overwint door den vijand volstrekte overmacht over zich te laten. Het groot probleem des denkens nu is ten allen tijde geen ander dan dit: hoe kan er vrijheid zijn? Zoo God almacht is, hoe kan er dan iets nevens of onder Hem werken dat niet Hijzelf is, ja dat dus ook des noods tegen Hem zou kunnen handelen? Met de schepping begint dit raadsel, want de schepping is het stellen van iets dat niet God is en toch een zekere eigen macht heeft. Hoe kan dat zijn? Hoe kan God iets uit zijn eigen hand loslaten, zoodat het op zichzelf, meer of minder, komt te staan? Spinoza lost het raadsel op door het feit te ontkennen. God laat inderdaad niets uit zijn handen, zegt hij. Er is geen kreaturelijke vrijheid, God is en doet alles. De wijsheid van anderen, die van Spinoza verwerpende, beweert wel dat er toch vrijheid is, hoe dan ook, doch kan haar niet verklaren. Hier aan het Kruis echter toont zij zich in haar volle macht. Hier schijnt zij dan ook God te overwinnen, zijn wereldbestuur te vernietigen, en zoo alles tot den vreeselijksten chaos terug te brengen. Doch zie, juist het tegendeel is het gevolg. Juist hier wordt de macht der verkeerde vrijheid, des

kwaads, overwonnen door haar vollen eisch te verkrijgen. Hier ligt de Almacht onder den voet: »O groote nood, God is dood!» en hier, hier triomfeert Hij dóór dien dood heen, en aan de andere zijde, in de opstanding, worden stof en geest, die vroeger raadselachtig gemengd waren, van welke aan het kruis de eerste de laatste scheen te overwinnen, nu volkomen gescheiden. Aan het kruis sprak de stof, de gevallen natuur, tot den geest: lig onder mij, opdat ik u doode. In de opstanding spreekt de geest tot de stof: lig onder mij, opdat ik u levend make, verheerlijke. Hier blijkt dus het Wonder te zijn wat het altoos in 't verborgen is, namelijk: de vijandsliefde op natuurlijk terrein, d. i. het vergevend en genezend door-breken van de macht der liefde dóór die des haats, des geestes dóór die der gevallen natuur. Hier komt alzoo aan den dag dat het Wonder niet een ongerijmdheid is, ja zelfs geen raadsel meer, maar de oplossing van alle raadselen: en dat het ontkennen van het wonder niet alleen onzedelijk, maar ook in den hoogsten zin onredelijk, onwetenschappelijk is.

»God is de eeuwige noodzaaklijkheid,« zegt het verstand: en het geweten voegt er bij dat die noodzaaklijkheid de veroordeelende heiligheid is. »God is de eeuwige liefde« zegt het hart. Buiten Christus staan deze twee tegenover elkaar. Verstand en geweten zeggen dan: God, de natuurwet, de onverbiddelijke noodzakelijkheid, kan niet vergeven: en het hart is dan eveneens dwalende en zegt: God kan niet anders dan vergeven. Want beide beoordeelen God dan naar zijn wezen op zichzelf, onafhankelijk van een feitelijke betooning welke zij niet erkennen. In het Kruis nu is dit onmogelijke

en dit noodzakelijke tot de éénheid van het werkelijke, van het feit gekomen. Het Kruis verkondigt dat Gods hoogste almacht is die der liefde, die de vrijheid des schepsels niet beperkt maar schept. En eveneens, dat de menselijke wil slechts vrij wordt als hij dáár is om een anderen wil, dien van God, te volbrengen; gelijk het oog eerst waarlijk ziet als het een ander Oog ontmoet en daarin verzinkt. Dus vormen al de stralen onzer denk-tegenstellingen, in het kruispunt inéénvloeiende, daarachter het eeuwig Licht der waarheid. Jezus is de Middelaar ook onzer in zondige beperktheid worstelende gedachten, die hij in zijn Kruis tot éénheid brengt. ¹⁾

Want aan de andere zijde, aan de zijde der opstanding, der verheerlijking, is door den Heiligen Geest de gedachte tot daad geworden, het verstand verzoend met het hart waaruit de bronnen des levens zijn, het leven tot licht geworden. Ook verstandelijk begraaft ik mij in Christus' dood en kom met gereinigde kennis aan de zijde der opstanding weêr te voorschijn, niets verder begeerende te weten dan Jezus Christus en dien gekruisigd.

Zoo is het Kruis ons de oplossing van het wereldraadsel geworden. Het predikt opstanding langs den weg der zelfvernietiging. En zooveel als er naar dezen leefregel (Gal. 6 : 16) zullen wandelen, over hen zal zijn vrede en barmhartigheid, als over het Israël Gods, het ware Israël dat worstelende als Jakob in Pniël den nieuwen naam, het nieuwe leven ontvangt.

¹⁾ Ik trachtte dit aan te toonen in: *De eenheid des levens*, naar Spinoza's *Amor intellectualis* (Nijmegen, ten Hoet 1908) waarheen ik voor verdere uitwerking van deze gedachte de vrijheid neem te verwijzen.

»De straf die ons den vrede aanbrengt, was op hem: en »door zijn striemen is ons genezing geworden.« Het ware, eigenlijke denkbeeld van »straf« is dat van handhaving der geschonden gerechtigheid; herstelling van het heilig evenwicht waaraan de wereld hangt. Doch daarin ligt dan opgesloten het denkbeeld der tucht, der opvoeding en verbetering, genezing van den gestrafte. Want de straf, zoo zij waarlijk is wat zij wezen moet, ziet niet alleen op de misdaad als afgetrokken feit dat op zichzelf staat; maar ook op den persoon die de misdaad pleegde. Eerst als deze verbeterd en genezen is, zal het verbroken evenwicht der dingen waarlijk en ten volle hersteld zijn. Daarom is bij onzen Heiland Kruis en Opstanding noodzakelijk één. Hij leed in onze plaats de straf der geschonden gerechtigheid Gods. Verbetering behoefde Gods Heilige natuurlijk voor zichzelf niet. Maar wegens den innigen band die hem als het Hoofd des Lichaams met ons, zijn leden, tot één samenvoegt, heeft hij in zijn leden verbetering, vernieuwing noodig. Gelijk een mensch, als zijn hand of voet gekwetst is, niet zegt: »mijn hand of voet heeft pijn, doch dat deert mij niet!« maar: »ik, ik heb pijn aan mijn »hand of mijn voet!« — zoo is Christus niet alleen aan het kruis de Plaatsbekleeder, maar ook in zijn opstanding de Behouder des Lichaams. Ook hier geldt de groote regel: »Eerst de Eere Gods, daarna en daarin, als noodzakelijk gevolg, de behoudenis en zaligheid der menschen.« Dat hij gestorven is, dat is hij der zonde eenmaal gestorven; en dat hij leeft, dat leeft hij Gode. Alzoo ook gijlieden, houdt het daarvoor dat gij wel der zonde dood zijt, maar Gode levende zijt in Christus Jezus onzen Heer. Verdicht, verstoffelijk de zonde tot zicht-

baarheid, dat ze handtastelijk merkbaar worde, zie, dan is zij de dood. Verdicht de Kruisvrucht tot zichtbaarheid, dat ze merkbaar te voorschijn trede, zie, dan is zij de opstanding. Zoo is dan het kruis, met zijn daar in gesloten opstanding, onze leefregel.

Die leefregel luidt dan: »de zonde zal over u niet heerschen, want gij zijt niet onder de wet maar onder de genade.« De genade is de macht die niet slechts vergeving der zonden werkt, maar het geheele leven van Christus in ons een gestalte doet verkrijgen. De tucht des Heiligen Geestes voltooit wat Christus in ons begonnen heeft. Namelijk het middelpunt van ons leven, denken en willen is nu niet meer in onszelve, maar in Christus overgeplant: zoodat de zonde, helaas! nog wel in ons is en blijft, maar wij zelve zijn er niet meer. De onedele gasten zwelgen en drinken in het oude huis, maar wij zijn er uit weggegaan: wij zijn »in den hemel gezet.« De eerste man, het vleesch, dat ons door de wet bond, is gestorven (Rom. 7 : 1—6) en wij zijn eens anderen Mans, des Heeren Jezus Christus. Maar wie van Hem zijn, die hebben het vleesch gekruist met de lusten en begeerlijkheden (Gal. 5 : 24). Zoo dikwijls als wij buiten de onneembare vesting dezes nieuwen levens treden, en nalaten op Jezus te zien, overwint ons de vijand gemakkelijk, en wij zondigen weder. Maar de Genade is sterker dan de wet. Die genade is de persoonlijke verhouding van God tot ons. Onmiddellijk, in vrijmachtig welbehagen der liefde, grijpt God telkens weer, herstellend en levenbewarend, in ons geestelijk bestaan in. Door dat dit elk oogenblik geschiedt, is er gestadigheid, vastheid in ons geestelijk leven. Maar die vastheid is derhalve

niet in onze sterkte, neen in de trouw Gods: gelijk de regemaat van 't geen wij de natuurwetten noemen, niet ligt in de vastheid der dingen maar in de onveranderlijkheid Gods. De Heilige Geest toont ons telkens in het Kruis weêr onzen vloek en onzen dood, maar tevens onze vrij spraak en verlossing van alle macht der zonde. Dit zoo laten zijn als het is, Gode dit recht geven, dit is te »gelooven«. Wij hebben dus, om te gelooven, niet telkens weêr een zekeren korter of langer weg van voorbereiding noodig. God bereidt, voorzeker, in ons hart en leven het tijdperk des geloofs vóór. Maar dit behoort tot zijn verborgen leidingen. Wij voor ons hebben elk oogenblik toegang tot den Troon, die een »troon van genade« is geworden. In dit persoonlijk ligt ook de zekerheid van ons kennen van God en zijn waarheid. »Ik ben verzekerd«, zegt Paulus, »dat niets mij van de liefde Gods in Christus scheiden kan.« Die zekerheid ligt in Gods onfeilbare getrouwheid. Hier is de »macht«, hun die Jezus aannemen, gegeven (Joh. 1: 12). Hier worden alle krachten des geestes van den druk der zonde verlost, en in de hemelsche atmosfeer worden wij weêr vrij en oorspronkelijk, worden wij onszelf.

Vandaar de »groote blijdschap« des nieuwen levens. Wij streven niet naar het ideaal, maar leven van het bereikt ideaal uit.

»Weet gij niet dat zoovelen wij in Christus Jezus gedoopt zijn, wij in zijnen dood gedoopt zijn? Wij zijn dan met hem begraven door den doop in den dood — tot toeëigening van Christus' dood met al zijn vruchten — opdat gelijk Christus is opgewekt van de dooden door de heerlijkheid des Vaders, wij ook alzoo in nieuwigheid des levens wandelen. Want, ééne

plant met Hem geworden in de gelijkmaking zijns doods — door het geloof in Hem overgezet, met Hem saamgewassen tot éénheid van ervaring, recht en kracht — zullen wij het ook zijn in gemeenschap aan zijn opstanding. Ook wij, gestorven zijnde, hebben afgedaan met de zonde, houden het daarvoor dat wij der zonde gestorven maar Gode levende zijn in Christus Jezus onzen Heer.

Christus maakt ons niet slechts rein maar houdt ons ook rein. Heerlijk, onbeperkt is de levenshorizont die zich aldus voor ons opent. Wanneer door overgave aan de eeuwige Liefde die ons tot in den dood heeft bemind, de enghartigheid der zelfzucht uit ons verdwijnt, dan heeft onze wil geen grens dan in God die oneindig is. Zoo heeft dan de vrije vlucht van dien wil geen perken meer. Wij leven dan niet meer op hetgeen God geeft, maar op hetgeen Hij is, op »alle woord dat van Gods mond uitgaat.« En wie is Hij? Hij is de driemaal Heilige. Ik kan niet genoeg daarop nadruk leggen dat het Kruis des Verlossers de verheerlijking der heiligheid Gods is. In dat kruis heeft God »de zonde veroordeeld in het vleesch (van Christus) opdat het recht der wet vervuld zou worden in ons.« Gods heiligheid, vroeger onze schrik, is nu onze eenige troost en hoop geworden — ziedaar de zalige verandering, door het Kruis aangebracht. God kan den zondaar niet anders en op geen anderen grond ontmoeten, dan als rechtvaardige Rechter: en zóó ontmoet Hij hem op Golgotha. In de geschiedenis van Israël ontmoet Hij hem als onderwijzende, geduldige Rechter. In Galilea, bij Jezus' eerste openbaar optreden, als liefelijk lokkende Rechter. Bij Jeruzalem, op den intocht, als weenende

Rechter. Op Golgotha als bloedende, stervende Rechter, smee-kende: mij dorst naar uw heil! In de gave en leiding des Heiligen Geestes, als levendmakende Rechter, in de overwinning die zijn heiligheid behalen zal. Ja in den Heiligen Geest vinden wij God niet alleen in wat Hij werkelijk is, maar in al wat wij kunnen begeeren dat Hij ooit voor ons zijn zal. God is Heilige Geest, dat wil zeggen: God is niet alleen werkelijkheid, maar ook Ideaal. Doch zijn hoogste ontplooiing kan altijd slechts toonen hetgeen Hij is, want Hij zegt voor alle toekomst gelijk voor het heden: »Ik ben die Ik ben.« Onze hoogste zaligheid is te weten dat Hij is die Hij is, en dat Hij, dit zijnde, nooit anders zijn zal of zijn kan. Want dáárdoor alleen zullen wij ten laatste behouden worden, als, wat in ons nog onreins overbleef, weggezengd door de laatste stralen van Gods recht, geheel zal verdwijnen en niets zal overblijven dan het zalig werk zijner genade; en alzoo, naar het heerlijk Schriftwoord, de »genade zal heerschen door rechtvaardigheid tot het eeuwige leven, door Jezus Christus onzen Heer.«

Maar is deze overwinning reeds aanwezig?

Zijn er dan geen verzoeken en smarten meer?

O lijdende, zwoegende ziel, hoe zou ik u beleedigen met dit te zeggen. Het hart kent zijn eigen bittere droefheid. Ja de diepste smarten zijn zonder naam. Daar zijn trillingen der ziel of schrijnende wonden die zeer bepaald van het bestaan eener almachtige hulp overtuigen, omdat wij er lang onder bezwaken waren, zoo het niet naar waarheid geschreven stond: »Hij ondersteunt mij door zijn arm ten dage der verbrijzeling; Hij bergt mij in het binnenste zijner tent tot het onweder is voorbijgegaan.« O kom hier, ik ken uw lijden bij eenige ervaring.

Niet waar, met uw lijden, met uw onvervulden wensch, met uwe gapende bloedende wonde schijnt u het leven één groot ijsveld toe. Dat is het voor u ook werkelijk. En op dat ijsveld moet gij nu treden in het geloof dat er bloemen op ontluiken zullen voor uw voet. Dat vale, troosteloze leven moet gij nu aanvatten, niet met stomme onderwerping, maar met vrijwillige liefde: het moet uw lust worden. Of wel, hier is de beker met het u onuitsprekelijk dierbare, dat van u afgevergd wordt. Treed met dien beker aan den rand der zee. Werp hem daarin zonder hem aan de lippen te zetten. En denk er niet heimelijk bij: hij zal mij toch teruggebracht worden. Vlei u niet dat de eeuwigheid u ditzelfde genot, in dezen aardchen vorm, zal terugschénken. Een sentimentelen hemel maak u niet. Houd ook de smart over het gemis niet krampachtig vast. Neem niet straks terug wat gij nu verloochent, door in de eenzaamheid het verband van de wonde los te wikkelen en in uw binnenste te wroeten met de wel-lust der krijtende smart. Neen, ook dat niet. Gij hebt te sterven aan dit alles, te sterven aan uzelve.

Welnu, o mijn broeder, zie in Jezus dat er geen smart is, neen geen enkele, of men komt haar in zijn kracht te boven. Uwe droefheid, met het oog op hem gedragen, is barenssmart: haar zal niet blijdschap vervangen, maar zij zal zelve tot blijdschap worden (Joh. 16 : 16—23). Hij die de opstanding en het leven is, kan door stervensmoed weer levenslust in u doen ontluiken. Misschien zijn de kiemen tot levenslust door langdurige droefheid in u verstorven. Gedenk dan aan Sarah, »in wie de moeder verstorven was,« en toch heeft de Heer haar tot een blijde moeder gemaakt. Ook in u is het

Hem niet te wonderbaar, die kiemen tot vruchtbaarheid te brengen. Geef Hem de eere, Hij is almachtig, immers Hij is de Liefde. Ook van hetgeen verloren is in uwe vatbaarheid voor levensvreugde, geldt het woord: de Zoon des menschen is gekomen om te zoeken, te zoeken van uit het diepste puin, en dan te behouden wat verloren was. Hij is gekomen om den oceaan uwer smarten te treden op de zwoegende borst, en ook voor u dat schrikkelijk pad begaanbaar te stellen tot aan de overzijde. Hij is verschenen om elken dood te niet te doen, dat is: om het woord onherstelbaar voor eeuwig weg te vagen.

De smart wordt niet ontkend, maar in het leven opgenomen bij het kruis. Hier ontstaat die gelijkmatige vroolijke ernst, waarbij men voelt dat een na veel strijd behaalde overwinning de achtergrond is. Een vasten met gezalfden hoofde. ¹⁾

Met dat al, ja zeker, is het een vasten. De Bruidegom is nog niet gekomen: daarom vasten de bruiloftskinderen. Maar zij verwachten den Bruidegom, den Koning. In die verwachting hebben zij liefde voor de wereld, die zijn eigendom wordt, en vervangen »den strijd om het bestaan,« de natuurkeus van het sterkste, door het zoeken van het zwakste om het in liefde te dienen. »Stil alle vleesch voor het aangezicht des Heeren.« De Koning komt!

Bij die zalige verwachting heeft Gods Woord een glans voor het leven achter en vóór ons: zoowel over wat reeds volbracht is, als over wat nog volbracht zal worden. En die glans overstraalt ook het heden waarin wij welgemoed wandelen.

¹⁾ Over deze „zelfverloochening” als grondtrek des geestelijken levens, handelt het op ontvangen verzoek hierachter op bladz. 108—000 toegevoegd opstel.

Dichters en denkers twisten er over, of het leven een werkelijkheid dan wel of het een droom zij. Ons is het beide. Een werkelijkheid, want de eeuwige God werkt er in. Een droom, een schaduw, want het gansche schepsel zucht met opgestoken hoofde en ziet de openbaring der kinderen Gods tegemoet: den nieuwen hemel en de nieuwe aarde, de werkelijkheid der werkelijkheden verwachten wij.

ZELFVERLOOCHENING.

(Zie de aantekening bij bladz. 106)

Mijn vriend, een zeker niet geheel onbekend leeraar, predikt met nadruk de zelfverloochening. In zijn verkondiging bemint hij de diepte, en zoekt met ernst door te dringen tot de volle beteekenis van Gods Woord, hetwelk hij onbepaald gelooft. Groot is de verscheidenheid der onderwerpen die hij behandelt en toelicht. Men voelt bij hem, te doen te hebben met een Schriftgeleerde die uit zijn schat oude en nieuwe dingen te voorschijn brengt. Maar altoos, altoos is het de zelfverloochening waar bij hem alles in is samengevat. Zelfverloochening, afstand doen van het oude leven om het nieuwe te winnen: verzaken van het tegenwoordige, tijdelijke, om uit de vlam des offers het eeuwige te zien ontbonden worden en het, als het éénige dat waarde heeft, aan te grijpen. Het kruis, het kruis, het goddelijk majestueuze, oneindig heerlijke Kruis, zooals het de grond der opstanding is — iets anders kent en verkondigt hij niet.

En toch geloof ik dat mijn vriend de zelfverloochening niet ten volle kent. Van heeler harte en oprechtelijk gelooft hij wat hij verkondigt: van het spreken buiten eigen ervaring om heeft

hij een diepen afkeer. En toch — neen, ten volle kent hij die zelfverloochening, welke hij altoos predikt — zoo vrees ik — voor zichzelf nog niet.

Op zijn aangezicht is doorgaans, dikwijls althans, een pijnlijke trek. Te weenen met de weenenden gaat hem beter af, dan zich met de blijden te verblijden. Hij voelt dat zelf, en wenschte het wel anders, wenschte de gulle vroolijkheid die hij in anderen zoo gaarne ziet, ook zelf te hebben, maar het gelukt hem niet. Als christen weet hij dat het Stoïcisme in zijn kern hoogmoed en verijnde eigenbaat is onder verheven gestalte — en toch, er is iets stoïsch in zijn minachting voor allerlei genot des levens. Wil men hem tot zulk genot trekken, hem daarin doen deelen, hij weigert het dan niet, want hij is een vijand van gemaaktheid en opzichtigheid. Maar het geoeffend geestelijk oog ziet dan toch in hem een zekere Johannes-de-Doooper-gestalte, iets anders dan »den Zoon des menschen die gekomen is etende en drinkende.«

Waarom zeg ik dan nu van dezen vriend gelijk ik het hem zelven ook gezegd heb, dat hij de ware volle zelfverloochening, die hij steeds predikt, nog niet kent? Omdat hij er te veel over spreekt en haar (al tracht hij het te verbergen) onwillekeurig te veel toont, om haar ten volle te bezitten. Ten volle zeg ik. Want zelfverloochening heeft twee trappen. De eerste is de hoogte die mijn vriend heeft. De tweede is, stil, kalm, sterk, maar verborgen als de wortels van den eik, die onder den grond liggen. Een mensch die zichzelf nog min of meer wet-tisch verloochent, weet dat hij het doet. Maar wie zich evangelisch, d. i. niet door de kracht van een kloek besluit maar door de kracht der liefde van Christus leert verloochenen, die

weet niet meer dat hij het doet. Hij »vergeet« ook in dezen »wat achter is, en strekt zich uit tot hetgeen vóór is.«

Men mag de zelfverloochening met de kunst vergelijken. De kunst heeft ook twee trappen. Bij den eerste der beide trappen zegt de toeschouwer, het kunstwerk ziende: o hoe groot is de kunst van dezen man, hoe toont elke bijzonderheid in het kunstwerk, dat wij hier het gewrocht der geheele toewijding van een kunstenaarsziel en kunstenaarshand vóór ons hebben! Maar op den tweeden hooger trap zeggen wij dit niet. Daar toch heeft de kunstenaar nog hooger voortreffelijkheid, maar hij heeft zich waarlijk en ten volle toegewijd, zichzelf algeheel verloochend. Hier merken wij dan niets meer van hem, den kunstenaar. Slechts bewonderen wij het werk, maar de maker heeft alle sporen van zijn inspanning zoo geheel verborgen, te niet gedaan, dat wij van hem en van zijn arbeid niets meer merken.

Als wij een rede gehoord hebben, en dan uitroepen: »hoe schoon, hoe prachtig, hoe aangrijpend!« dan was de kunst des sprekers groot. Maar als die kunst nog grooter, als zij voltooid is, dan spreken wij daarna niet over de rede noch over den redenaar, maar gaan stil heen en doen wat hij gezegd heeft.

Het is schoon, zichzelf uit te wisschen. Maar het baat niet, zoolang men niet daarbij ook de sporen dier zelfuitwissching heeft uitgewischt. Want anders blijft het gevaar bestaan, dat de mensch en zichzelf van die zelfuitwissching bewust is en haar goed noemt, en dat hij dus, als Sisyphus, juist wanneer hij den steen tot den top des bergs heeft opgestuwd, hem weder naar beneden laat rollen en van voren af aan beginnen moet.

De ware volle zelfverloochening heeft geen streng maar een liefelijk, helder uitzicht. In haar wordt er gevestigd met een vroolijk gelaat. Niet omdat men de pijn verbijst en ontveinst, maar omdat de innerlijke glans des nieuwen levens zoo krachtig is, dat hij van binnen naar buiten uitstraalt en in den vorm van een gezalfd hoofd, een gewasschen en vroolijk aangezicht optreedt. Hier heeft de opstanding den dood verslonden. De kinderlijkheid, ongedwongenheid, vanzelfsheid is teruggekomen. De rimpels zijn gladgestreken. God wordt gezien als onuitsprekelijk goed. Te gelooven, dat is voor zulk een, wat vele jaren geleden een arme wever mij zeide: »gelooven is heel, heel goed van God te denken, dat er het eind van weg is.« Die zich waarlijk ten volle verloochent, men ziet het hem niet aan, zoo eenvoudig en natuurlijk is zijn leven geworden. Want de zelfverloochening is nog niet werkelijkheid, zoolang wij onszelve niet verloochenen, dat is ook, vergeten. Dus zoolang ik nog weet dat ik het doe, zoolang doe ik het nog niet. Een kind van God is een Orpheus die zijne Eurydice, zijn beter ik, uit de hel des verderfs naar boven, naar de wereld des lichts, opwaarts geleidt. Hij moet voortgaan, rustig en geloovig voort. Maar zoodra hij dat beter Ik vóór den tijd wil aanschouwen, zoodra hij onderweg omziet, wee, wee, daar wijkt Eurydice terug en zijn arbeid is te vergeefs!

Wonderbaar heerlijk zijn dikwerf de wegen langs welke onze God zijn kinderen tot die zelfverloochening geleidt. Een van die wegen is ook mijn vriend niet onbekend. Het is deze, dat God den mensch er toe leidt om door eigen onbedachtheid zijn levensideaal te verstoren, te vernietigen.

In den twaalfden zang van Tasso's »Verlost Jeruzalem« is

een aandoenlijke maar tegelijk, dunkt mij, diepzinnige episode. De ridderlijke christenheld Tankred bemint met al den gloed zijner ziel eene jonkvrouw, de heidensche Klorinde, wier dapperheid in het belegerd Jeruzalem de steun van den Mohammedaanschen vorst is. De beeldschoone Amazone doet een nachtelijken uitval, keert terug, maar terwijl haar medestrijders binnen de poorten der stad geborgen worden, blijft zij er buiten. Zij geraakt in tweegevecht met Tankred die, niet wetende wie hij voor heeft, haar doodelijk wondt. In het gezicht des doods spreekt zij voor haar overwinnaar een wensch uit dien zij in het hart droeg, namelijk om als christinne te sterven. Zooals ten Kate vertolkt:

„Vriend, gij verwint! 'k Vergeef. Ook gij vergeef!
 Genâ — niet voor mijn lichaam: 'k laat het slopen! —
 Maar voor mijn ziel, mijn arme ziel! Ik sneef:
 Och, Christen, bid voor mij en laat mij doopen!”

Tankred, verteederd en ontroerd, schept uit een beekjen water tot den doop in zijn helm, keert terug, ontbloot het vizier der zieltogende, — en ach! het is Klorinde zelve die hij gedood heeft. —

En Tankred heeft zijn vlijmend wee, hoe groot,
 Naar d' achtergrond van 't schreiend hart gedreven.
 En zoo hij haar door 't ijzer heeft gedood,
 Nu geeft hij haar door 't water eeuwig leven.
 Het „Amen” ruischt. Naar 't hemelsch morgenrood
 Houdt zij den blik glimlachende opgeheven,
 En 't is als spreekt in zalig zielsgenot
 Heur brekend oog: „Vaarwel, ik ga naar God!”

Maar als nu Tankred, krank van zielesmart, te bed ligt,

verschijnt hem in den nacht de verheerlijkte Klorinde, en troost hem met deze woorden:

'k Dank u mijn heil Gij hebt van 't stof der aard
 Uit misverstand vroegtijdig mij doen scheiden.
 't Werd mij vergund, ter blijde hemelvaart
 Door u gewijd, de vleug'len uit te spreiden.
 Nu leef ik in den groenen levensgaard.
 'k Rust in Gods schoot: daar blijf ik u verbeiden,
 Daar zult gij eens in d'eeuw'gen zonnegloor
 Mijn schoonheid zien en aller Eng'len choor.

Wilt gij 't geluk der hooge hemelzalen
 Niet ruilen voor een eindloos weegeklag,
 Zoo leef, en weet — o laat mij 't u herhalen —
 „Ik heb u lief zooveel ik kan en mag.”
 Zij spreekt: heur oog schiet heil'ge liefdestralen,
 Zoo als nooit de aarde in sterflijke oogen zag.
 Ze omsluiert zich met licht en is verdwenen;
 Maar nieuwe troost stroomt door zijn aad'ren henen.

Aldus leidt onze God ook ons niet zelden zóo, dat wij als Tankred ons eigen jaren lang in de ziel gedragen ideaal, juist als wij het eindelijk binnen ons bereik hebben, door misverstand en onbedachtheid dooden. Maar nu van ons scheidende vraagt dat ideaal ons: »doop mij!» En als wij dat doen, als wij onze stervende levensvreugd niet in de harde noodzakelijkheid maar in Christus' dood begraven, dan schreien we misschien eerst nog wel bittere tranen om het gemis, maar hemelschoon verschijnt ons dan, terwijl het daglicht des gewonen levens verbleekt is, dat ideaal in verheerlijkte gestalte, en spreekt tot ons: treur niet langer om mij, ik heb u lief; wij zien voor den Troon elkander weder. En met nieuwen moed staan we

dan op om verder het leven in te gaan en Gods raad uit te dienen.

Dat is een moeilijke maar ook heerlijke weg. Die hem gaat heeft naderhand den Heer voor niets zoo innig gedankt als daarvoor, dat Hij in zijn strenge doorzettende barmhartigheid hem dezen weg niet spaarde. Want ja, enkel barmhartigheid is hier Gods doel. Niet om den dood, die slechts voorbijgaand middel is, maar om het leven dat uit dien dood opbloeit, is het Hem te doen.

O mijn broeder wil het gelooven: het is honderdmaal meer wáár, dat mijn zwakke taal het u verzekeren kan. Vat moed en wees blijde, want alles is vergeven en goedge maakt wat gij bedorven hebt. Treur nu ook niet, nadat gij uwe schuld beleden en in Christus' bloed uitgedelgd gezien hebt, treur nu niet verder over wat geschied en niet meer te veranderen is. Het werd in Gods Raad omtrent uw en anderer leven opgenomen: neem gij het dan ook kloek en eenvoudig aan, niet verder omziende naar hetgeen achter ligt, maar u uitstreckende tot wat vóór is. God wil u vroolijk hebben, verheugd in den glans zijner liefde. Niet de verloochening is het doel: zij is slechts middel, en het doel is het blijde stille in God vernieuwde bestaan. Niet de smart van den strijd, maar de heerlijke vrede der overwinning, het feestelijk aanschouwen van zijn aangezicht wil Hij van u.

Niet een pijnlijk afstand doen van dit leven wordt gevraagd, maar de eeuwige liefde van Christus wil zich u kenbaar maken: en als gij haar ziet, valt van zelf alles weg wat zich met haar inwoning niet verdraagt. Zoek het Koninkrijk Gods, dan worden van zelf alle dingen u toegeworpen. Dat is met

andere woorden: wie het geluk wil vinden moet het niet zoeken, maar het oprechtelijk om Jezus' wil opgeven. Oprechtelijk moet hij het opgeven: niet den ring van Polykrates in de zee werpen met heimelijk denken: »tot loon voor dit offer brengt een visscher hem mij zeker wel in den buik van een visch terug!« Daartoe is het noodig Jezus Christus, dat is de eeuwige ontferming, te kennen: want om den wille van iets minder dan hij is, kan geen mensch zichzelf verloochenen. Uit vriendschap en liefde of om krijgsmanseer of uit iets dergelijks kan men zijn leven verloochenen; maar alleen om Jezus' wil kan men zichzelf verloochenen, anders is het onmogelijk.

O zalig en heerlijk is dit. »Men is niet heer, men is niet knecht, men is een vroolijk kind,« zegt de dichter. ¹⁾ Knecht en heer beteekent hier hetzelfde, komt op hetzelfde neder. Beiden hebben dit met elkaar gemeen, dat zij zichzelf niet verloochenen kunnen. De »knecht«, de slaaf der wereld en zijner eigen lusten, heeft zichzelf weggeworpen en houdt geen »zelf« meer over dat hij zou kunnen verloochenen. De »heer«, de trotsche eigengerechte die meent, zich boven de wereld te kunnen verheffen, geeft zichzelf niet op, en heeft dus even weinig als de knecht zijn Ik gereed om het te offeren, te verloochenen. Alleen het »vroolijk kind« verloochent zichzelf, omdat het in zijn blijdschap zelf niet weet dat het zulks doet.

Mijn vriend kent dit alles nog niet ten volle. Maar hij weet dat het zoo is, en daarom zal hij er ook komen, want God is almachtig en getrouw, ook voor hem.

Zoo is de slotsom van al onze overwegingen eenvoudig dat

¹⁾ Spitta.

de éénige die zichzelf waarlijk en volkomen verloochend heeft, is de gekruisigde Christus. In hem staat de levende zelfverloochening, met haar keerzijde, het nieuwe leven der opstanding, vóór ons. En in deze zelfverloochening, in dezen wil zijn wij mede geheiligd ééns voor al (Hebr. 10 : 10).

Aan deze laatste woorden voeg ik, schrijver dezer bladzijden, nog iets toe.

Dit geheele boekje dat hier eindigt, beweegt zich op het gebied des inwendigen levens, zooals het motto spreekt van Christus in ons geboren, zonder wien wij toch verloren zouden zijn al ware hij duizendmaal vóór ons geboren. Dit alles, lange jaren geleden geschreven, beaam ik nog, en laat het, met kleine toevoegsels die niet wijzigen naar ophelderen, met blijdschap weder in druk uitgaan. Maar toch, zoo ik weder over het Kruis des Verlossers schreef, zou ik het anders doen. Het benadrukken van het inwendige leven op deze bladzijden is waar en goed, maar om de reden, reeds in het begin aangestipt, leg ik thans, in mijn ouderdom, gereed om voor mijn Meester te verschijnen, meer gewicht op het boven mij vaststaande, op den Christus vóór mij. Niet omdat »Christus in mij« minder voor mij waarde hebben zou, maar omdat ik beter dan vroeger inzie hoe »Christus vóór mij« reeds alles in zich sluit wat in mij geschiedt en nog voltooid zal worden. Mijne ziel juicht, heeft vrede, heeft alles in de borg-gerechtigheid mijns Middelaars. Waarom spreken wij niet meer dan doorgaans geschiedt, van dat »zooveel beter verbond« waarvan Jezus »borg geworden« is? (Hebr. 7 : 22). Borg voor God bij ons, ja, maar niet minder, o heerlijke zalige waarheid! — niet minder borg voor ons bij God! Borg van een beter,

van een onvergankelijk verbond, omdat hij »priester is in eeuwigheid« vs. 21. Het is Gods eeuwig voornemen en Raad, ons in Christus in te lijven. »Omdat hij, de Christus, en met hem zijn Lichaam, en in dat lichaam elk lid dat er één plant meê wierd, geheiligd is, dáárom rust de ziel in haar Heiland met een eeuwige ruste, en veel hooger zekerheid nog dan een schuldenaar in zijn aardschen borg vindt, vindt de ingeplante ziel in den Borg des beteren verbonds, d. i. in Christus.« ¹⁾ Want niet als Aäron is Jezus slechts priester van een tijdelijk, voorbijgaand verbond, maar van een eeuwig verbond. In het »onvergankelijk priesterschap« ligt dan ook alles besloten, »waarom hij ook volkomenlijk kan zalig maken die door hem tot God gaan, alzoo hij altijd leeft om voor hen te bidden« vs. 25. Want hij is priester, die het volbracht *heeft*, en ook Koning aan Gods rechterhand, die het volbrengen *zal* tot het allerlaatst en alleruiterst einde. Er behoeft nu niets meer bij. De vrede is volkomen en eeuwig bevestigd. De Persoon des Middelaars is eeuwig, daarom ook zijn werk. Hij doet voor mij »al de dingen die bij God te doen zijn,« en dit te gelooven, te weten, is mijn volle zaligheid. Want het is de instraling van het onvergankelijk leven mijns Hoofds; en daarom is mijn persoonlijke betrekking tot God niet minder waarachtig dan Gods persoonlijke betrekking, in Christus, tot mij. Mijn borg is Jezus zelf, in de geheelheid van zijn bestaan en doen. ²⁾

¹⁾ »Zijn uitgang te Jeruzalem. Meditatiën voor het lijden en sterven onzes Heeren, door Dr. A. Kuyper, bl. 235.

²⁾ Zie Ch. de la Saussaye, de Brief aan de Hebreëen, 2e dr. p. 264.

Zoo denk ik aan u terug, geliefde P. G.! uitverkorene vrouwe, met J. V. uwe en mijne vriendin te Hilversum voor bijkans 50 jaren de steun des jeugdigen leeraars die in dankbare vereering zijn God voor u beide dankt. Van uw ziekbed reikte gij mij dat lied toe dat gij niet meer noodig hebt nu gij Hemzelve ziet, maar dat mij sedert dien dag bijblijft als met uwe eigen zwakke liefelijke stem gesproken. Philipp Heinrich Hiller prijst daarin den Heiland wien »alle dingen zijn overgegeven van den Vader,« en die in deze almacht spreekt: »Komt herwaarts tot mij gij allen die vermoeid en beladen zijt, Ik zal u rust geven.«

„Kommt her zu mir!“ Du stisses Wort,
 Durchdringe mir den tiefsten Grund der Seele!
 Vergess ich dein, so flieht der Friede fort,
 Und aller Trost, dass ich mich täglich quäle.
 Ich muss vergehn, wenn ich dies Wort verlier’:
 „Kommt her zu mir!“

Das ist dein Ruf, o Gottes Sohn!
 Du liebest mich, es ist dir Ernst von Herzen
Du änderst das auch nicht auf deinem Thron,
Was du mir einst verbürgt mit Todesschmerzen.
 Wir sind versöhnt; aus Gnaden hören wir:
 „Kommt her zu mir!“

O Wort, von dem man leben mag,
 An dir kann sich die kranke Seele weiden!
 Herr, wann du einst an deinem grossen Tag
 Gerechte wirst von den Verlorenen scheiden,
 Dann schenk’ mir nur das eine Wort von dir:
 „Kommt her zu mir!“
